

”HUMLER KAN OGSÅ FLY”

**En studie av unge asylsøkeres egne resilienshistorier -
sett i et retrospektivt lys**

Malt av Ellen Lunde (mamma)

”En diamant er ikke annet enn et stykke kull som har taklet stress eksepsjonelt godt”

Ukjent

Av Cathrine Bakken

Veileder: Siv Merete Myra
VID Vitenskapelige høyskole
MAFAM 2012-2

Master i familieterapi og systemisk praksis, våren 2016

Antall ord: 27.992

Innleveringsfrist 27.Mai. 2016

Forord

Å skrive denne masteroppgaven har vært spennende, utfordrende og altoppslukende. Det er mange mennesker som gjorde det mulig for meg å gjennomføre, og de fortjener en takk. Jeg vil særlig takke mannen min som tok ferie fra turnusjobb for å være sammen med barna slik at jeg kunne fullføre min drøm om å få ta master i familieterapi og systemisk praksis. Vi diskuterer felles fagområde, og du utfordrer meg på alle vis. Jeg vil takke sønnene våre Julian og Theo som lot mor fordype seg i master, praksisperioder, studieuker og veiledning gjennom fire år. Uten dere hadde jeg ikke oppdrevet samme inspirasjon, selv om dere forhåpentligvis gleder dere til å få mitt fulle fokus igjen.

Jeg vil takke de fem informantene som frivillig stilte opp til intervju, for at dere delte erfaringer om hjemlandet, deres flukthistorie og deres opplevelser med Norge. Takket være deres åpenhet og velvilje, har jeg fått innblikk i de individuelle livshistoriene. De lærte meg at til tross for et vanskelig utgangspunkt, så har mennesker en ekstraordinær evne til å overvinne de fleste hindringer. Ketil Eide, beregnes som en guru innenfor feltet flyktningfag, og han fortjener en takk for spennende og utviklende samtaler.

Jeg takker ungdommene jeg jobber med, som lærer meg mye om hvordan det var for dem å komme til Norge. En spesiell takk går til Ali som lærte meg hvordan jeg kunne ivareta ungdommene i omsorgsboligen, om afghansk kultur, islam, om det å være en enslig mindreårig ungdom, og det å være en brobygger mellom våre kulturer.

En stor takk går til bestefar som er mitt største forbilde, du er min Bateson! Du har delt krigshistorier fra da du var en av "Gutta på Skauen" og med i "Den Hemmelige Arme" Milorg. Din styrke og resiliens har alltid vekket nysgjerrighet og et stort engasjement i meg.

Jeg vil også takke min kjære mormor som døde sommeren 2015, for alt hva du har vært for meg. Hadde du vært her når jeg fullførte masteren min, vet jeg du hadde vært stolt. Jeg lærer fortsatt fra deg.

Takk til mamma som alltid stiller opp som barnevakt for barna, og aldri var vond å be når jeg trengte skrivetid. Leiligheten din ved elva var den beste skrivestue.

Jeg takker også deg pappa som har åpnet mine øyne for andre kulturer og musikk, ditt vidsyn på mennesker har skapt mange av mine verdier.

Søsknene mine har lært meg mye om samspill, og det å være i midten av dere to, Linn Therese og Rune, har utviklet mine kommunikasjonsevner.

En stor takk går til veilederen min Siv Merete Myra som har veiledet meg stødig gjennom prosessen og vært min trofaste veileder over fire år. Takk for grundig gjennomgåelse og kritiske refleksjoner. Tusen takk for håp, støtte, engasjement og inspirasjon.

Takk til mine medstudenter Bente Lerø Kongsnes, Marny Melkild og Sonja Wiese for kollokviegrupper disse fire årene, og for spenstige drøftinger profesjonelt og privat.

Jeg vil til sist takke kjente og kjære som har lest gjennom oppgaven, og som støttet meg i denne prosessen. Dere har vært tålmodige, og dere vet selv hvem dere er.

Cathrine Bakken, mai 2016

Sammendrag

Dette er et resultat av en interesse jeg har delt med andre fagpersoner fra RVTS Sør og RBup Oslo, samt min første fagkoordinator i boligen for enslige mindreårige hvor jeg jobber. Undersøkelsen tar utgangspunkt i intervjuer med fem informanter som har bakgrunn som asylsøkere som har beskrevet sine historier og opplevelser i et retrospektivt lys. Formålet for studien skulle lede til en bredere forståelse i forhold til unge asylsøkere, og belyse hva som gjorde at de tilpasset seg sin nye situasjon med den støtten de beskrev som viktig.

Det vitenskapsteoretiske ståstedet studien er basert på er postmodernismens begrep sosialkonstruksjonismen. Sosialkonstruksjonister hevder at virkeligheten konstrueres sosialt, og virkelighetens grense er gjennom språket. Språket blir til i samspill med mennesker (Gergen 1997).

I masteroppgaven har jeg valgt kvalitativ tilnærming, og kvalitativt semistrukturert intervju som datainnsamlingsmetode.

Forskningsdesignet er en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Funnene er analysert frem ved hjelp av Malterud sin modifisering av Giorgis fenomenologiske analyse. Ved bruk av denne metoden håpet jeg på å få en dypere forståelse av beskrivelsene og opplevelsene til disse unge asylsøkerne.

Hovedproblemstillingen ble som følger:

Hvordan beskriver unge asylsøkere egne resilienshistorier - sett i et retrospektivt lys?

For å få innblikk i flere prosesser og synliggjøre strukturen i arbeidet, valgte jeg å utforme tre forskningsspørsmål.

- Hvordan opplever de unge asylsøkerne betydningen av å ha gode relasjoner?
- Hvordan kan individuelle faktorer ha betydning for deres utvikling av resiliens?
- Hvilke ressurser, eller byrder, har de unge asylsøkerne med seg fra egen barndom?

Forskningsfunn og avsluttende refleksjoner:

Resiliens blant unge asylsøkere er et komplekst tema, som ikke har noen entydig fasit. Arbeidet med masteroppgaven gav meg en dypere forståelse av hvordan de unge asylsøkerne kunne klare seg godt i Norge. De beskriver ulike utfordrende opplevelser som de erfarte på deres vei, og hvordan de klarte å komme seg gjennom de ulike fasene. Jeg fikk innblikk i hva som kunne være avgjørende for resilienshistorien med hensyn til alt de unge asylsøkerne har gått gjennom. Hvilke forhold som kan bidra til at de kan være motstandsdyktige og ha et godt liv i Norge.

Jeg håper at mitt forskningsprosjekt kan ha nytteverdi, og være til inspirasjon for familie- og miljøterapeuter, og andre fagfolk som arbeider med unge asylsøkere.

Innhold

1.0 Innledning	5
1.1 Bakgrunn for valg av tema og prosjekt	7
1.2 Relevans for fag og praksis.....	9
1.3 Presentasjon av problemstilling	9
1.4 Begrepsavklaring	10
1.5 Oppgavens oppbygging og avgrensing	12
1.6 Kunnskap som finnes om temaet i dag	13
2.0 Teoretisk referanseramme	18
2.1 Epistemologiske og ontologiske refleksjoner	18
2.2 Vitenskapsteoretisk forankring	19
2.3 Begrep- og teoriavklaringer og begrensninger.....	20
2.3.1 Batesons flersidige betraktninger	20
2.3.2 Vi er deltakere i en felles kontekst.....	22
2.3.3 Kart og terreng	23
2.4 Barnevern/flyktningfag-miljøterapi teori.....	24
2.4.1 Resiliens, Antonovsky og salutogenese.....	25
2.4.2 Transnasjonale familienettverk	26
2.4.3 Traumer	26
2.4.4 Traumeperspektivet versus resiliensperspektivet	27
2.5 Oppsummering.....	28
3.0 Kvalitativ forskningsmetode	29
3.1 Valg av vitenskapelig analysemetode	29
3.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk.....	29
3.2 Kvalitativt forskningsdesign.....	30
3.2.1 Semistrukturert kvalitativt forskningsintervju.....	31
3.2.2 Intervjuguiden	31
3.3 Rekruttering og utvalg.....	32
3.3.1 Beskrivelse av utvalget.....	34
3.3.2 Gjennomføring av intervjuene.....	34
3.3.3 Transkribering	35
3.3.4 Forskerlogg	36
3.4 Metodiske krav og refleksjoner	36
3.4.1 Deduktiv eller induktiv.....	37
3.4.2 Nærhet og distanse.....	37
3.4.3 Refleksivitet	38
3.4.4 Pålitelighet.....	38
3.4.5 Troverdighet og overførbarhet.....	39
3.4.6 Mulige svakheter ved bruk av kvalitativ metode.....	39
3.5 Analysen.....	40
3.5.1 Systematisk tekstkondensering.....	40
3.5.2 Analysen trinn for trinn.....	41
3.6 Etisk refleksjon.....	42
4.0 Presentasjon av forskningsfunn	43
4.1. Variasjoner og fellestrekk.....	43
4.2 Drømmen om livet	44
4.2.1 Identitetskrise	44
4.2.2 Tilhørighet i Norge og til familien	45
4.2.3 Signifikante andre	46
4.3 Frihetens pris med livet som innsats	47
4.3.1 Individets utfordringer.....	47
4.3.2 Opplevelsen av å ikke ha noen valg.....	48

4.3.3 Med viljestyrken som støttespiller.....	48
4.4 Alt jeg hadde, er tapt.....	50
4.4.1 Angst knyttet opp til familien	50
4.4.2 Savn etter det som var	51
4.4.3 Sorgen du ikke kan rømme fra.....	52
4.5 Klassereisen med håpet som billett.....	53
4.5.1 Kulturkrasj.....	53
4.5.2 Drømmen om Europa.....	54
4.6 Troens kraft	55
4.6.1 Troen på Gud.....	55
4.6.2 Å legge livet i skjebnens hender	56
4.6.3 Mennesket som kraft i seg selv	56
4.7 Oppsummering.....	57
5.0 Drøfting.....	59
5.1 Drømmen om livet	58
5.1.1 Identitet, tilhørighet og utenforskap.....	60
5.1.2 Tilhørighetsparadokset	61
5.1.3 Å forvalte annerledeshet	64
5.1.4 Transnasjonale nettverk	64
5.1.5 Tilgang til ressurser og utfordre holdninger.....	66
5.1.6 Resiliensfaktorer.....	67
5.2 Frihetens pris med livet som innsats	68
5.3 Alt jeg hadde, er tapt.....	71
5.4 Klassereisen med håpet som billett.....	74
5.5 Troens kraft	76
5.6 Oppsummering av drøfting	77
6.0 Avsluttende refleksjoner.....	78

Litteraturliste

Vedlegg

*”Uansett hvor du har vært, du ble ikke og er ikke ødelagt.
Uansett hvor lite du tror du har å si, du er ikke usynlig”.*

(I. Homme, masterkonsert i rytmisk musikk på Universitetet i Agder 17.6 2015).

1.0 Innledning

60 millioner mennesker er på flukt i verden, ifølge de ferskeste tallene til Redd Barna Norge Region Sør (Redd Barna seminar ”Barn på flukt” 16.2 2016). 1 million mennesker flyktet til Europa i 2015. 31.135 mennesker søkte asyl i Norge i 2015, og 1 av tre av dem er barn. 5297 av disse er enslige mindreårige (Redd Barna 2016). Hver krig er en krig mot de unge menneskene i et land. Det er dagens bilde på situasjonen som er blitt et bakteppe for det jeg har forsket på de siste to årene. Derfor ser jeg på det som viktig at vi sosialarbeidere vet hva som kan være til hjelp for unge asylsøkerne som kommer til Norge. På denne måten kan de best utvikle sine resilienspotensialer og bidra i vårt samfunn, som brobyggere mellom kulturer.

Europa opplever den verste flyktningssituasjonen siden 2.verdenskrig. Folk er på flukt med livet som innsats. Vi ser og hører om det hver dag. Nyhetsinnslag om desperate mennesker som drukner i Middelhavet. Mennesker som forsøker grensesperringene med piggråd eller kommer seg på et fullt tog til et land som de håper vil ta dem imot. Samtidig som politikerne diskuterer hvor mange som skal tas imot i de enkelte land, strømmer folk til. Mottakssystemene sprenges, og våre verdier settes under sterkt press. Heldigvis er det mange som lytter, og svarer på det som skjer i verden rundt dem.

For min del har masteroppgaven blitt en vandring mellom kulturer, folk og religioner. I lang tid har jeg ønsket å ta et dypdykk ned i historiene til disse unge menneskene, som kommer til oss fra andre land med lite bagasje, men med tungt innhold. Jeg har vært nysgjerrig på hvordan så unge mennesker klarer seg fysisk og psykisk, etter å ha reist fra sitt hjemland og etablert seg i Norge. Deres resiliens har fascinert meg. Jeg føler meg privilegert som har fått mulighet til å dykke ned i deres historier.

Tittelen ”Humler kan også fly” fikk jeg ideen til da jeg var på seminar på Rbup Øst med L. Mekonen høsten 2015. Han synes det var en god ide å bruke den tittelen på min master, da humlen er et insekt som kan fly til tross for tung kropp og små vinger. Jeg bruker tittelen som en metafor for resiliens hos unge asylsøkere som kommer til Norge, for å vise

deres potensialer til tross for mye motstand og tung bagasje. De kan bidra med sine flersidige opplevelser og kunnskap. Vi i Norge kan lære mye om verden gjennom dem. Mitt ønske for studien var å utforske og belyse hva som gjorde at de unge asylsøkerne klarte å tilpasse seg sin nye situasjon. Og dermed få en bredere forståelse av viktigheten i forhold til støtte og omsorg under slike forhold.

I løpet av familieterapistudiet har jeg fått et helhetlig systemisk perspektiv. Jeg har forandret mitt syn på terapeuten som en ekspert, til en mer interaktiv måte å se verden på. Det er en av grunnene til at jeg er interessert i å høre hva ungdommene kan fortelle og lære oss.

Jeg har fått et perspektiv, hvor jeg blir en del av alle møter jeg inngår i. Det blir umulig å se seg selv som objektiv på utsiden, eller en som kan være en ekspert. Nå ser jeg på meg selv som en deltaker i ulike menneskemøter, som hele tiden blir påvirket av de menneskene jeg møter, og som er villig til å endres i disse prosessene.

Vandringen har brakt med seg nye erfaringer og opplevelser. Jeg ønsker å bidra til å utvikle dette fagfeltet i denne folkevandringens tid. Det føles som en forpliktelse å få fram disse menneskenes stemme. Jeg vil være med på å utvide forståelsesrammene innenfor det arbeidsfeltet jeg oppholder meg i. I den systemiske tankegangen har jeg funnet den faglige tyngden, som bekrefter det jeg finner autentisk i møte med mennesker. Jeg føler meg hjemme i denne systemiske tilnærmingen i det at samspill forklares sirkulært, istedenfor en mer egenskapsorientert forståelse.

En sak ble fortalt meg i begynnelsen av forskningsprosessen. Jeg lot saken få en stemme, for å vise hvordan det kan være for informantene når livet presser seg på. Historien er fiktiv, basert på historier jeg har hørt i møte med unge asylsøkere. Den skaper muligens oppmerksomhet, og inviterer leseren til en utvidet forståelse av hvordan livet kan utarte seg for en ung asylsøker. Historien trenger seg fram og skaper et personlig perspektiv. Det er for å vise hva som kan røre seg i unge asylsøkeres liv.

Ungdommen har forsøkt å fortelle historien tidligere, men kun bruddstykker har kommet frem. Det tok fire år før historien ble fortalt. Erfaringsmessig vet jeg at slike historier kan ta tid å få frem. Både fordi historien må modnes av den enkelte, men tillit må også bygges. Tillit til at den som tar imot, tåler det. Det er et paradoks at en ungdom som har vært nær, likevel er så redd for avvisning. Redselen for avvisning er en tankevekker for

oss som jobber i barnevernet, hvor man får tilmålt tid til relasjonsbygging og til å dele dype hemmeligheter. Det er en tankevekker inn i tidsfristdebatter innenfor dette fagfeltet. Vi kan ikke lukke ørene for ungdomsstemmene, men vi må minne oss selv på hvordan det kan være og komme til et nytt land uten foreldre, og den tryggheten de ville gitt.

Det er viktig at vi som fagfolk har en helhetlig forståelse av situasjonen, men det er også viktig at vi klarer å se det sårbare i det å være en ungdom alene på flukt. Og i tillegg klare å være ydmyke nok til å erkjenne at vi ikke helt forstår hva det vil si.

Disse ungdommene trenger kompetente voksne som ser mer enn det som blir sagt, og det som blir uttrykt gjennom atferd. Det kan være så lett å tolke ungdommene feil, da de har et annet morsmål, og atferden kan uttrykkes annerledes enn det vi er vant til. Derfor blir det viktig å vite mest mulig om hvem de er, slik de selv beskriver sin virkelighet, slik at vi kan skape en større forståelse om hvordan vi kan møte dem.

1.1 Bakgrunn for valg av tema og prosjekt

Jeg har i noen år jobbet som miljøterapeut i en omsorgsbolig for enslige mindreårige gjennom det kommunale barnevernet. Den siste tiden har jeg jobbet i ettervernet med de ungdommene som har flyttet ut fra omsorgsboligen og inn i egne leiligheter. Jeg er opptatt av hva som får ungdommen til å mestre hverdagen, hvordan de klarer seg i det nye landet, og hva som kan få dem til å leve på en måte som de selv kan være tilfreds med.

Jeg er utdannet barnevernspedagog og familierapeut, og ser helt klart ungdommene gjennom systemteoretiske briller. Gjennom disse brillene ser jeg kommunikasjon, samspill og relasjoner på en interaktiv måte, der alt påvirkes av hverandre. Mitt engasjement har alltid vært for barn og ungdom som har utfordringer.

Jeg har vært interessert i mennesker fra andre kulturer i flere perioder av mitt yrkesliv, og jeg blir berørt av de unge asylsøkerne som kommer til Norge uten omsorgspersoner.

Jeg er sosialkonstruksjonist, og vet at min virkelighet er basert på hvor jeg bor, hvilket språk jeg snakker, hva jeg har med meg fra familie og venner og hvilken tid jeg lever i. Sentrale aspekter ved menneskers aktiviteter, er mening og forståelse. Gjennom mening fokuserer man på hvordan et symbolbasert språk kan gi to personer som snakker samme språk, sosiale opplevelser med helt andre egenskaper enn to personer som snakker forskjellige språk (Lock og Strong 2014: 31-32).

Jeg tenker at vi innenfor sosialkonstruksjonismen skaper et rammeverk for menneskene vi skal studere, hvor vi er med på å prege og tolke det vi ser inn i de rammene. Det er viktig å være bevisst at min virkelighet kan være noe annet enn din. Det blir spesielt viktig i

møte med mennesker som kommer fra andre kulturer enn vår egen, som har levd under andre diskurser enn dem vi har vokst opp med.

Det er forsket på at de enslige mindreårige flyktingene har større sannsynlighet for å få psykiske vansker enn de som er født i Norge (traumebevisst.no 15.9 2015).

Jeg vil vite noe om hva som gjør at disse ungdommene klarer seg, framfor å se på det som ikke fungerer.

I Norge er ungdom myndige når de er 18 år, men de går på videregående fortsatt, og bor ofte hjemme. De fleste bor hjemme langt utover denne alderen. I Norge kan det virke som om vi skaper en forventning om selvstendighet, og dette forventes av asyl ungdom også. Forventer vi mer selvstendighet av asyl ungdom, selv om de er i en ekstra sårbar livssituasjon? Overgangen fra å leve et liv under omsorg, til en selvstendig tilværelse med ansvar for eget liv, kan oppleves utfordrende. Disse unge menneskene kommer også fra kollektivistiske kulturer, hvor de tradisjonelt bor hjemme til de gifter seg. Å flytte ut alene på hybel når man blir myndig, kan bli ekstra utfordrende for dem.

De unge asylsøkerne har også måttet flytte fra sine nærmeste i hjemlandet på grunn av krig og tapte framtidsutsikter. Livet på flukt var ikke enkelt, og de lever med et stort savn i Norge.

Økning av unge asylsøkere gjør at norske myndigheter etterspør oppdaterte kunnskaper om denne gruppens livssituasjon og oppvekst, og påpeker at det er behov for studier som undersøker de unges egne perspektiver på livssituasjon (Eide & Broch 2010; Wernesjø 2011). Det er stor variasjon fra år til år i hvor mange som kommer til Norge, antallet varierer blant annet av endringer i norsk asylpolitikk. Hvor de unge asylsøkerne kommer fra varierer også over tid, og har nær sammenheng med kriser og kriger rundt om i verden (Øien 2010). Derfor finner jeg det viktig å forske på de unge asylsøkernes egne perspektiver på livssituasjon.

De unge asylsøkerne kommer med et håp om å få vokse opp og leve et voksenliv i Norge. Når de enslige mindreårige flyktingene søker asyl i Norge, blir de som er under 15 år plassert i omsorgssentre, og de som er over 15 år blir plassert i egne mottak for enslige mindreårige flyktinger. Den første tiden etter ankomst gjennomføres asylintervju, helseundersøkelse og en aldersundersøkelse. Hvis de unge asylsøkerne får innvilget oppholdstillatelse i Norge, blir de tildelt en kommune, og bosatt der. Det er opp til den enkelte kommune hvordan de gjennomfører arbeidet med de unge asylsøkerne, hvordan de skal bo og hvilken oppfølging de får (Eide 2012).

Forskning viser at det er behov for studier av forholdet mellom kommunenes tjenesteyting og unge asylsøkeres egne erfaringer (Eide & Broch 2010).

Paulsen, Thorshaug og Berg (2014) slår fast i sin kunnskapsstatus ”Møter mellom innvandrere og barnevernet” at det finnes lite litteratur om barnevernets arbeid med unge asylsøkere. Samtidig som ettervern løftes frem som et sentralt tiltak, blir det advart mot å skape et avhengighetsforhold til hjelpeapparatet. Målet er å gjøre ungdommene så selvstendig som mulig slik at de kan klare seg best mulig i det nye samfunnet de lever i.

Maktbegrepet blir relevant i beslutningsprosesser som har direkte betydning for den unges livssituasjon. Forskningen fremhever viktigheten av kunnskap om strukturelle betingelser som makt, og på hvilken måte det kan påvirke unge asylsøkeres livssituasjon (Wernesjø 2011). For en del unge asylsøkere vil overgangen til et selvstendig liv kunne oppleves som økt frihet og selvstendighet (Oppedal, Jensen, & Seglem 2009). Forskningen hevder at ungdommer i overgangsfasen til voksenlivet strever med å oppleve seg selv som aktører i et samfunn. Manglende mulighet til handlingsautonomi blant enslige mindreårige flyktninger, medfører at de kan respondere med motstand ovenfor tjenesteapparatet, fordi autonomien ikke blir ivaretatt (Pliassova 2012).

1.2 Relevans for fag og praksis

Vi har opplevd økt innvandring det siste året. Mange unge asylsøkere kommer til Norge for å få et liv uten krig, krenkelse, fattigdom og undertrykkelse. De kommer ofte alene, uten noen omsorgspersoner rundt seg. Vi trenger et bevisst forhold til hvordan de kan integreres på best mulig måte i det nye landet de er kommet til. Hvordan de selv ser på dette, kan være noe annet enn det hjelperne fokuserer på. Vi bør være kultursensitive og være i dialog med ungdommene, slik at de kan ytre hva de trenger. Ved å intervju fem som har bakgrunn som unge asylsøkere da de kom til Norge, håper jeg på å få noen svar som kan bidra til en bredere forståelse av hva disse unge menneskene har erfart som sin resilienshistorie.

1.3 Presentasjon av problemstilling

På bakgrunn av det overnevnte, er problemstillingen i min studie:

- Hvordan beskriver unge asylsøkere egne resilienshistorier - sett i et retrospektivt lys?

Forskningsspørsmålene som ble utarbeidet for å belyse denne problemstillingen er:

- *Hvordan opplever de unge asylsøkerne betydningen av å ha gode relasjoner?*
- *Hvordan kan individuelle faktorer ha betydning for deres utvikling av resiliens?*
- *Hvilke ressurser, eller byrder, har de unge asylsøkerne med seg fra egen barndom?*

For å belyse disse forskningsspørsmålene, har jeg fokusert på hva unge asylsøkere kan fortelle oss om deres resiliens. De kan ha sin egen definisjonsmakt på hva de mener har fått dem gjennom livet til nå. Formålet med undersøkelsen, er at det kan ha en nytteverdi for fagfolk som jobber med unge asylsøkere, og at jeg ønsker meg mer systemisk forståelse i dette feltet.

1.4 Begrepsavklaring

Jeg valgte i denne problemstillingen å skrive om unge asylsøkere, i stedet for enslige mindreårige asylsøkere. Jeg begrunnet mitt valg etisk med at de som er litt eldre, kan ha fått en større avstand til flukten og etableringen i Norge. De kan muligens også reflektere gjennom å gi en dypere forståelse og tolkning av hva de har erfart.

Det fordres en redegjørelse for hvordan begrepet resiliens anvendes her. Definisjonen av begrepet resiliens brukes spesifikt, for å forklare forskjeller mellom barn og unge som lever under samme risiko, i et mer individorientert perspektiv (Borge 2010). Resiliens kan forklares som motstandskraft og kommer fra fysikkens terminologi.

Salutogenese er et annet begrep i denne sammenhengen, som forklarer god folkehelse tross risiko. Salutogenese kan brukes for å forstå sammenhengen mellom sosiale sammenhenger, og god helse i et samfunnsperspektiv (ibid).

Jeg brukte tid på å vurdere om jeg skulle kalle det resiliensprosesser, resilienspotensialer, resiliensfaktorer eller resilienshistorier. Jeg landet til slutt på resilienshistorier, fordi jeg mener at faktorer reduserer resiliens til å omhandle egenskaper ved personen, og det blir for snevert med mitt systemiske ståsted. Potensialer blir ett ord som kan assosieres til hva et menneske kan oppnå i sitt miljø, og prosesser forklarer konteksten som resiliens opptrer i. Allikevel velger jeg historier, da jeg synes det samsvarer best med det jeg fant etter å ha analysert intervjuene med ungdommene.

Jeg tok kontakt med A. Jansen som har skrevet boka *”Det narrative kraftfelt”* som omhandler barnevernsbarn i en narrativ kontekst. Gjennom henne fikk jeg utvidet min forståelse av hvor komplekst begrepet er.

Resiliensfeltet har utviklet seg til et perspektiv på utvikling, som er orientert mot ressurser. Det er mange som har fulgt i Werner og Smiths fotspor som var de første som forsket på resiliens i den kjente longitudinelle studien på Kauai (1992). Spørsmålet om tilpasning er blitt forsøkt besvart på mange måter (Jansen 2013). Hovedtendensen har vært, slik Werner og Smith gjorde, å nærme seg dette ved å se på ulike faktorer som kan knyttes til risiko for skjevutvikling eller positiv tilpasning. Selv om mange etterhvert har argumentert for at vi må forstå resiliens som en dynamisk prosess, er feltet likevel preget av enkle forklaringer (Luthar mfl. 2000). Luthar og hennes kolleger peker på at selv forskere som har kontekstualisert resiliens som en prosess, har en tendens til å redusere det til egenskaper som kan knyttes til ungdommen, som intelligens eller evne til empati (ibid).

Fagfolk kan mene at noen ungdommer framstår som mer robuste og motstandsdyktige enn andre. Å forstå resiliens som egenskaper knyttet til hver enkel ungdom, blir utilstrekkelig. Det handler ikke bare om ungdommer som har sosial kompetanse, mestringsevne eller er mentalt sterke. Resiliens handler om dynamiske utviklingsprosesser, og ikke om kausale forklaringer (Rutter 2000).

Som vi ser her, er dette i tråd med en systemisk forståelse av resiliensbegrepet.

I likhet med Rutter er det flere som har påpekt at å forstå resiliens i lys av egenskaper ved ungdommen, gir utilstrekkelig forståelse av fenomenet. Da Werner og Smith studerte barna som vokste opp på Kauai, pekte de på betydningen av en signifikant annen, eller på hvordan tilknytning til religiøse foreninger kunne bidra positivt til et barns utvikling. De så barnet i en bredere kontekst. Vi finner altså barnet i kontekst i resilienslitteraturen. Det vi ser, er at resiliens kontekstualiseres som egenskaper ved barnet, egenskaper ved familien og egenskaper ved barnets nettverk (Kvelling 2011 og Borge 2010).

Kontekstualiseringen bidrar til at forståelsen av fenomenet utvides, men vi ser fortsatt en type faktorbeskrivelse som i liten grad bidrar til forståelse av de dynamiske prosessene Rutter etterspør kunnskap om. Det er en kategorisering som gjør det enkelt å beskrive fenomenet, men som begrenser vår forståelse av hva det handler om.

Det finnes også annen forskning enn den som reduserer resiliens til å handle om faktorer. Hauser og hans kolleger (2006) har studert fortellinger om resiliens blant tenåringer som

var innlagt på psykiatrisk klinikk. I boka *”Out of the woods. Tales of Resilient Teens”* beskriver forfatterne hvordan resiliens er prosesser som noen ganger involverer atferd som ofte ikke blir oppfattet som tegn på ”god utvikling”. Slik atferd kan innebære og oppleve ”agency” og involvere selvrefleksjon og mulighet til å inngå i relasjoner som er preget av omtanke.

Det har jeg også sett på ungdommene jeg jobber med. Ved å se at ungdommene i en trygg relasjon kan vise atferd som ikke nødvendigvis blir sett på som positiv, nettopp fordi de føler seg resiliente i en trygg kontekst.

Vi må se bakenfor ungdommens atferd, for ungdommen kan være redd. Det er bare villedende strategier, fordi ungdommen kan være skadet i tilknytningsevnen, påført av voksne som ikke har gitt det ungdommen trengte. Det viktige er at det er voksne er tilstede, som kommuniserer og fortsetter å vise omsorg (Steinkopf, RVTS 2016). Perry (RVTS 2016) snakker om at traumet skaper isolasjon, mens veien til helhet går gjennom relasjon. Det er en viktig betraktning i arbeidet med disse unge menneskene.

Andre har forsøkt å sette det som finnes av kunnskap på feltet til praktisk arbeid.

Waaktaar og Christie (2000) etablerte resiliensgrupper, der ideen var at resiliens kunne opparbeides gjennom grupper. Det er en interesse for å forstå fenomenet fra forskjellige perspektiver, men feltet er preget av kvantitative studier som ofte feiler med hensyn til å beskrive kompleksiteten i utviklingsprosessene.

Tendensen til å redusere resiliens til noe som dreier seg om beskyttelse-og risikofaktorer i resiliensfeltet, er noe jeg fant mangelfullt sett i et systemisk perspektiv. Det trengs kunnskap om hvordan de unge selv og de som er involvert i de unges liv, opplever og forstår slike betingelser. For eksempel ”å bli slått” kan ha forskjellig betydning for ulike barn. Det vil i stor grad avhenge av den kulturelle konteksten barna befinner seg i, og hvor utvikling finner sted. ”Å bli slått” kan oppleves annerledes for et barn som lever i en kultur der det er forbudt å slå barn.

Å studere resiliens fra et narrativt perspektiv gir muligheter til kunnskap om de sammenhenger ulike praksiser inngår i, og betydningene de har for ungdommene det gjelder.

1.5 Oppgavens oppbygging og avgrensning

Etter et bredt søk på temaet, vil jeg snevre det inn mot unge asylsøkeres egne resilienshistorier, opplevelser og beskrivelser.

I kapittel 1 presenteres kunnskap som finnes om temaet i dag. I kapittel 2 presenteres den teoretiske referanserammen og epistemologiske refleksjoner. Her vises min vitenskapsteoretiske forankring og begrep- og teoriavklaringer som er blitt brukt for å forstå resiliens hos unge asylsøkere. Begreper som blir sett nærmere på i lys av nyere forskning på resiliens. I kapittel 3 beskrives min forskningstilnærming og analyse. Videre i kapittel 4 presenterer jeg mine forskningsfunn og i kapittel 5 drøfter jeg funnene mine. Avslutningsvis samles trådene i min masteroppgave, og jeg impliserer videre forskning.

I denne masteroppgaven har det vært nødvendig å gjøre store avgrensninger. Jeg har kortet ned et langt teorikapittel hvor jeg har tatt vekk begrepene empowerment og makt av Foucault. Det beskrives ikke nevneverdig av informantene, og av plass hensyn innenfor rammen til en master. Perspektiver som er utelatt er det internasjonale perspektivet knyttet opp i mot FNs barnekonvensjon, og den europeiske menneskerettighets erklæringen. Jeg har heller ikke prioritert plass til å skrive om kultur da det er implisitt i hele oppgaven, og mine informanter kommer fra forskjellige kulturer utenfor Vesten. Det studien derimot sier noe om, er hvordan livshistoriene til unge asylsøkere kan bidra til forståelse av resiliens. Det kan skape en bredere sammenheng av hva som ble viktig for dem etter at de har kommet til Norge.

Familien hadde det fint sammen. Problemet var at det ikke var noen fremtid i landet de bodde i. Han lekte med tanker om å søke om familiegjennforening. Det var umulig med den regjeringa som satt nå. Skulle familien legge ut på den flukten han hadde begitt seg ut på noen år tidligere? De prøvde å få papirer til hele familien, men fikk bare til halvparten..

1.6 Kunnskap som finnes om temaet i dag

I litteraturgjennomgangen har målet vært å skape en ramme rundt oppgaven min som kan ha betydning for forståelsen av unge asylsøkeres egne opplevelser i hjemlandet, i oppbrudd, flukt og opphold i Norge.

Det har de siste årene vært gjennomført flere undersøkelser og blitt skrevet mange rapporter om unge asylsøkere, både ut fra norske forhold og mer internasjonalt. Det er et omfattende materiale. Eide (2005; Eide & Broch 2010) sier at temaene for de fleste

norske forskningsrapporter som handler om enslige mindreårige (EM), kan kategoriseres innenfor tre hovedområder:

- * organisering av hjelpearbeid
- * barns rettigheter
- * den psykososiale situasjonen for EM

Temaet organisering hadde fokus på hvordan, hvem og i hvor stor grad kommunene skulle involvere seg i gruppen enslige mindreårige (Eide & Broch 2010). Samtidig kom loven som sikret likebehandling i forhold til norske barnevernsbarn. Den uttrykte i denne sammenheng viktigheten av et helhetlig og individuelt tilpasset tjenestetilbud til enslige mindreårige flyktninger.

Den rettighetsorienterte kategorien av forskningsrapportene er opptatt av de juridiske sidene ved EMs situasjon (ibid). Den norske praksisen ovenfor denne gruppen blir sett opp mot internasjonale konvensjoner som FNs flyktningkonvensjon og barnekonvensjon. Jeg vil trekke fram doktorgradsavhandlingen til Øverland (2012) om kambodsjanske flyktningers resilienspotensialer etter Pol Pot regimet, som jeg ser samsvarer med min undersøkelse.

Øverland presenterer ulike funn i forhold til resilienspotensialer hos de kambodsjanske overlevende som har klart seg bra til tross for det de har opplevd i krigen. Hennes funn forteller at de kambodsjanske flyktingene som overlevde krigen, hadde et religiøst syn på verden, og motstandsressursene forankret seg i kultur og religion. De hadde utviklet resiliens ut fra utfordringene i livet. De opplevde seg selv som uskyldige, mens de tenkte at de som utførte torturen, fikk dårlig karma. De hadde også en opplevelse av trygghet, solidaritet, sterk arbeidsmoral og gode tilpasningsevner til tross for hva de hadde opplevd. Det at motstandsressursene forankret seg i religion, er i linje med hva Werner og Smith fant i Kauai studien.

Castles og Miller (2009) påpeker at for å forstå bakgrunnen for migrasjon, er det avgjørende å se på interaksjonen mellom makro- og mikronivå, og de omtaler dette som en "*Migrasjon Systems Theory*". Samfunnsmessige prosesser som fører til migrasjon, kan være demografiske, økonomiske, og sosiale særtrekk ved de gruppene av mennesker som er på flukt. Det kan være unge mennesker som på grunn av fattigdom og konflikter ikke har framtidshåp i hjemlandet, og det kan være grupper som er utsatt for systematisk diskriminering og forfølgelse. Individuelle og sosiale prosesser på mikronivå kan være den enkeltes motivasjon for å flykte (ibid). Det er et eksempel på systemteoretisk

forståelse innenfor dette fagfeltet som viser kompleksiteten de unge asylsøkerne står ovenfor når de migrerer.

I forskningsrapporten *"Forlatte barn, ankerbarn betrodde barn(...)"* fokuserer Engebrigtsen (2002) på problemstillinger og temaer innenfor feltet, og hun punkterer ut relevante forskningstemaer for EM gruppen. Hun diskuterer blant annet begrepet "barnets beste", og hvordan forståelse av begrepet etter hennes mening er avhengig av bestemte tolkninger.

Engebrigtsen diskuterer måten begrepet "barnets beste" brukes som rettsprinsipp, og viser i den sammenheng til hvordan prinsippet brukes til å legitimere byråkratiske og politiske beslutninger. Hun trekker linjer til at internasjonale prinsipper blir tatt i bruk for å beskytte barns interesser, ikke for at nasjonalstaten skal beskytte egne interesser med tanke på stram flyktningpolitikk (Engebrigtsen 2002). "Barnets beste" er konstruert etter diskursene der vi bor, og brukes ofte for å forklare hvorfor politikerne handler som de gjør i forhold til denne gruppen i lys av hva som konstrueres som "barnas beste".

"Barnets beste" er som vi ser ikke en standard, men varierer etter hvilken kultur vi vokser opp i.

"Ingen her vet at jeg ikke tør sove" (Ingebrigtsen mfl., 2004) er en rapport utarbeidet av Redd Barna som bygger på samtaler med EM og fagpersonene rundt dem.

Konklusjonene i denne rapporten er at EM har liten kunnskap om sine rettigheter. Rapporten peker også på sorgen den enkelte ungdom føler på, og at problemer med søvn og sorg foregår i stillhet. Dette blir begrunnet med språkproblemer, mangel på trygghetsfølelse og redsel for å forstyrre andre.

Det har jeg erfart i møte med ungdommene jeg jobber med. Søvnløshet kan ofte naturlig nok forstyrre skolegang.

Han tenkte på at det var de mest sårbare familiemedlemmene som ble igjen, og de sterkeste som dro. Papirene var dessverre illegale, og gjorde ferden farefull slik han så godt erindret. De dro til nabolandet for å få papirer som kunne føre dem videre. Store deler av flukten foregikk om natta. Han tenkte på hvor engstelige de var...

"Møta barn på flykt" (Gustafsson & Lindberg 2016) er en håndbok jeg fikk fra Ketil Eide fra Unicef om hvordan vi kan møte barn som er på flukt på en best mulig måte. De

har nevnt ”risk- og friskfaktorene” for barn på flukt, og jeg lager en tabell for å vise motsetningene mellom disse:

Tabell 1.

Risikfaktorer	Friskfaktorer
Underernæring	Iboende motstandskraft
Infeksjonssykdommer	Støttende voksne
Kroniske sykdommer	Kunnskap hos barnet og omgivelsene
Traumatiske opplevelser	Lek & fantasi
Mistet nære familiemedlemmer/venner	

Denne håndboka sier noe om at selv om risikofaktorene er mange, så har barna en uvanlig styrke på egen hånd til å reise, uten garantier for at de får se familien igjen (ibid).

Håndboka veileder oss som møter disse barna til å være interesserte, varme, åpne og nysgjerrige. Vi må møte dem slik vi møter barn, barnebarn eller en bestevenns barn. Man bør ikke ignorere risikofaktorene, men fokusere på friskfaktorene, og gjøre det man kan for at traumatiserte barn skal få den hjelpen de trenger så fort som mulig (ibid).

De fleste forskningsrapportene om unge asylsøkere er opptatt av den psykososiale situasjonen til disse barna (Eide 2005; Engebriksen 2002; Eide & Broch 2010).

Fellestrekket sier Eide & Broch (2010), er det individuelle utgangspunktet og fokuset på de psykologiske konsekvensene ungdommene er i. Den enkeltes livshistorie, tilhørigheten til Norge, og tilknytning mellom ungdommene og hjelpeapparatet, blir sentralt.

Traumatisering før og under flukt, utgjør bare en del av flyktnings liv (Christie, Dybdahl og Eide 2006). De henviser til den økende kunnskapen om ”frisk- og risikofaktorer”, og til en svensk undersøkelse av Almkvist og Broberg i 1999. Studien påpekte at flyktning ungdom i Sverige mente at nåværende livssituasjon i eksillandet spilte en like stor rolle som eksponering for krigshandlinger.

Dybdahl mfl. (2006) poengterer at man i det terapeutiske arbeidet i Norge blir møtt med utfordringer rundt kulturforskjeller som gjør det vanskelig for terapeuten å forstå klientens aktuelle plager. Nyere forskning om den psykososiale situasjonen legger mer vekt på forskning om patologi, mestring og resiliens, hevder Broch & Eide:

Uavhengig av opphavsland og fluktrute, er det gjennomgående samme fokus, problemstillinger og kunnskap som vekker oppmerksomhet. Unge asylsøkere karakteriseres som en risikogruppe som er utsatt for angst, depresjon og traumatiske stressreaksjoner (Eide & Broch 2010).

Av internasjonal forskning vil jeg trekke fram Kohlis forskningsprosjekt, *”Social Work with Unaccompanied Asylum Seeking Children”* (Kohli 2007). Undersøkelsen har et fokus på relasjon mellom ungdommene og fagpersonene. Han peker på tre forhold som vektlegges:

- * Mottaksarbeidet med ungdommene må inn i en sosial kontekst
- * Kunnskap om livssituasjon og barndom
- * Viktigheten av fagpersoners fokus på egen praksis.

Han understreker at ungdommene har behov for støtte. Kohli er opptatt av disse ungdommenes ”tynne historier” som er preget av konstruerte historier. Historiene er hensiktsmessige i forhold til asylprosessen. Kohli utfordrer fagpersoner til å ha fokus på tillit for å kunne hjelpe den enkelte.

Eide & Broch (2010) oppsummerer forskningen som mangelfull i forhold til beskrivelser av ungdommens liv før og under flukten.

2.0 Teoretisk referanseramme

Min teoretiske referanseramme befinner seg i spenningsfeltet: systemteori-barnevernfag-flyktningfag-miljøterapi. Det kan framstå som en kompleks og mangslungen kontekst. Jeg setter pris på at jeg i løpet av livet har hatt anledning til å lære om, og i praksis, lene meg til, de nevnte fagretningene.

Jeg støtter meg til Bateson som inspirerte meg til å se fenomener fra ulike vinkler. Det har jeg erfart som vesentlig både i praksis og i dette teoretiske spenningsfeltet.

2.1 Epistemologiske og ontologiske refleksjoner

Ontologi handler om hva vi er opptatt av og oppfatter som virkeligheten. Epistemologi er erkjennelsesteori, som er opptatt av teorien om kunnskap, og gir svar på spørsmålet om hvordan vi oppnår kunnskap (Willig 2008).

I en forskningsprosess påvirker det vitenskapsteoretiske ståstedet hele forskningsprosessen, og setter funnene inni en forståelsesramme.

Epistemologien og ontologien påvirker forskerens posisjon, valg av forskningsspørsmål og metode. Det påvirker hva jeg ser etter, hvordan jeg forholder meg til det jeg finner, og hvordan andre kan forstå mine funn.

Det mekaniske paradigmet er preget av tanken om at kunnskap er objektiv og sann, og at eksperter innehar mye av denne kunnskapen (Kvale og Brinkmann 2012). Det systemiske paradigmet vektlegger at kunnskap er sosialt konstruert og språklig skapt, og derfor ikke kan ses på som sann og absolutt.

Jeg har et sosialkonstruksjonistisk utgangspunkt for min kunnskap og min forskning. Det innebærer at jeg ikke var på jakt etter eksakt kunnskap som kan presenteres i fakta og konklusjoner (Lock & Strong 2014). Jeg var opptatt av samarbeid og dialog med informantene mine, og det vi skapte sammen. Jeg var klar over at min deltakelse aldri kunne være objektiv, men gjennom deltakelse påvirket jeg forskningsprosessen.

I studien vil det være en blanding av intervjuamtaler med informantene, min egen forforståelse, teori, min analyse og tolkning av datamaterialet jeg samlet inn.

Jeg som forsker ses her på som medskaper i de konstruksjoner forskningen frambringer (ibid). For denne studien har det betydning ved at det jeg finner er påvirket og tolket av meg. Studien kunne blitt annerledes med en annen forsker eller med andre informanter,

fordi de kunne vektlegge andre temaer. Allmenngyldig kunnskap er derfor en umulighet. Vår forståelse av kunnskap vil alltid være bestemt av den kulturelle og historiske konteksten vi er en del av. Det vil si at hva vi forstår som kunnskap alltid vil være i endring (ibid).

De fikk ikke papirer, og ble nektet videre utreise. Det var vanskelig å sitte på toppen av kloden å se på at familien hadde det så vanskelig. Hvordan gikk det med de yngste søsknene i hjemlandet? Et søsken klarer å komme til familien i Europa. Han tenker på hvordan skal framtiden bli for dem?

2.2 Vitenskapsteoretisk forankring

Min vitenskapsteoretiske forankring ligger i postmodernismen og sosialkonstruktivismen. Jeg forholder meg til det som oppfattes som virkeligheten og det som oppfattes som kunnskap, som sosiale konstruksjoner (Øfsti 2010).

Forankringen har betydning ettersom den sier noe om hvordan forskeren ser på sin problemstilling. Den sier også noe om hvilke forskningsdesign forskeren benytter seg av. Det er viktig å klargjøre egen forankring, ettersom forskningsprosessen er fortolkende. Postmodernismen bygger på grunnleggende ideer, hvor det hevdes at menneskets forståelse er tilgjengelig gjennom språket (Jensen 2009). Postmodernistene hevder at forståelse avhenger av sin sosiale, kulturelle og historiske kontekst (ibid). De avviser det mekanistiske paradigmet som introduserte begreper som objektivisme og nøytralitet. Den postmoderne retningen har bidratt til refleksjon rundt forskerens rolle, og er en viktig bidragsyter til fokus på fortolkning og symbolske betydninger (Fangen 2011).

Det får meg inn på begrepet sosialkonstruktivismen. Øfsti (2008) påpeker at et rent sosialkonstruksjonistisk epistemologisk perspektiv for forskning innebærer et dilemma. Dilemmaet handler om hvordan det kan bli meningsfullt å undersøke noe som eksisterer i øyeblikket, og som er avhengig av kontekst. Hun skriver at om vi tolker sosialkonstruksjonismen bokstavelig, blir det dogmatisk. Det kan føre til at vi behandler kunnskap som fiktive og tilfeldige historier. Jeg støtter meg til Øfsti i standpunktet om å anerkjenne dilemmaet, samtidig som det kan være meningsfylt å snakke om mer stabile synspunkter (ibid).

Det hevdes at sosialkonstruktivisme handler om forskjeller (Anderson 2003). Gergen beskriver sosialkonstruktivismen som en sosial undersøkelse. Videre er hensikten å belyse prosessene som setter menneskene i stand til å beskrive, forklare og redegjøre for den verdenen de lever i (Gergen 1985).

En annen bidragsyter innenfor dette vitenskapssynet er Shotter, som mener at sosialkonstruktivisme fokuserer på interaksjon og felles kontekst som betydningsskapende (Andersson 2003).

Gjennom det uttalte oppstår forståelse, men også gjennom det som kommuniseres. Det handler om samspillet mellom meg som forsker, med informanter, og de som ikke er til stede inkluderes også. Det vi får tak i basert på denne tilnærmingen, er vår konstruksjon av det fenomenet vi beskuer, som her er resilienshistorier hos unge asylsøkere.

Gergen advarer mot at ved å være eksponert for visse diskurser og paradigmer, kan det føre til at perspektivet undertrykker andre måter å forstå fenomenet. Han påstår at alle paradigmer kan være både produktive og undertrykkende (Gergen 1991). Et paradigme kan forstås som gulvet som vitenskapen står på. Det bringer med seg diskurser som påvirker oss. Dermed kan jeg ikke forhindre at de teoriene jeg forstår mitt forskningsmateriale gjennom, kan være et hinder for andre måter å forstå mine funn.

De klarte å komme seg nordover. Han har hjertet i halsen og venter på telefon fra dem. Kom de forbi grensesperringene? Ventetiden er det verste. Det står mellom liv og død på noen av strekningene. Han ville heller gått denne veien igjen, framfor at familien skal utsettes for noe smertefullt. Han finner trøst i at de iallfall er sammen.

2.3 Begrep- og teoriavklaringer og begrensninger

Begreper og teorier kan tolkes på ulike måter, og jeg vil nå gjøre rede for noen av de mest sentrale begrepene og teoriene som er brukt i denne studien.

2.3.1 Batesons flersidige betraktninger

Etter å ha foretatt et dypdykk ned i Batesons betraktninger, finner jeg mye som er relevant for oppgaven min. Jeg må gjøre et utvalg, for å få plass i dette omfanget. Jeg oppfatter at det er forskjeller på hvordan vi i individualistiske samfunn tenker, til sammenlikning med hvordan mennesker i kollektivistiske samfunn tenker. Det kan se ut som om mennesker

fra kollektivistiske kulturer generelt tenker mer sirkulært og systemisk. De har ikke hatt påvirkningen fra Descartes, som fikk oss i Vesten til å begynne og tenke mekanistisk med et årsak-virkning tankesett. Min erfaring er at mennesker fra de fleste ikke-vestlige kulturer er mer åpne for systemiske betraktninger av sin verden, enn det etnisk norske av og til kan være. Det kan virke som om vår lineære, problemfokuserende og evidensbaserte sosialisering ofte setter en stopper for å utforske fenomener på alternative måter (Johannessen 2007).

Bateson var opptatt av å se fenomener fra forskjellige vinkler, akkurat som når man skal gå i gang med å løse Rubiks kube. Han lærte av en tenker som het Christian Murty at man ikke tenker sine egne tanker, men man tenker sin kulturs tanker (Bateson film 2011).

Hvordan blir det da for unge asylsøkere som kommer fra en kultur til en ny?

Bateson har et kjent sitat som er relevant i alle meningsbærende sammenhenger:

”Without context, words and actions have no meaning at all” (ibid).

Bateson benyttet begrepet kontekst som en psykologisk forståelsesramme (Ulleberg 2012). Hvert menneske skaper sin personlige forståelsesramme, og slik er det også for folk fra samme land. Unge asylsøkere prøver skape en sammenheng i det de opplever, og utvikle en virkelighetsforståelse i den nye konteksten de lever i, i Norge. Samtidig tar de med seg sin virkelighetsforståelse fra hjemlandet.

Systemteori forstås som et system som er mer enn summen av delene (Johnsen & Torsteinsson 2012). Konteksten for dette, innebærer en interesse for å studere helsebringende prosesser i de unges asylsøkernes utvikling i Norge. Det gir ikke mening å se på individuelle faktorer eller samfunnsmessige faktorer. Systemets deler er alltid i forandring, og endrer og påvirker igjen systemet. Det vil derfor være meningsfullt å studere menneskelige systemer på forskjellige nivåer. Man deltar i et komplekst samspill både direkte og indirekte ved at man deltar i ulike systemer og påvirkes av dem (Hårtveit og Jensen 2004).

Når man skal forstå hvordan ting henger sammen, vil det være viktig å se på faktorer som påvirker det en skal forske på. Det kjennetegner et økologisk perspektiv med en beskuelse om at alt henger sammen. Årsaksforklaringer kan ikke besvares med ”derfor” ifølge Bertalanffy, ettersom fenomener ”utsettes” for flere sammenvirkende årsaker samtidig. Årsakene påvirker hverandre (ibid).

Batesons kommunikasjonsteori var blant annet opptatt av det som ligger mellom ordene. Interessen hans var det som ble kommunisert, og det som ble kommunisert utenfor

språket (Jensen & Ulleberg 2011). Han var opptatt av å forstå det levende.

Nysgjerrigheten hans handlet om hvordan vi vet det vi vet, og hvordan vi kommer fram til en forståelse, og hva som styrer dette.

Han utfordret gjennom sin epistemologi, og han var opptatt av å lære og tenke på en ny måte. I begrepene hans ble han opptatt av blant annet kontekst og informasjon.

Informasjon omtaler han som *"en forskjell som utgjør en forskjell"* (Bateson 2005).

Forskjellen blir til i relasjonen mellom to aktører, når noen reagerer på forskjellen.

Informasjon forklares som en forskjell mellom to erfaringer, to fenomener, to gjenstander (Jensen & Ulleberg 2011).

Batesons syn på forøkelse av kunnskap ved å kombinere viten fra flere kilder enn to, er relevant i den sammenheng. Doble beskrivelser er et begrep han bruker. Eksempel på det er at Bateson hevder at ved å belyse et fenomen fra ulike perspektiver, vil man få mer frodige beskrivelser og en større dybde (Bateson 1984 & Ulleberg og Jensen 2011).

Det er i linje med min intensjon om å finne ut hva de unge asylsøkerne selv beskriver som sine resilienshistorier. Samtidig som jeg har kunnskap om hva fagpersoner ser på som resilient.

Han har akkurat hørt fra dem. De hadde kommet til et europeisk land. Han puster lettet ut. Det verste er over nå. Så får han vite at storesøster er blitt syk.

Han vil reise ned og møte dem, men vet det kan være farlig. Foreløpig er den psykiske støtten på telefon det eneste han kan bidra med...

2.3.2 Vi er deltakere i en felles kontekst

Jeg deler perspektivet til kybernetikken om at vi aldri kan stille oss på utsiden av det vi skal studere av sosiale fenomener. Det fikk for alvor sitt gjennombrudd i familierapifeltet i begynnelsen av 80-tallet (Jensen 2009).

Ettersom jeg blir en del av det jeg skal forske på, kan absolutt annenordens kybernetikkens begrep om "det observerende system", der enhver plass utenfor systemet anses som en umulighet, være sentral (Jensen 2009). Det sammenfaller med mitt vitenskapelige ståsted.

Jeg tenker at jeg vil påvirke det fenomenet jeg ønsker å studere, iaktta og delta i å videreutvikle, og jeg anser disse tilnærmingene som sentrale for mine forskerperspektiver.

Gjennom å fokusere på problemstillingen, vil jeg påvirke systemene jeg tilhører, meg selv, og antakeligvis også informantene og deres øvrige systemer.

I Nora Batesons film (2011) *Ecology of mind* hevdet Bateson at alt er avhengig av hverandre. Det kan synes som om det også gjelder det som blir omtalt som ”flyktningkrisen”. Det er vel ikke vi som har en krise, men flyktningene som er i krise. Allikevel påvirker vi hverandre ved at vi er en del av en felles jordklode. Vi kan gå rett i de tankefeilene som Bateson nevner under, hvis vi tenker at det blir en kulturell, sosial og økonomisk ulikhet som en trussel mot det norske velferdssamfunnet (Ulleberg 2012):

- * Det er oss mot omverdenen
- * Det er oss mot andre mennesker
- * Det er individet som teller
- * Vi kan ha ensidig kontroll over omgivelsene, og skal strebe etter det
- * Teknologien kan redde oss

Det blir et brudd i relasjonstenkningen til Bateson, hvor verden er i relasjon til hverandre. Hvis alt er i relasjon, kan bare en forskjell gjøre en forskjell. Konflikter i forhold til hvordan unge asylsøkere blir tatt hånd om i Norge, blir et slikt brudd i relasjonstenkningen til Bateson.

Bateson uttalte i filmen under emnet epistemologi:

”The whole of our thinking about what we are and other people are, has to be restructured”(2011). Vi skaper grenser når vi ikke inkluderer de som er annerledes fra oss. Bateson sa *”Jeg vil lære noe av deg som ser ting på en annen måte”*. Mitt ønske er at Batesons betraktninger blir integrert inn i flykningfeltet.

Storesøster ligger på et sykehus i det europeiske landet de oppholder seg i. Det ble heldigvis en vellykket operasjon, og familien bestemmer seg for å registrere seg i det landet de er i. De får penger fra de søsknene som er igjen i hjemlandet. Nå kan de ikke reise til Norge, for storesøster er for dårlig.

Jeg vil beskrive kart og terreng, fordi jeg tenker at det hører med i min oppgave, og fordi det er så mange grunner til at de unge asylsøkerne kommer til Norge. Det er ingen enkle årsaksforklaringer i den situasjonen.

2.3.3 Kart og terreng

Forholdet mellom kartet og det terrenget kartet vil beskrive, blir ofte brukt til å presentere en grunnleggende ide i systemisk tenkning (Jensen 2011). Kartet betegner vår forståelse

og tolkning, mens terrenget betegner den ytre verden. Når vi observerer den, danner vi kart over den ytre verden. Med terreng mener vi i denne virkeligheten, og med kart mener vi de forestillinger eller den samling av ideer vi har om virkeligheten (ibid). Vi kan ha mange kart om hva vi tenker gjør at de unge asylsøkerne kommer til Norge, men det er ikke sikkert at terrenget er slik vi oppfatter det. Hver og en kan ha egne grunner til å komme hit selv om situasjonen i hjemlandet kan være vanskelig for de fleste. Det kan handle om å utvide de bildene vi oppfatter som vår virkelighet, og nyansere bildet media kan skape gjennom sine krigsreportasjer.

De sover hos et eldre ektepar i natt. Gud er heldigvis med min familie tenker han, og er påpasselig med bønnritualet. De registrerer seg som asylsøkere, men sjansen er liten nå for tiden. De velger forskjellige strategier for å overleve i det nye landet. Et søsken prøver å lære språket på gata, mens et annet søsken sitter med nesa ned i ordboka. De har fortsatt ikke hørt noe fra myndighetene om asylprosessen. Han savner dem grenseløst, og søsknene i hjemlandet jobber hardt for at familien skal klare seg, mens de selv lever på vann og brød.

2.4 Barnevern/flyktningfag-miljøterapi teori

Jeg vil ta med teori fra barnevern/flyktningfag-miljøterapi siden det jeg forsker på ligger under dette feltet.

I barnevernfeltet er begrepet "barnets beste" en formulering som går igjen, både i lovverk og i utallige bøker. Det ligger et utall av diskurser knyttet til begrepet, og mangfoldige opphetede debatter har handlet om hva som er barnets beste i ulike kulturer. Nygren forsøker å definere barnevernets generelle oppgave i samfunnet på denne måten:

Den allmenne retningen for barnevernet som samfunnsmessig virksomhet; er å gi sitt bidrag til at barn og unge blir sosialt integrert og kvalifisert som fullverdige framtidige voksne medlemmer i samfunnet (Nygren 1995: s. 38-39).

Innenfor feltet flyktningfag, favner man en rekke sider av det norske forvaltningssystemet, samt et mer globalt nivå med internasjonalt samarbeid og verdensomspennende forpliktende avtaler. Flyktninger, asylsøkere og migranter har eksistert i århundrer, som følge av krig, sult, politisk undertrykkelse og undertrykkelse av andre slag. Flyktningstrømmene har skiftet retning flere ganger i historienes løp, og vil fortsette å skifte.

I moderne tid har man begynt å operere med begrepene vestlig og ikke-vestlig. Vestlig betyr Europa, Nord-Amerika og Australia. Ikke-vestlig betyr resten av verden, og representerer en betydelig større befolkningsandel (Johannessen 2007).

Jeg har i forbindelse med masteroppgaven lest mer flyktningfaglig materiale enn hva jeg tidligere har gjort, og jeg lånte hele reolen om temaet på Høgskolen i Telemark. Jeg er nok ikke alene om å ha arbeidet store deler av tiden med mennesker som opprinnelig er fra den ikke-vestlige delen av verden, uten at jeg har lest annet enn skjønnlitterære bøker, og det jeg lærte på barnevernstudiet, om emnet. I oppgaven vil jeg konsentrere meg om den delen av det flyktningfaglige, som berører de unge asylsøkerne.

Unge asylsøkere er personer som drar til et land, og deretter søker om asyl. Asyl betyr når man søker om oppholdstillatelse, basert på at man selv ikke mener det er trygt nok å bo i eget hjemland (stemmerettsambassadører.no 12.11.15).

2.4.1 Resiliens, Antonovsky og salutogenese

Antonovsky definerte begrepet salutogenese i 1978, og utviklet en teoretisk modell. Han mente at modellen var forskjellig fra tidligere stressteorier på tre punkter (Antonovsky 1993a). Modellen tar for det første et salutogent perspektiv med vekt på de faktorer som demper, fjerner eller letter stressorene. For det andre forutsetter den at individer har motstandsressurser som tas i bruk for å overvinne hverdagslivets spenninger, og som igjen fremmer en opplevelse av indre sammenheng. For det tredje viser modellen seg å være tverrkulturell og refererer ikke til en spesiell form for mestringsstrategi (Grøholt & Sommerschild 1998). Antonovsky hevder at det er i motsetning til andre forskeres mestringsbegreper, som Banduras "self-efficacy", Rotters "locus of control", Kobasas "hardiness" og Lazarus' og Folkmans "problem solving" (ibid).

I sin modell tar Antonovsky avstand fra en inndeling mellom syk og frisk, men ser helse mellom polene, hvor det salutogene perspektivet styrer interessen mot de faktorer som bringer en så nær den friske polen som mulig. Han beskriver at alle utvikler grader av motstandsressurser i kampen for tilværelsen. Å leve, er å møte livets motgang sier han. Det er en likhet med mestringstenkning som vi finner hos de Shazer, White og Andersen. Det beskriver hvorledes det alltid er et felles utgangspunkt å legge vekt på hva ungdommen beskriver som viktig, samtidig som hjelpere kan komme med frigjørende innspill (Johansson 1996).

Jeg observerer at selv om Antonovsky forsket på voksne kvinner som hadde opplevd å være i konsentrasjonsleir, så kan vi bruke hans teorier om resiliens, da jeg ser at unge mennesker har de samme behovene i forhold til disse elementene.

Storesøsteren har sluttet å spise. Han bestemmer seg for å reise ned til dem i juleferien da han vil bringe glede inni livet deres. På asylmottaket er det mer rotete enn familien trives med. Han skulle ønske han kunne gi dem tryggheten ved at de kunne få bli i Europa, og søsknene kunne kommet med dem. Han vet det er liten sjanse for dette.

2.4.2 Transnasjonale familienettverk

Betydningen de transnasjonale relasjonene har for flyktningbarnas oppvekst i Norge, er i liten grad dokumentert. Det samme gjelder beskrivelser av hva slike nettverk betyr for hjelpearbeidet med ungdommene (Eide 2012).

Engebrigtsen (2002) påpeker at teorier om transnasjonalitet utvider forståelsen av hvem ungdommene er, og utfordrer den dominerende offerrollen der de så å si er rykket opp med roten fra sitt hjemland og blir sendt til et fremmed land for å få et bedre liv (Eide 2012).

Det er viktig at jeg i denne oppgaven nevner kort noe om traumeteori, da en stor del av de unge asylsøkerne har gått gjennom noen traumatiske situasjoner.

2.4.3 Traumer

Traumer er ubehagelige hendelser som føles meningsløse, som inntreffer plutselig, er overveldende, skremmende og gjør en hjelpeløs. Hendelsene skaper frykt og lammer ens personlige muligheter til å mestre (Varvin 2008). Den fratår makten over eget liv og går imot det en person vanligvis holder av og tillegger verdi. Man rystes vekk fra seg selv (Holmgren 2015).

Alvorlige gjentagende traumer kan fjerne en persons fornemmelse av seg selv i store deler av livet (ibid).

De unge asylsøkerne i min studie er ikke nødvendigvis traumatiserte, men alle informantene kan fortelle om noen situasjoner som har vært traumatiske.

2.4.4 Traumeperspektivet versus resiliensperspektivet

Traumelitteraturen og resilienslitteraturen stammer fra ulike fagmiljøer (Waaktaar & Christie 2000). Resilienslitteraturen er knyttet opp mot epidemiologisk forskning, til den akademiske verden, mens traumeforskningen er knyttet til terapeutisk arbeid med pasienter. Feltene fikk kontakt for noen år siden, og de har studert tema fra ulike vinkler. For å se sammenhengen mellom disse to fagmiljøene, viser jeg her til en tabell for å få oversikt over dette:

Tabell 2

Traumatisering	Relevante resiliensfaktorer
Tap av egenverd, selvspekt og verdighet	God selvfølelse
Tap av kontroll, hjelpeløshet	Internt Locus of Control (Indre senter for kontroll)
Sammenbrudd i kognisjon- Tap av mening Sammenbrudd i kognitive kategorier	Sense of Coherence (Opplevelse av sammenheng): Opplever verden som forståelig, håndterbar og meningsfull
Emosjonell overveldelse	Emosjonelt utløp, deling, kreativitet, affektregulering, symbolisering.
Relasjonelt –ensomhet og tilbaketrekning, tap og brudd.	Tilhørighet, fellesskap og nære relasjoner
Sammenbrudd i tidsopplevelsen- manglende kontinuitet	Opplevelse av sammenheng, planlegging

I traumebevisst omsorg eller helende omsorg, som er et mer ressursorientert ord for den omsorgen, er modellen vi jobber etter med de enslige mindreårige ungdommene i det kommunale barnevernet. Fagpersoner kurses i en behovsbasert tilnærming hvor omsorgen skal hele gjennom det fysiske og sosiale miljøet ungdommene lever i. Modellen er utviklet ut fra ungdommenes behov. H. Bath er opphavet til denne praksisen. Fagmiljøene roper etter terapeutiske modeller, men han mener at ungdommene helst vil være normale. Det er utsagn jeg hører fra ungdommene i min praksis, og det er svært gjenkjennelig. Mennesket må komme foran traumat. Målet er at uansett hva ungdommene har opplevd, så skal de kjenne tilhørighet og få mulighet til utvikling. Varme, omsorg, anerkjennelse og tilstedeværelse fra voksne kan være veien mot helhet.

Maslows behovspyramide kan settes sammen med pilarene til denne tilnærmingen. Pilarene er trygghet, relasjoner og coping som kan oversettes med mestringsstrategier (RVTS 2016).

Han har mareritt om natta og våkner helt svett, mens angsten pumper i kroppen. Det mest frustrerende er at han ikke kan gjøre mer. Hva er deres skjebne som gjør at Gud aldri lar hans familie få fred? Han aner ikke hvor lenge de må vente. Det eneste han ønsker seg, er at hele familien skal være samlet igjen.

2.5 Oppsummering

Jeg har nå gjort rede for noen av begrepene, teoriene og forskningen som jeg opplever kontekstualiserer oppgaven min. Jeg har gjort rede for mitt vitenskapsteoretiske ståsted i postmodernismen og sosialkonstruktivismen.

Jeg hadde som utgangspunkt en deduktiv tilnærming der jeg ville være forberedt og begynte tidlig med å innhente relevant teori til oppgaven. Jeg hadde redet ut teori som jeg kunne ha som et bakteppe når jeg gikk i gang med å analysere dataene. Underveis i arbeidet, erfarte jeg at funnene gjorde det nødvendig å ta i bruk noe ny teori og forskning utfra det funnene gav svar på. Det førte til at jeg byttet ut en del teori med annen teori som passet bedre til hva jeg hadde funnet etter analysen. Derfor kan leseren se at jeg i noen grad også har vektlagt noe ny forskning i drøftingsdelen, etter analysen fra mine funn.

I neste kapittel skal jeg gjøre rede for den vitenskapelige metoden jeg har anvendt i mitt prosjekt.

3.0 Kvalitativ forskningsmetode

Jeg valgte å ta i bruk kvalitativ forskningsmetode, fordi den egner seg når man skal gå i dybden på et fenomen. Siden mitt vitenskapsteoretiske ståsted er i sosialkonstruktivismen, anser jeg det som vesentlig at min valgte metode støtter synet på at forskeren er en subjektiv deltaker i forskningsprosessen. Gjennom kvalitativ forskning anerkjennes det at jeg i egenskap av å være forskeren, spiller en rolle for den mening som konstrueres (Langdridge 2006).

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for studiens metodologi. Innledningsvis beskrives valg av vitenskapelig analysemetode, før det redegjøres for hvordan jeg samlet og behandlet datamaterialet. Så begrunnes noen metodiske refleksjoner før jeg viser hvordan jeg har analysert materialet.

Kapittelet avsluttes med etisk refleksjon. Gjennom å gi leseren en grundig beskrivelse av fremgangsmåten, kan det styrke studiens pålitelighet (Johannessen, Tufte & Christoffersen 2010).

3.1 Valg av vitenskapelig analysemetode

Innen kvalitativ forskningstilnærming finnes det flere vitenskapelige metoder som egner seg til min studie.

Jeg valgte en vitenskapelig analysemetode som er fenomenologisk-hermeneutisk, som jeg nå vil beskrive. Valg av metode har stått mellom Interpretative Phenomenological Analysis og det jeg senere skal kalle Malterudmetoden. Jeg valgte å holde valget åpent et stykke ut i forskningsprosessen, fordi jeg ikke visste hva jeg kom til å få ut av materialet mitt, før jeg begynte å kode og analysere datamaterialet. Jeg ønsket å synliggjøre prosessen, fordi jeg så det som betydningsfullt å være transparent hele veien for å øke studiens etterprøvbarehet. Valget falt på Kirsti Malteruds metode, da jeg opplevde hennes analysemetode som en oversiktlig måte å analysere dataene på.

3.1.1 Fenomenologi og hermeneutikk

Fenomenologien står sentralt i studien min, ettersom jeg er interessert i den subjektive opplevelsen til de unge asylsøkerne og deres opplevelser og beskrivelser av å komme til Norge uten omsorgspersoner. Jeg ønsket en dypere forståelse av hvordan de har klart å leve så godt i Norge til tross for et tøft utgangspunkt.

Fenomenologi handler om å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes perspektiver, og beskrive verden slik den oppleves av informantene (Kvale & Brinkmann 2012). Hermeneutikken fremhever betydningen av å fortolke folks handlinger gjennom å fokusere på et dypere meningsinnhold enn det som er innlysende (Thagaard 2013). Den tar utgangspunkt i skillet mellom virkeligheten slik den er i seg selv, og virkeligheten slik den fremstår for personen. For Heidegger, som var en av grunnleggerne av hermeneutikken, var det viktig at det som viste seg, ble oppfattet slik det viste seg (Hårtveit & Jensen 1999). Kunnskap om andre menneskers handlinger og ytringer avhenger alltid av en kontekst av andre antakelser, betydninger, praksiser og verdier. Dermed forstås delene i lys av helheten. Det kalles for den hermeneutiske sirkel, som åpner for dypere forståelse av meningen (Kvale & Brinkmann, 2012; Thagaard, 2013). I fenomenologien er man interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, mens man i hermeneutikken er opptatt av fortolkningen av mening (Kvale & Brinkmann 2012). Fenomenologi og hermeneutikk er vevd sammen på en måte som gjør det umulig å skille dem. Begge retningene er opptatt av hvordan mennesker forstår verden utfra egen opplevelse. Etersom fenomenologi er opptatt av beskrivelser av fenomener for enkeltindivider og hermeneutikk handler om fortolkninger, utgjør dette det vitenskapsteoretiske ståstedet for min studie (ibid).

3.2 Kvalitativt forskningsdesign

På bakgrunn av studiens hensikt, problemstilling og vitenskapsteoretisk forankring, ble det hensiktsmessig med en kvalitativ tilnærming i studien min, da kvalitative metoder bygger på teorier om menneskelig erfaring og fortolkning (Malterud 2011). Når forskningsspørsmålene betinger et tillitsforhold mellom forsker og informant, kan kvalitative metoder være velegnet (Thagaard 2013).

Kvalitative metoder er forskningsstrategier for å beskrive og analysere kvaliteter ved de fenomener som skal studeres (Malterud 2011). De kvalitative metodene kan bidra til å presentere mangfold og nyanser ettersom en og samme virkelighet kan beskrives ut fra forskjellige perspektiver. Kvalitativ tilnærming til forskning handler om å forstå livsverdenen til informantene (ibid).

Kvalitative undersøkelser vil gjerne beskrive få enheter ved hjelp av mange variabler (Kvale & Brinkmann 2012). De mest utbredte kvalitative metodene, som intervju og deltakende observasjon, er i prinsippet basert på et subjekt-subjekt-forhold mellom forsker og informant. Den informasjonen informanten deler med forskeren, er knyttet til

hvordan han oppfatter forskeren. Det påvirker igjen hvilket materiale man får gjennom datainnsamlingen (Thagaard 2013).

3.2.1 Semistrukturert kvalitativt forskningsintervju

Jeg valgte å benytte meg av semistrukturert kvalitativt intervju med de unge asylsøkerne ettersom det kvalitative forskningsintervjuet ligger nært opp til samtaler i dagliglivet, men har som profesjonelt intervju, et formål. Et slikt intervju søker å innhente beskrivelser av informantenes livsverden. Livsverden er slik vi møter den i dagliglivet (Kvale & Brinkmann 2012).

Intervjuene ble utarbeidet i en overensstemmelse med en intervjuguide. Intervjuguiden sirklet inn temaer og forslag til spørsmål.

Semistrukturert kvalitativt intervju er en profesjonell samtale, men med struktur og formål. Den vanligste fremgangsmåten i kvalitativ metode er å intervju enkeltpersoner, men interessen for gruppeintervjuer har økt (Thagaard 2013). Å bruke semistrukturert kvalitativt forskningsintervju som metode kan bidra til å gi en bredere forståelse for informantenes perspektiv (Nilssen 2012). Det kan igjen legge til rette for kunnskapsproduksjon (Kvale og Brinkmann 2012).

Det finnes flere relevante metoder innenfor kvalitative forskningsmetoder som kan bidra til å belyse problemstillingen. Bakgrunn for å benytte en kombinasjon av ulike forskningsmetoder er å sikre gyldighet og reliabilitet. Innen kvalitativ forskning er deltakende observasjon en velbrukt metode (Johannessen et.al. 2010). På grunn av tidsmessige faktorer, etiske og praktiske betraktninger, har en metodetriangulering i denne studien blitt utelukket.

3.2.2 Intervjuguiden

Utformingen av intervjuguiden var laget med tanke på å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Intervjuguiden inneholdt åpne spørsmål, fordi jeg i intervjuene ønsket å tilstrebe en likeverdig relasjon, i den grad det lar seg gjøre. Samtidig støttet jeg meg til intervjuguiden ved å stille spørsmål som fikk informanten inn på tema som var relevante for studien (Kvale & Brinkmann 2012). Intervjuet opplevdes som en samtale, da jeg lot informanten få tid og rom til å prate uten avbrytelser. Rekkefølgen på spørsmålene varierte gjennom intervjuene, og noen justeringer ble gjort etter pilotintervjuet. Underveis i intervjuene opplevde jeg at spørsmålene måtte omformuleres på grunn av noe manglende

begrepsforståelse hos informantene. Samtidig var jeg bevisst på å ikke endre innholdet i spørsmålet, selv om ordlyden ble en annen. Det var viktig for meg å formulere spørsmålene slik at informantenes tolkning av spørsmålene kom til uttrykk i svarene deres.

Jeg brukte fremgangsmåten som beskrevet ovenfor, ved å ta i bruk det semistrukturerte forskningsintervjuet.

Fleksibilitet er vesentlig for å knytte spørsmålene til den enkelte intervjupersons forutsetninger. Det er også viktig at intervjueren er åpen for at informanten kan ta opp temaer som ikke var planlagt på forhånd. Fokuset mitt var på erfaringene informantene beskrev, i forhold til at alle hadde vært unge asylsøkere når de kom til Norge uten foreldre.

Nå skal jeg beskrive hvordan jeg rekrutterte utvalget mitt.

3.3 Rekruttering og utvalg

Før jeg kunne starte opp med å intervju de unge asylsøkerne, måtte jeg sende inn en søknad til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste AS (NSD), som et ledd i å forberede forskningsprosjektet. Det ble godkjent 28.juni 2015 med hensyn til at jeg skulle forske på dem som var over atten år. Det var min plan fra begynnelsen, men i mangel på en bedre betegnelse på ”enslige mindreårige asylsøkere”, kalte jeg dem ”unge asylsøkere” siden de var myndige på intervjutidspunktet.

For å rekruttere informanter til studien min, valgte jeg å benytte et strategisk utvalg. I kvalitative intervjustudier er hovedregelen at man prøver å velge informanter som av ulike grunner vil kunne uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle temaet (Tjora 2011). Dersom man jobber med spesielt ømfintlige temaer, skal man ifølge Tjora (2011) være forberedt på at det å skaffe informanter ikke alltid er enkelt, slik jeg erfarte. En av retningslinjene for kvalitative utvalg, er at antall informanter ikke bør være større enn at det er mulig å gjennomføre dyptgående analyser (Thagaard 2013).

Malterud (2011) sier at det ikke foreligger en endelig mengde fakta som man kan innhente, for å kunne beskrive feltet i sin helhet. En slik forestilling strider mot det sosialkonstruktivistiske postmoderne grunnlaget som de kvalitative metodene hviler på.

Kunnskapen er avhengig av perspektivet til forskeren. En tommelfingerregel er at utvalget er passe stort til at vi kan belyse vår problemstilling (ibid).

En kriteriebasert utvelgelse ble benyttet for å sette sammen et strategisk utvalg. Kriteriene for mine informanter var at de skulle være bosatt i forskjellige kommuner og ha bakgrunn som unge asylsøkere. De skulle bo for seg selv i leiligheter, og de skulle også fungere i en jobbhverdag.

Jeg fant to informanter ved hjelp av nøkkelpersoner som jobber med unge asylsøkere i ulike kommuner. Jeg informerte nøkkelpersonene om prosjektbeskrivelsen, hvilke tema jeg var opptatt av, og sendte en e-post med utfyllende informasjon.

Nøkkelpersonene tok kontakt med de som hadde bakgrunn som unge asylsøkere som oppfylte kriteriene, som også var villige til å la seg intervju. Nøkkelpersonene informerte de unge asylsøkerne om prosjektbeskrivelsen, taushetsplikt og anonymisering. Deretter tok jeg kontakt med de som var villige til å la seg intervju via mail og telefon. Den siste informanten fikk jeg tak i gjennom en student i klassen. Det førte til at tre informanter ble intervjuet individuelt.

Etter at jeg hadde intervjuet tre informanter og transkribert intervjuene, konkluderte jeg med at jeg ikke var kommet til noe metningspunkt når det gjaldt informasjon. Etter å ha kontaktet fagkoordinatorerne som jobber med enslige mindreårige i tre kommuner, uten at det bidro til flere informanter, måtte jeg innse at flere intervjuer med enslige mindreårige informanter var vanskelig å få til. Eide og Broch (2010) fastslår i sin studie at enslige mindreårige er en vanskelig gruppe å nå frem til i forskningen. De henviser til eksisterende litteratur som påpeker metodiske svakheter, som antall informanter og språkproblem bak flere av konklusjonene i forskningen om denne gruppen.

På bakgrunn av dette, valgte jeg å inkludere to eldre informanter til i studien som hadde bakgrunn som unge asylsøkere når de kom til Norge. Deres synspunkter kunne bidra til mer refleksjon og flere perspektiver til problemstillingen min. Det medførte at problemstillingen ble endret fra et fokus på ”enslige mindreåriges” beskrivelser av egne resilienshistorier, til at jeg brukte ”unge asylsøkere” som begrep. Det ble et mer passende begrep, fordi alle jeg intervjuet var over 18 år da jeg intervjuet dem, slik jeg også søkte NSD om som tidligere beskrevet. Da jeg valgte å intervju informanter som var eldre enn

18 år, var det også fordi jeg tenkte at de kunne ha en større bevissthet rundt sin egen resiliensnarrativ.

Valget begrunner jeg etisk, da jeg tenker at mange av de unge enslige mindreårige flyktingene jeg jobber med, som har flyttet på hybel, sier de vil glemme de vanskelige opplevelsene. Det er strategier for overlevelse, for å klare å stå i situasjonen de befinner seg i. Mange av dem er ikke klare for å snakke om alle de utfordrende opplevelsene de har vært gjennom. Det å intervju de som har bakgrunn som unge asylsøkere for minimum fem år siden, gir beskrivelser som også er basert på bredere erfaring enn de helt unge. Det kan bidra til utdypende informasjon til problemstillingen min og forskningsspørsmålene mine.

Mange informanter kunne skape en tidsmessig utfordring, samtidig som det å ha for få informanter gjør det vanskelig å generalisere. Derfor landet jeg på at fem informanter var et passe stort utvalg for å belyse min problemstilling.

3.3.1 Beskrivelse av utvalget

Utvalget besto av fem informanter som var unge asylsøkere da de kom til Norge uten foreldre. Fire gutter og ei jente fra fem forskjellige kommuner. Det er naturlig nok en skjevhet når det gjelder kjønn, men ifølge forskningen, er åtte av ti enslige mindreårige flyktinger gutter (Aalandslid og Enes 2012). Jeg bruker bevisst "han" om alle informantene, slik at det ikke er mulig å identifisere jenta i materialet. Den yngste informanten var 19 år og den eldste var 38 år. Informantene oppgav at de kom til Norge da de var mellom 14 og 22 år. På intervjutidspunktet hadde alle informantene bodd i Norge minst fem år og fått oppholdstillatelse eller statsborgerskap.

Jeg oppgir ikke informantenes opprinnelsesland annet enn verdensdel, grunnet informantenes anonymitet.

Tre av informantene var blitt høgscoleutdannet etter at de kom til Norge, og jobbet selv med enslige mindreårige flyktinger. En av disse jobbet med narrative til ungdommene gjennom kunstneriske uttrykk, og den andre jobbet som studieleder ved en kjent faginstusjon. Den tredje jobbet med enslige mindreårige i en omsorgsbolig, og de to yngste informantene mine var yrkesfaglæringer.

3.3.2 Gjennomføring av intervjuene

Jeg gjennomførte et pilotintervju med en tidligere enslig mindreårig som hadde flyttet ut av boligen i kommunen. Pilotintervjuet førte til endringer i ordlyden på intervjuguiden.

Ved å transkribere intervjuet, lærte jeg mye, blant annet at jeg måtte la informantene få tid til å ta innover seg hva jeg spurte om. Alle er fra andre land, og det er sensitive spørsmål som stilles. Jeg måtte håndtere stillheten som kunne følge etter spørsmål, fordi informantene kom innpå historier som berørte dem sterkt. Det ble et informativt intervju, selv om jeg var bundet til intervjuguiden første gang jeg intervjuet. Intervjuet går derfor inn i det empiriske materialet i undersøkelsen.

En nøkkelperson gav de unge asylsøkerne telefonnummeret mitt, mailadressen og forespørsel-skrivet om deltakelse til forskningsprosjektet. Via mail og tekstmeldinger ble vi enige om tid og sted for intervjuet. Det kan ha bidratt til å gjøre konteksten tryggere ved at informantene valgte tid og sted (Kvale og Brinkmann 2012).

Intervjuene ble gjort hjemme hos informantene, på kafe, på et hotell og på jobben til en informant.

Før intervjuet pratet vi om ordinære ting for å bli litt kjent, så gikk jeg gjennom informasjonsskrivet for å forsikre meg om at det var i orden at jeg tok digitalt opptak av samtalen. Deretter understreket jeg taushetsplikten og anonymiteten før informantene signerte.

Jeg erfarte at diktafonen gjorde det lettere å konsentrere seg om informantene og innholdet i samtalen. Intervjuguiden ble benyttet på en fleksibel måte, underveis lyttet jeg til informantenes svar og tolket svarene. Deretter fulgte jeg opp med spørsmål som kunne utdype temaer som var sentrale for problemstillingen og forskningsspørsmålene.

Intervjuene ble avsluttet ved at jeg tok en oppsummering om hva jeg opplevde vi hadde snakket om, og informantene fikk mulighet til å korrigere eller tilføye. Gjennomsnittlig varte intervjuene rundt 1 ½ time.

Neste steg i prosessen var å transkribere intervjuene.

3.3.3 Transkribering

Etter intervjuene transkriberte jeg datamaterialet fra diktafon til datamaskin.

Transkriberingen gjorde jeg selv, for å få en nærhet til empirien, og som en del av analyseprosessen (Nilssen 2012). Denne prosessen gjorde intervjumaterialet klart for videre analyse. Jeg ble bevisst min rolle som intervjuer og hva jeg kunne endre på til neste intervju. Etter å ha lest gjennom det første transkriberte materialet, var inntrykket at jeg ikke fikk fulgt opp informantenes svar slik jeg ønsket. Flere steder kunne jeg bedt om utdypende svar, og gitt informantene mer tid. I de tilfellene informantene ikke forstod

spørsmålet, kunne et åpent spørsmål ha blitt omformulert til et ledende spørsmål. Det ble jeg mer bevisst på i de neste intervjuene jeg gjennomførte.

Jeg planla å transkribere ferdig etter hvert intervju, men flere intervju ble gjennomført på samme dag, slik at det ikke var gjennomførbart. Jeg valgte å transkribere samtalene ordrett for å gjøre prosessen mest mulig nøyaktig. Det var en tidkrevende prosess, men det gav meg god kjennskap til empirien i oppgaven.

Det var ingen som ønsket tolk, og man kan kanskje tenke seg at det er de unge asylsøkerne som er mest ressurssterke som har latt seg intervju. Det var også en klar overvekt av gutter blant informantene. Det har bidratt til at utvalget i min undersøkelse har vært noe skjevt og ikke representativt, selv om de fleste unge asylsøkerne er gutter. Jeg skrev også ned tanker rundt intervjuene i min forskningslogg.

3.3.4 Forskerlogg

Fra masteroppgavens start, har jeg benyttet meg av forskerlogg (Nilssen 2012). Det har vært et redskap for å hjelpe meg til å huske hva jeg har gjort, og for å ta vare på tankene jeg har gjort meg underveis. Jeg noterte ned arbeidet mitt med forklaringer på hva jeg gjorde, og hvorfor jeg valgte det slik. Det ble en dagbok, med datoer for når notatene ble skrevet, og hvor jeg selv mente jeg var i prosessen. Forskerloggen var nyttig i analysen, da jeg ofte gikk tilbake i forskerloggen for å se på tidligere tanker om empirien.

3.4 Metodiske krav og refleksjoner

Forskeren skal i produkt og prosess vise evne og vilje til å sette spørsmålstegn ved egne fremgangsmåter og konklusjoner i form av ettertanke og tvil. Hvis jeg på forhånd visste svarene, var det ikke nødvendig med forskning, da kunne jeg heller påstå at det var slik. Man må klargjøre sine hypoteser og forforståelse og være transparent med leseren. Da kan leseren forstå hvordan forskeren kom frem til resultatet, selv om leseren kanskje med sitt utgangspunkt hadde grepet fatt i en annen tolkning som hadde ført til et annet resultat (Malterud 2011).

Jeg vil først introdusere begrepene deduktiv og induktiv tilnærming og forholdet mellom nærhet og distanse.

For å gjøre rede for forskningens troverdighet, har jeg valgt å benytte begrepene til Johannessen et al. (2010) refleksivitet, pålitelighet, troverdighet og overførbarhet.

3.4.1 Deduktiv eller induktiv

I masteroppgavens forberedelser, har jeg fordypet meg i forkant ved å sette meg inn i ulike teorier og tidligere forskning. Det førte til at det var vanskelig å ha en ren induktiv tilnærming, som betyr at forskeren starter datainnsamlingen uten et bestemt teoretisk utgangspunkt (Johannessen et al. 2010). I motsetning til en deduktiv tilnærming hvor man tar utgangspunkt i tidligere forskning og teori, for så å gå ned i materialet for å finne svar (Malterud 2011). I analysen av datamaterialet valgte jeg å være bevisst min forforståelse, og legge forforståelsen og den deduktive tilnærmingen til side i den grad det var mulig. Det bør presiseres at min kjennskap til ulike teorier og min forforståelse påvirket mine valg underveis i forskningsprosessen.

3.4.2 Nærhet og distanse

Her vil jeg belyse min rolle som forsker hvor min bakgrunn, forforståelse og holdninger er av betydning. Som forsker samlet jeg inn datamaterialet gjennom interaksjon med informantene, jeg analyserte og jeg tolket. I kvalitativ forskningsmetode er forskeren den viktigste metoden (Nilssen 2012).

Jeg har valgt tema og problemstilling som ligger nært til feltet jeg jobber til daglig. Min forforståelse er påvirket av erfaring som miljøterapeut i et bofellesskap for enslige mindreårige flyktninger. På det grunnlaget har jeg med meg personlige erfaringer som påvirker hva jeg tolker og oppfatter.

Utfordringen i forskningsprosessen kunne være at jeg som forsker lette etter kjente erfaringer i forskningsmaterialet, slik at jeg ikke så alternativene. Å eliminere bias er i følge Malterud (2011) umulig, da hun mener at det også kan representere en ressurs i forskningsprosessen at forskerens ståsted og feltkunnskap gir spesielle forutsetninger for innsikt og forståelse.

Styrken ved å forske på eget felt kan være at man kan bidra til en bredere forståelse av det som skjer, og at dette igjen kan bidra til færre misforståelser. Derimot er det vanskeligere å være uvitende på hjemmebane understreker Repstad (2007). Samtidig kan mitt ståsted og min forkunnskap gi gode forutsetninger for innlevelse under de semistrukturerte intervjuene siden jeg har erfaring med å samtale med ungdom. Forutsetningen for at det skal være en ressurs, er en refleksivitet hvor holdningene mine er preget av kritiske blikk

på fremgangsmåte. Videre har min familierapeutiske bakgrunn, kunnskapssyn og menneskesyn påvirket mine valg.

3.4.3 Refleksivitet

Som forsker skal man lete etter de vesentligste kjennetegn ved de fenomener man studerer, og forsøke å sette egen forforståelse i parentes i møtet med data (Malterud 2011). Selv om dette kan være et uoppnåelig mål, bør man som forsker ha et reflektert forhold til egen innflytelse på materialet. Det for å være mest mulig lojal når man skal gjens fortelle informantenes erfaringer og meningsinnhold uten å legge egne tolkninger som fasit (Malterud 2011).

Malterud (2011) påpeker at *”intervjueren må jobbe med seg selv både før, under og etter intervjuet for best mulig å være i stand til å lytte forutsetningsløst”* (s.130). Det jeg lærte gjennom pilotintervjuet, var å la være og følge intervjuguiden kronologisk. Jeg lot heller informantene fortelle og følge opp med spørsmål. Pilotintervjuet gav en erfaring i forhold til forskerrollens forskjellighet versus terapeutrollen. Forskerrollen fordret en mer distansert rolle enn det jeg hadde erfaring med fra miljøterapi.

Underveis i analyseprosessen måtte jeg spørre meg selv om mine opplevelser i møte med informantene farget min forståelse av informantenes beskrivelser. Jeg søkte i den fasen hjelp hos veileder og medstudenter slik at analysen i tillegg ble inspirert av andres tanker om tema. Det ble viktig for meg, for å unngå for mye egen tolkning av data.

Jeg har etter beste evne forsøkt å ivareta informantenes historier, både under intervjuene og gjennom analyseprosessen.

Samtidig er ethvert funn påvirket av meg, og studien er en studie av mine opplevelser av funnene.

3.4.4 Pålitelighet

Pålitelighet handler om hele forskningsprosessen, hvor nøyaktig og systemisk data er behandlet fra innsamlingen til ferdig resultat (Johannessen et al.2010). Jeg har gjennom grundig beskrivelse av analyse og tolkningsprosess, forsøkt å tilstrebe transparens ved at leseren kan følge tolkningsprosessen. I tillegg har jeg NSD godkjenning, informasjonsskriv, bekreftelse på deltakelse i prosjekt og samtykkeerklæring,

intervjuguide og transkripsjon som vedlegg. På den måten er det mulig for andre å gjenta forskningen.

Når jeg intervjuer, kan det være at informantene holder tilbake informasjon som påvirker resultatet (Kvale og Brinkmann 2009). Det avhenger av hvilken grad jeg klarte å skape en tillitsfull intervjusituasjon for informanten (Nilssen 2012). For å styrke studiens pålitelighet, er det gjort noen grep. Det er viktig for meg å følge opp de temaene som informantene tok opp under intervjusituasjonen. I oppgaven gjengir jeg sitater som fremstiller informantenes måte å uttrykke seg på, og en mest mulig autentisk fremstilling av informantene. Av respekt for de fem informantene som ikke har norsk som morsmål, har jeg valgt å endre ordstillingen i et av sitatene for å gjøre det mer forståelig. Jeg har forsøkt å bevare informantenes språklige særpreg og meningsinnhold.

Jeg oppgir hva som er direkte informasjon fra informantene, og hva som er mine tolkninger (Kvale & Brinkmann 2012).

3.4.5 Troverdighet og overførbarhet

Studiens troverdighet er knyttet til fremgangsmåten for datainnsamling, i hvilken grad resultatene samsvarer med studiens formål, og om den representerer virkeligheten (Johannessen et al., 2010). Bruken av enkelte ledende spørsmål kan ha styrket studiens troverdighet og overførbarhet i funnene i følge Kvale og Brinkmann (2012).

Jeg har beskrevet og gjort rede for fremgangsmåten i studien. Jeg benyttet meg av forskerlogg som kan bidra til at det som presenteres blir transparent. På den måten kan studiens troverdighet øke (Nilssen 2012).

Begrepet overførbarhet handler om hvorvidt resultatene kan brukes i andre kontekster enn bare den som studeres (Johannessen et al. 2010). Det er et mål innenfor kvalitativ forskning å komme frem til resultater som har betydning også utenfor konteksten. Jeg har beskrevet detaljert for å gi gode beskrivelser av forskningsfeltet, fremgangsmåte og resultatene mine. På den måten kan det gi mening til andre, som kan finne nyttig og relevant kunnskap om det jeg forsket på.

3.4.6 Mulige svakheter ved bruk av kvalitativ metode

Svakheter ved bruk av kvalitativ metode i min studie, er at det er et lite utvalg av materiale, fordi jeg har intervjuet et begrenset antall informanter og fått ulike kvalitative variabler i forhold til informantene. Et annet kritisk punkt er at det er mine subjektive

tolkninger av materialet som foreligger, og resultatene kan dermed virke avgrensende. Dette fordi jeg som forsker var en påvirkende faktor i prosessen med informantene, og mitt nærvær og egenskaper i forhold til informantene kan ha hatt ulik innflytelse (Thaagard 2013).

Nå skal jeg vise hvordan jeg analyserte mitt datamateriale for å komme fram til mine funn.

3.5 Analysen

I fenomenologiske studier er det vanlig med analyse av meningsinnhold. Malterud (2011) skriver at analysen skal bygge bro mellom data og funn vet at materialet blir fortolket, organisert og sammenfattet. Vi stiller spørsmål til materialet med utgangspunkt i materialet, og svarene blir de kjennetegn og mønster som vi gjennom kritisk refleksjon kan identifisere.

Jeg valgte en analyseprosess som tar utgangspunkt i en systematisk tekstkondensering gjennom Malterud (2011) sin modifisering av Giorgis fenomenologiske analysemodell.

3.5.1 Systematisk tekstkondensering

Malteruds analysemetode som har sitt utspring i Giorgis fenomenologiske metode. Fenomenologi tar utgangspunkt i at erfaringer regnes som kunnskap. Ved å få fram enkeltpersoners direkte og subjektive erfaringer og senere se disse erfaringene i sammenheng med hverandre, ønsker fenomenologer å finne felles trekk som kan fortelle noe generelt (Thagaard 2013: 40). Malterud sin metode er avledet av Giorgis fenomenologiske metode, men hennes epistemologiske utgangspunkt innebærer at hun også har vektlagt hermeneutikken som omhandler det å fortolke tekst og utsagn. Her vektlegges at vi som forskere ikke kan unngå å tolke og fortolke det vi hører og ser. Malterudmetoden bygger både på hermeneutisk og fenomenologisk filosofi. Som forsker opplevde jeg å bruke systematisk tekstkondensering som analysemetode, for å fortolke informasjonen jeg fikk fra informantene. Jeg prøvde å finne fram til en dypere mening i erfaringene informantene formidlet (Malterud 2011: 44-45, Thagaard 2013:41).

Tolkning og analyse av data består i å stille spørsmål til materialet, organisere og gjenfortelle svarene systematisk (Malterud 2011). Her beskrives hvordan jeg kom fram til resultatene i studien.

Materialet i studien er transkribert tekst fra intervjuene. I analysen av materialet har jeg vært opptatt av å redegjøre for hvordan jeg kom frem til funnene som ble presentert. Jeg var opptatt av å få tak i meningsinnholdet i den transkriberte teksten, og i den forbindelse støttet jeg meg til Malterud (2011) .

Systematisk tekstkondensering er en analysemetode som ligger nærmest opp mot *editing analysis style* som ofte kalles datastyrt analyse. Strategien består i at forskeren identifiserer enheter i teksten som danner grunnlag for utvikling av databaserte kategorier. Disse kan brukes til å reorganisere teksten slik at meningsinnholdet kommer fram (ibid).

3.5.2 Analysen trinn for trinn

Malterud tar utgangspunkt i trinnene Giorgi beskriver:

- ”1) å få et helhetsinntrykk
- 2) å identifisere meningsdannende enheter
- 3) å abstrahere meningsinnholdet i de meningsbærende enhetene
- 4) å sammenfatte betydningen av dette” (Malterud 2013:98).

Jeg beskrev min forståelse av trinnene gjennom å fortelle hvordan jeg utførte arbeidet med analysen. Jeg fant temaer jeg mente kunne være interessante å trekke fram, utfra helhetsinntrykket av lydopptakene og transkripsjonene av intervjuene. Temaene ble sortert og samlet under felles tema, slik at jeg fikk oversikt over materialet. Slik jobbet jeg meg videre til trinn 2 og lette i transkripsjonene etter utsagn som kunne representere de ulike temaene og som kunne gi mening til temaenes innhold som kalles de meningsbærende enhetene. På det trinnet klippet jeg ut deler av materialet som jeg ikke fant relevant for problemstillingen min. Jeg tok vare på dette ”utklippet”, siden jeg kanskje kom til å få bruk for det senere i forskningsprosessen. På trinn 3 kodet jeg de meningsbærende enhetene. Det innebærer å systematisere dem inn under temagrupper, men også å abstrahere temaene i større grad slik at det kan oppstå en foredlet versjon av temaene i form av kodegrupper. Det var en pågående prosess der jeg vekslet mellom nærheten til de direkte opptakene og transkripsjonene, og det mer reflekterte forholdet til kodegruppene jeg jobbet med å utvikle. Det skulle videreforedles og raffinere på trinn 4 slik at det samlede meningsinnholdet innenfor en kodegruppe kunne abstraheres og kondenseres til det jeg velger å kalle funn. Funnene representerer ikke sannheter. Det er konstruksjoner, skapt sammen med informantenes beskrivelser og refleksjoner og mine oppfatninger og tolkninger (Malterud 2011: 98-110).

3.6 Etisk refleksjon

Ved å velge kvalitativ metode, stilles det krav til forskeren i å følge etiske retningslinjer. Informantenes rett til selvbestemmelse og autonomi ble ivaretatt ved informasjon både før og etter intervjuene. Siden informantene ikke hadde norsk som morsmål, prøvde jeg etter beste evne å forenkle språket i informasjonsskrivet, samtidig som det var viktig å få fram innholdet. Deretter informerte jeg om retten til at de kunne trekke seg fra studiet, og presiserte at innsamlede data da ville bli slettet. Informert samtykke med informasjon om forskningen ble innhentet før intervjuene startet, hvor informantene skrev under. Det ble gitt skriftlig og muntlig informasjon om bruk av diktafon og hvem som har tilgang til opptakene. I forhold til anonymitet, har jeg ikke valgt å oppgi opprinnelseslandene til de unge asylsøkerne. Konfidensialiteten ble overholdt ved at materialet ble kodet, lydopptakene ble slettet fra diktafonen, og notater ble ikke merket med navn. Alle lydfilene ble merket anonymt og lagt på passord beskyttet pc.

Kvalitativ forskning innebærer en ivaretagelse av informantene, og at intervjuet kan åpne opp for prosesser og aktivere psykisk uro (Malterud 2011). Jeg har forsøkt å unngå det ved å presisere før intervjuene at informantene selv valgte om de ønsket å svare på spørsmålene jeg stilte. Jeg valgte som nevnt tidligere unge asylsøkere som hadde blitt litt eldre, som kunne se på historien sin retrospektivt. Det er begrunnet med at enslige mindreårige flyktninger er en sårbar og utsatt gruppe, og de tilhører en risikogruppe i forhold til psykisk helse (Eide & Broch 2010).

Informantene gav tilbakemelding på at intervjusituasjonen var utført på en ivaretagende måte, og at jeg hadde vært lydhør ovenfor hvordan informantene hadde det under intervjuet.

Jeg stoppet opp hvis jeg merket at det var tøft å snakke om enkelte temaer, og spurte om det gikk fint å fortsette. Jeg prøvde å lese kroppsspråk, og følge med på når informantene ville utdype svarene og når de ville lukke samtalen.

Nå skal jeg presentere mine forskningsfunn som utkrystalliserte seg gjennom analysen.

4.0 Presentasjon av forskningsfunn

"He was a tribe. He, by himself, on his own. He had the strength of an army, embedded within his bones". R.H. Sin

I studiet har jeg forsøkt å se hvilken forforståelse jeg tar med meg inn, gjennom at jeg blant annet har jobbet i barneverntjenesten i omsorgsbolig med enslige mindreårige flyktninger. Jeg jobbet også i ettervernet med ungdommene etter at de er blitt myndige. Jeg vil anta at jeg er påvirket fra et systemisk-barnevernfaglig- og flyktingefag perspektiv. Jeg vil i presentasjonen av analysen, være bevisst min forforståelse, og legge den til side i den grad det er mulig. Jeg har prøvd å få fram mine funn som en slags krigsreporter, som rapporterer det jeg har funnet gjennom analysen. Funnene gjelder de fem informantene som er med i min undersøkelse.

Jeg befinner meg innenfor en hermeneutisk erkjennelsestradisjon, som handler om menneskelige uttrykk (Malterud 2011). Jeg prøver å introdusere temaene informantene kommer med på en beskrivende måte. Informasjonen blir sammenfattet fra flere informanter, og det anvendes tverrgående analyseform. Materialet er påvirket av meg ved at jeg stilte spørsmål om temaer jeg selv fant relevante. Jeg tilstreber å ivareta det genuine informantene kommer med. Jeg forsøker å sammenfatte materialet, og å sette det sammen i en kontekst.

Målet med prosjektet er ikke i utgangspunktet å utfordre eksisterende begrep eller lete etter nye og bedre teoretiske begreper, men å bruke empiriske data til å utvikle eksisterende beskrivelser for å gi nyanser til eksisterende begrep (Malterud 2011:85)

4.1. Variasjoner og fellestrekk

I dette kapitlet blir funnene presentert i en sammenhengende tekst. Materialet har både variasjonsbredde og fellestrekk. Jeg lette etter mønstre og kjennetegn, men også variasjon. Gjennom analyseprosessen som er beskrevet i metodologikapitlet, identifiserte jeg fem hovedfunn med sine undertema som vist i figur 1. Disse overlapper hverandre i noen grad, men representerer likevel forskjellige aspekter av informantenes forhold til egne resilienshistorier - sett i et retrospektivt lys.

Jeg kom fram til fem hovedkategorier med ulike subgrupper, og her tar jeg for meg kategori for kategori.

Jeg har valgt å gi hvert funn en overskrift som en slags forklarende metafor.

Figur 1. Skjematisk oversikt over hovedkategorier med de subgrupper som disse kan inneholde.

Hovedkategori	Subgrupper
1. Drømmen om livet	Identitetskrise Tilhørighet i Norge og til familien Signifikante andre
2. Frihetens pris med livet som innsats	Individets utfordringer Opplevelsen av å ikke ha noe valg Med viljestyrken som støttespiller
3. Alt jeg hadde, er tapt	Angst knyttet opp til familien Savn etter det som var Sorgen du ikke kan rømme fra
4. Klassereisen med håpet som billett	Kulturkrasj Drømmen om Europa
5. Troens kraft	Troen på en Gud Å legge livet i skjebnens hender Mennesket som kraft i seg selv

Figur 1: Presentasjon av funn

”Det er den draumen me ber på at noko vidunderleg skal skje” (Hauge 1966).

4.2 Drømmen om livet

Drømmen om livet ble mitt største funn som omhandlet de tre subgruppene som vist i tabellen. Subgruppene beskriver hva som ligger i dette funnet. Alle informantene beskriver at de drømte om et liv hvor de kunne ha en fremtid borte fra det samfunnet de levde i, hvor livet kunne starte på nytt. De tre subgruppene er beskrivelsene jeg sammenfattet i analysen.

4.2.1 Identitetskrise

Mange av informantene opplevde diskriminering i hjemlandet på grunn av den folkegruppen de tilhørte. Noen av dem var allerede flyktninger i landet de bodde i, på grunn av krig i hjemlandet.

Informantene opplevde å komme i en identitetskrise etter at de kom til Norge, som ble deres eksilland. De forteller at de har tapt all innflytelse i sitt liv, og at det tok tid å gjenopprette den gamle innflytelsen de hadde i hjemlandet blant sine landsmenn i Norge. Noen av informantene forteller om at det er vanskelig å oppnå status i Norge. Som en av dem beskrev, at når man kommer til et nytt land, søker man sin identitet og tilhørighet, fordi man føler seg helt alene. De søker tilbake til røttene, og finner den identiteten de ikke var klar over at de hadde. Man kan bli mer fundamentalistisk eller ekstrem enn i hjemlandet. Etter en tid i Norge, har man vært på søken etter identitet så lenge, at man til slutt finner den man er. Den kan ofte finnes blant sine egne, enten det er i egen folkegruppe eller det er blant mennesker som har samme religion som en selv. De opplever det som betydningsfullt å få identiteten på plass. Det handler om å føle seg hel og på plass i seg selv.

”Det er ikke lett å leve. Du er din familie, du er ingenting uten dem, men du finner en vei. Man må bare finne den letteste måten å ikke tenke på det”.

4.2.2 Tilhørighet i Norge og til familien

Samtlige av informantene forteller at de etter en stund med oppholdstillatelse i Norge, følte seg hjemme her, og de hadde fått den tilhørigheten de hadde behov for. De hadde fått venner og lært seg språket. Som en av informantene beskrev, så trivdes han veldig godt med den tryggheten, selv om usikkerheten hele tiden lå under overflaten, da han ventet på permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap.

Flere av informantene fortalte om forskjellsbehandling etter at de hadde kommet til Norge, og en av dem beskrev viktigheten av at man skal behandle hverandre likt selv om man har forskjellig hudfarge. Erfaringer med rasisme blant annet på skolen der han gikk, gjorde at han la stor vekt på dette.

Informantene sier noe om at de lærer seg å være sånn som menneskene der de bor oppfører seg. De sier noe om at de tar vare på sine tradisjoner samtidig som at de tar til seg det nye de lærer i Norge. Mange liker å lære om det nye og får større oversikt, og de fleste føler seg mest norske nå. Flere av informantene beskriver erfaringer med at det meste ordnet seg for dem på flukten, og det gjør at de har en tiltro til at det vil gå bra med dem fremover i Norge også.

”Når man flytter til et nytt land, søker man en ny identitet og tilhørighet, fordi du føler deg så alene. Man søker tilbake til røttene, og man kan bli ekstrem. Nå vet jeg hvem jeg er. Jeg lette mer etter folkegruppa mi her, for i hjemlandet var de en selyfølge”.

4.2.3 Signifikante andre

Familien deres har bidratt til å gjøre dem sterkere, både fysisk og psykisk. Som en av dem beskrev, så er det at man har hatt noen omsorgspersoner som har støttet dem, gjort at de har klart seg bedre enn om de hadde manglet denne støtten.

”Storesøsteren vår bestemte seg tidlig for å ofre skolegang for å spille en mor for oss her i Norge. Hvis hun ikke var til stede, ville det ikke gå så bra med oss. Det har hjulpet oss veldig”.

Informanten kom sammen med en storesøster og to småsøstre til Norge.

Alle informantene kom til Norge uten sine foreldre som omsorgspersoner, og derfor har de også hatt behov for å finne signifikante andre i Norge. Disse personene kan ha vært enkelte miljøterapeuter, gutter i bofellesskapet, venner de fant på skolen eller i idrettsmiljø, eller kollegaer som støttet dem på jobb og på lærlingplasser.

Noen av informantene beskrev at uansett hva slags fag barna valgte, fikk de støtte av familien, så lenge de fortsatte å studere. Foreldrene jobbet hardt, så familien skulle klare seg, for de var fattige, og hadde mange søsken.

En av informantene forteller om en mor som var sterk som et fjell, som hadde flyktet med mange barn helt alene. Hun hadde holdt følelsene sine i sjakk da sønnen hennes måtte flykte.

”Hun gråt ikke da jeg dro, slik at jeg ikke skulle bli helt knekt. Ordene til mor gir gjenklang i alt jeg gjør! Det styrker meg hele veien”.

Noen av informantene forteller om søsken som har vært forbilder for dem. En av informantene beskriver at han hadde store, sterke machomenn som storebrødre, som hadde vært geriljakrigere i flere kriger, og som kom hjem på permisjon en gang imellom. Da lærte informanten å tegne av en av storebrødrene, og det hjalp han til å bli den kunstneren han er i dag.

Alle informantene hadde kontakt med familien på telefon og gjennom sosiale medier, og noen hadde reist tilbake på besøk. Det gav dem styrke, og det lindret noe av det enorme savnet de hadde til familien.

Mange av informantene beskriver også en selvstendighet og viljestyrke som har fått dem til å klare det meste selv tross ung alder, og det virker de tilfredse med.

4.3 Frihetens pris med livet som innsats

Informantene fortalte at de i noen situasjoner måtte sette livet som innsats for å få det livet i frihet som de lengtet etter. De hadde mange utfordringer på veien, men kom seg gjennom flukten med noen erfaringer rikere. Dette er hva de forteller.

4.3.1 Individets utfordringer

Alle deltakerne flyktet til Europa for å få et liv uten krig, krenkelse, diskriminering og rasisme. De risikerte livet gjennom en flukt, for å oppnå frihet. Noen forteller at de ville komme bort fra landet sitt, fordi de var en underpriviligert folkegruppe som ble diskriminert av myndighetene i landet. De ønsket friheten til å leve et liv hvor de kunne gå på skole og jobbe i et fritt land, hvor de ikke risikerte å bli plaget eller drept for hver minste bevegelse de foretok seg.

Som en av dem beskrev så ble viktigheten av å overleve, sjansen til å fortelle om situasjonen i hjemlandet, noe å kjempe for. Han forteller om et ”forjettet land”, hvor han vil være med på å forandre situasjonen i hjemlandet, og stå opp for de stemmeløse. Han driver mye av sitt arbeid fra Norge, hvor ingen kan drepe han. Ved å skrive artikler, føler han at han bidrar og at han blir satt pris på.

”Jeg har et ”Promised Land”, jeg må forandre situasjonen i hjemlandet, og stå opp for de underpriviligerte folk, som er ”voiceless”, derfor driver jeg mye av mitt arbeid herfra hvor ingen kan drepe meg”.

En annen informant forteller at han bidrar med penger til sin familie, og jobber for det norske samfunnet han lever i. Han forteller at han prøver å være en brobygger for ungdommer som er i samme situasjon som han selv var. Han forteller om viktigheten av å lytte til hver enkelt ungdom, og bruke seg selv som et eksempel på hva de kan oppnå i Norge.

Mange av informantene forteller at de tidlig måtte stå på egne selvstendige ben, fordi de i mange tilfeller var eldstegutten i familien, og fikk mye ansvar. De måtte finne egne løsninger på alle situasjonene som de møtte, og de måtte jobbe beinhardt, og gjøre all jobben selv. Det ble et sjansespill med livet som innsats. Selv om de var unge, måtte de tjene penger til morgendagen.

En informant forteller at han er en følsom person, og at han blir urolig når folk sier ting som han ikke oppfatter som greit. Han forteller også om ulike ferdigheter han innehar, som for eksempel hvor god svømmer han er. Det reddet han da han måtte svømme en lang strekning.

Han forteller også om at han i Europa ble plassert hos en familie som slo barn, og at han måtte hoppe ned et gjerde som var 5 meter høyt, og han trodde han kom til å knekke føttene.

4.3.2 Opplevelsen av å ikke ha noen valg

Samtlige av informantene forteller om opplevelsen av at de tilsynelatende ikke hadde noe valg, ved det at de måtte flykte. For å komme seg bort fra krig og elendighet, ble det bestemt av familien at de måtte flykte for å skape seg et liv med en fremtid. Selv om de hadde snakket om å flykte, kom den reelle flukten plutselig, og flere av de yngste informantene trodde det bare var på tull, at de snart skulle gjenforenes med sin familie. En informant beskrev at han og to søsken, mistet resten av familien under flukten, og de andre hadde all bagasje inkludert maten deres. Han beskriver hvilken akutt tilstand som kan oppstå i en slik situasjon.

”Det følte som om jeg måtte flykte. Da broren min, søstera mi og jeg mistet familien, mistet vi også all bagasjen og all mat som var med de andre. Ryktene om at soldatene kom dit familien min var, ble det tyngste på hele flukten”.

4.3.3 Med viljestyrken som støttespiller

”Jeg bestemte meg for at nå skal jeg være i Norge. Jeg lærte meg språket ordentlig, oppholdstillatelse eller ei. Jeg skulle studere kunst”.

Som en av dem beskrev så ville han studere kunst igjen. De fleste på asylmottaket der han bodde, synes han var gal som brukte så mye tid på språket, når det var så stor usikkerhet om opphold. Hvis han ikke kom inn på kunsthøgskolen, skulle han ikke gå mer på skole.

Han jobber nå som kunstner, og foreleser rundt på skolene i forhold til å bekjempe verving til IS blant vestlige ungdommer. Han forteller at det gjør noe med ungdommene han forteller om sitt liv til. Han ser at fortellingene gjør stort inntrykk på ungdommene, ved å se på uttrykkene i ansiktene deres når han forteller.

”Mange har virkelig behov for å forstå den tiden vi lever i nå. Mye er uforståelig for de unge i dag. Jeg forteller dem at du trenger ikke bli drept for å tro på noe annet enn det jeg tror på”.

Han undrer seg over om Norge har stort nok hjelpeapparat til å klare å hjelpe flyktingene på en adekvat og rettferdig måte, eller blir det tilfeldig, undres han?

Hvordan kan det formidles og fortelles; er en av hans grublerier. Hans viljestyrke har gjort han trygg på det han gjør, og han har fått en del kunstpriser og stipender, og det er med på å få han til å føle at det han gjør har verdi.

Flere av informantene forteller at når deres landsmenn gikk på gata i sitt første eksilland, ble de plaget av de som bodde i landet. De måtte hele tiden være i beredskap, og til slutt måtte de gjøre motstand, og til slutt flykte. De kunne ikke eie og tjene noe særlig med penger, og hadde ikke rettigheter som flykting i det første eksillandet de bodde i.

”Jeg hadde bare den ambisjonen om at jeg måtte oppføre meg slik at familien skulle få et bedre samfunn i framtida. Det er kjempe viktig at man overlever, fordi man må ha en sjanse, må ha noen ting som man kjemper for i sitt liv”.

En annen informant forteller at han og søstrene virkelig måtte holde ut og være tålmodige på voksenopplæringa når det kom nye ungdommer. De gikk igjennom det samme norsk pensum gang på gang. Søstrene hadde mye skolegang fra hjemlandet, mens de nye ungdommene som begynte på voksenopplæringa, var analfabeter. Disse ble plassert i samme klasse i over ett år.

Flere av dem beskriver at de ikke fikk penger fra familien, og som en av dem fortalte så måtte han ordne alt selv. Hverdagen ble å ha det vanskelig. Han forventet vanskeligheter fremover, men uansett hva som skjedde så skulle han gå på den veien. Han måtte sloss for seg selv. Hans beskrivelser viser at man må jobbe hardt med problemene som kommer. Nå tjener han egne penger på lærlingplassen, og trenger ikke krangle mer, for nå har han

både penger og bil! Det ble stort å ha materiell trygghet for denne informanten, og han føler at endelig har han det han trenger materielt sett.

”Jeg opplevde fattigdom, og måtte sloss med pappa hele tiden. Jeg var storebror og måtte møte vanskelighetene sammen med han. Bruk min historie og jobb hardt på problemene du møter. Det er ingen kjære mor i mitt liv, alt må jeg ordne selv”.

En informant gikk gjennom tre kriger etter hverandre. Han fikk problemer i hjemlandet, fordi han var karikaturtegner, og det likte ikke myndighetene.

All denne erfaringen sier han har ført til at han har blitt mye mer tålmodig. Han har møtt masse folk og sett mye som har beriket hans liv.

”Ting er ikke i mine hender, og det som har skjedd ser jeg på som en erfaring i livet. Det har sine ulemper med at jeg blir usikker og får angst, men det har gjort meg mer tålmodig, og det har gitt meg mer erfaring enn mange andre. Jeg har møtt masse mennesker, jeg har sett mye. Det har beriket mitt liv og mine erfaringer i livet”.

4.4 Alt jeg hadde, er tapt

Informantene forteller at de tapte alt da de måtte reise fra familiene sine. De flyktet fra alt, og måtte starte helt på nytt. Alt var annerledes i landet de kom til, og de måtte leve med sorgen og savnet etter familien.

4.4.1 Angst knyttet opp til familien

Flere av informantene beskrev usikkerheten knyttet opp til at de ikke visste hvordan det gikk med familien når de var på flukt, og spesielt da de mistet forbindelsen med dem. De visste ikke en gang om familien var i live, og det gikk rykter om at soldatene var kommet til byen der familien bodde.

”Når de ryktene kom, var det tyngst å bære på veien videre. Da tenkte jeg at nå er familien min død”.

En av informantene beskriver flukten hvor lillesøsteren hans forsto at de ikke skulle se foreldrene deres mer. Han og søstrene klarte ikke å få henne til å slutte og skrike, og det var da virkeligheten gikk opp for dem alle.

”Skal vi ikke se foreldrene våre igjen? Folk her er jo helt hvite, foreldrene våre sa ikke at vi skulle til et sted folk ikke likner på oss, for nesten alle er jo helt hvite! Jeg trodde vi skulle møte hvite folk, men jeg trodde ikke de var så hvite da”.

En informant forteller at tiden på Kunsthøgskolen i Norge var tøff, fordi han tilhørte en gruppe flyktninger som fikk midlertidig oppholdstillatelse uten familiegjenforening. De var med andre ord ureturnerbare flyktninger i Norge, og han fikk først varig oppholdstillatelse etter 11,5 år. Han forteller at denne tiden har gitt han angst, og han ble også hjerteoperert. Han vet ikke om det kommer av at han har vært så urolig over så lang tid. Han forteller om en affektregulering hvor han får trøst av gode venner når angsten blir for overveldende.

4.4.2 Savn etter det som var

Mange av informantene forteller at de har det godt nå, men ikke hundre prosent, for halvparten av tiden går til å tenke på familien i hjemlandet. Det føles som om halvparten av dem er igjen der nede, og det gjør vondt å tenke på at de ikke har det bra. En av informantene beskrev det slik;

”Nå har jeg det veldig godt, men ikke helt, jeg tenker halvparten av tiden på familien min, for de har det veldig dårlig nå, og jeg har reist tilbake fire ganger, men på en måte har jeg klart meg veldig bra. Jeg har det godt i Norge, og jeg er veldig glad for at jeg kan se dem der nede hvert år, for jeg har en veldig bra familie”.

Endel av informantene forteller at de har hatt mange vanskelige opplevelser. Ved å se at andre i samme situasjon som dem har klart å komme gjennom liknende traumatiske hendelser, gir dem styrke til å gå gjennom den smerten de til tider opplever.

”Hvis du sitter alene, så tenker du på familien, og da blir du trist. Da kommer du inni alt det triste, og det er derfor jeg alltid må gjøre noe, eller gå ut til gutta. Da får jeg ikke tenkt, hvis jeg jobber masse overtid eller skyper med venner. Alle gutta har begynt å komme ut av rommene sine for å prate med hverandre og de voksne, drikke te, se på tv eller se en fotballkamp”.

4.4.3 Sorgen du ikke kan rømme fra

Flere informanter beskriver at det ikke går an å rømme fra sorg, men at det blir en livslang prosess. Det å holde seg aktive på dagene, gjør at man ikke gråter like mye som før, forteller mange av informantene. Allikevel har de mareritt og gråter når de sover. Det er en sorg å bli en ”nullperson”, uten noen betydning, med begrenset med innflytelse. Ved å holde seg aktive, holder de savnet etter familien mer på avstand. Natta kan være vanskelig for mange, og de kan slite med å få en rolig og sammenhengende søvn.

Flere forteller om frykten for å sitte alene og tenke på familien, og de syns det er bedre å være i kontakt med folk. En informant forteller at han har god kontakt med ungdomsmiljøet der han bor gjennom fotballen, og at lærlingjobben også gir han muligheten til å møte mange forskjellige mennesker.

”Jeg holder meg aktiv for ikke å tenke. Jeg er redd for å sitte alene og tenke på familien. Derfor går jeg på fotball og er sammen med folk hele tiden”.

Prosesen opplevdes som tøff for informantene, og som en av dem beskrev så var det ikke det at han ikke ville integreres i Norge, men han følte seg helt tapt her. Han følte han ikke hadde noen plass i Norge.

”Det er ikke det at man ikke vil integreres, men man føler seg veldig tapt, og du vet ikke hvem du er. Da er det lett å søke sin folkegruppe, ikke for at man ikke vil lære seg språket, men det er det som gjør deg trygg. Hvis du sitter med nordmenn når du er helt ny, snakker de om ting som er felles for dem. Da føler du at du ikke har noe plass her. Da er det bedre jeg henger med mine, da forstår jeg hva de snakker om”.

Noen av informantene er opptatt av at vi må ivareta de ressursene de har med seg fra hjemlandet, framfor å bare tenke ensartet på integrering. Mange var storebrødre og ressurssterke da de flyktet. De beskriver at det var en grunn til at det var akkurat dem som egnet seg best til å flykte. Hvor mange norske barn hadde klart en slik flukt?

En informant mener de betydningsfulle andre må forstå betydningen av å hjelpe ungdommen til å få fram de ressursene de har med seg fra tidligere liv. Hans erfaring er at de burde føle seg som løver, og ikke ha lav selvfølelse slik mange kan ha. Han beskriver viktigheten av å få fram et speilbilde som speiler alt de har oppnådd for å komme hit. Hva

de trenger kan blant annet være en tilgang til egne styrker og ressurser. Ressursene og styrkene må jobbes fram mener han.

”Tenk hvor mange grenser vi har krysset, hvor mange turbulente tider vi har gått gjennom, så vi burde følt oss som løver i stedet for å ha dårlig selyfølelse, utfra hva vi har opplevd i livet. Du har gått gjennom ild og vann. Du er en løve, ikke en stakkars hund. Du er ikke en liten person. Det var en gang jeg var helt tom og følte meg helt betydningsløs. Det er ikke rart at man kan føle seg sånn når man kommer alene til et nytt land som ungdom. Vi må få hjelp til å hente fram de gamle styrkene og bruke dem på en positiv måte, slik at denne følelsen ikke slår rot, og får prege hele framtidsperspektivet vi har på det å bo i Norge”.

4.5 Klassereisen med håpet som billett

Alle informantene opplevde en klassereise, og ingen av dem hadde originale reisepapirer som gjorde reisen lovlig. Derfor måtte de satse på håpet. Det ble den billetten de måtte støtte seg til. Klassereisen gikk begge veier, noen var rike da krigen brøt ut, og måtte lære seg å gjøre oppgaver i Norge som de ikke var vant til. Andre kom fra fattige kår og ble overveldet av materialismen her.

4.5.1 Kulturkrasj

Alle informantene sier noe om endringen de opplevde, fra å komme fra sitt hjemland til Norge. Norge var veldig annerledes enn landet de kom fra. Det var utrolig tøft å komme til Norge, og det krasjet med mentaliteten til en av informantene. Fighterinstinktets passet ikke inn her.

”Så for å bli akseptert og bli likt av andre, når du er smart på en del områder, du bare later som om du ikke er smart”.

Som en av informantene beskrev, så følte han og søstrene seg helt utenfor samfunnet i Norge. Han lurte på hva det her var for noe? Han kom fra en velstående familie, og her måtte de til og med lage mat og vaske huset de bodde i.

”Jeg husker når vi kom hit så var det bare å begynne og lage mat og vaske hus; Wow, det var et sjokk”. (jeg har redigert litt her for å få uttrykket mer meningsfullt på norsk).

Det ble også altfor lett på skolen, de lærte det samme i 1,5 år.

Sånn var det når noen med mye skolegang skulle gå på voksenopplæringa med noen som var analfabeter.

”Jeg hata ordene vi gjentok på skolen altfor ofte; ”Sola skinner”.

Mange av informantene forteller at de har søkt tilbake til sine egne røtter etter at de kom til Norge. De ønsker å finne tilbake til sin egen kultur og religion, samtidig som de syns det er morsomt å lære alt det nye i Norge som er så annerledes. Etter hvert sammensmelter identitetene, og blir en ny blandet identitet, hvor delene er fordelt utfra hvilken kontekst informantene oppholder seg i.

En informant beskriver at han vil i alle fall gi mye mer kjærlighet og materielle ting til sine barn enn han selv fikk.

Han syns det er stort å jobbe med nordmenn og være en av gutta på jobb.

Det han ikke liker i Norge, er å måtte bo alene, i hans hjemland er man vant til å bo med familien sin til man gifter seg.

”Jeg er en person som ikke liker å bo alene slik kulturen vår er, men situasjonen i Norge er slik at jeg må gjøre det”.

4.5.2 Drømmen om Europa

Alle informantene måtte flykte ut av det landet de oppholdt seg og hadde et mål om å realisere livsdrømmen i Europa. Ingen hadde pass og reisedokumenter som gjorde reisen legal, derfor ble håpet deres billett.

Det var umulig for informantene å få tak i gyldige dokumenter som kunne gjøre flukten mindre risikabel. En av informantene beskrev det slik;

”Jeg har ikke noe pass eller papirer som gjør at jeg kan reise fritt fra en by til en annen by, eller et land til et annet land.

Håp gir forandring. Håpløshet kveler folk som stagnerer, og fastlåser folk på et sted”.

En informant ville realisere sin drøm om å overvinne krigssituasjonen i hjemlandet, som han hele tiden konfronterte gjennom artikler han skrev. Han beskrev det slik;

”For meg å komme til Norge, jeg ville lære språket på ett år. De sa det ikke var mulig å komme inn på videregående før du har studert norsk i to år. Jeg sa det skal jeg klare for å fortsette og skrive artikler. Jeg klaga til Fylkesmannen og sa at hvis ikke dere lar meg gjøre det, slutter jeg på voksenopplæringa”.

En annen informant synes det var ekstremt tøft å flykte uten gyldig dokumentasjon, og fikk sjokk når han hørte hvordan han skulle reise. Det var ikke planlagt når han skulle reise, og alt skjedde så fort. Han hadde aldri hørt om Norge, det eneste han hadde hørt om Skandinavia var at de hadde en god ost i Danmark.

”Vi fikk veldig sjokk, for vi hadde ikke riktig pass, og hvorfor hadde vi ikke riktig pass? Vi hadde jo aldri reist noe sted, så passene våre var jo falske”.

4.6 Troens kraft

Mange av informantene fant en styrke i at de følte at de hadde Gud med seg på veien. Det gjorde at de kom seg fremover med en tiltro til at alt måtte ordne seg på veien. Noen beskriver at de la livet i skjebnens hender, og noen beskriver at mennesket har en kraft og viljestyrke i seg selv.

4.6.1 Troen på Gud

Flere av informantene beskrev Gud som en stor styrke på veien, og som en av dem beskrev, så forteller han om en mor som betyr alt for han og som alltid har hatt veldig god kontakt med Gud. Han forteller at flukten faktisk ble magisk og imponerende, fordi han overlevde. Han takker Gud for at han klarte seg godt hele veien.

”Det var mange ting på veien, det var mange personer som hjalp meg. Jeg kan bare si at Gud hjalp meg veldig mye på veien. Mora mi har veldig god kontakt med Gud som faster og ber hele tida. Alt var veldig magisk og imponerende, som jeg lever nå, som har klart meg veldig bra”.

En annen informant forteller at han ville bli en ordentlig muslim i Norge. Han ser at han ble påvirket av familien, og han mener at det ikke holder å gå i moskeen, for så å holde seg utenfor det samfunnet du lever i, da blir man bare segregert. Han forteller at man kan samarbeide og ha forståelse for hverandre. Det kan gi ro og man kan unngå konflikter.

”Jeg tror at folk søker det som er felles. Før søkte jeg bare til muslimer, nå søker jeg etter felles verdier”.

4.6.2 Å legge livet i skjebnens hender

Det er skjebnen som bestemmer, beskriver mange av informantene i forhold til hvor man havner når man er på flukt. Man bestemmer ingenting selv.

”Når du flykter, det er ikke ditt ønske som styrer. Det er skjebnen. Dette blir veien. Du må gå på den veien som er bestemt på forhånd”.

En informant beskriver at han la livet sitt i skjebnens hender da han uttrykte at smuglerne heller måtte drepe han enn å spørre familien om penger, for familien hadde ikke penger! Dette gikk hardt utover stoltheten hans.

”Det var ikke min skyld at agenten ikke hadde betalt for meg. Jeg måtte gråte på telefonen foran faren min og agenten, for at han skulle sende penger. Jeg sa at familien min har ikke råd til det, dere får heller drepe meg”.

En annen informant forteller om en bror som lette etter han i alle flyktningeleirer på vegen, og at skjebnen til slutt ville ha det til at broren fant ham.

”Så ble vi plassert i en flyktningleir, der vi ble i tre måneder. Til slutt kom min eldste bror. Han hadde lett i alle flyktningleirene, og klarte til slutt å finne oss”.

Han sier noe om at dette er noe som ikke ligger i hans hender, men at han ser på det som en erfaring. Man trenger ikke bli drept for å tro på noe annet enn det han tror på.

4.6.3 Mennesket som kraft i seg selv

Flere beskriver at det er opp til dem hva slags mål de kan oppnå. En av dem forteller at han realiserte drømmen om å bli kunster. Han har vært hardt arbeidende hele livet, og han er takknemlig for at han har klart å fortsette inntil i dag. Han produserer masse kunst og har oppsetninger. Han uttrykker seg gjennom kunstprosjekter, og hovedfokuset hans er mennesket uavhengig av språk, etnisitet og religion. Hans største ønske er å leve i et mangfoldig samfunn.

”Mine største ønsker for framtida er at mine barn kan leve i et mangfoldig samfunn uten at de blir dømt for hudfarge og bakgrunn. Det er det jeg drømmer om, og jobber for i mitt siste kunstprosjekt spesielt”.

4.7 Oppsummering

Informantene våget å satse livet sitt på den ”draumen de bar på at noko vedunderleg skulle skje” ved å flykte til Europa.

Alle informantene beskriver en kronologisk rekkefølge på det de går gjennom. Fra de må forlate sitt hjemland, til fordel for en akutt flukt som har vært planlagt, men som ingen visste når skulle bli reell og inntreffe. Informantene beskriver tøffe fluktsituasjoner, hvor livet ligger i andres hender, og de må sette sin lit til det de tror på, i kampen for å overleve. Når de ankommer Norge, får de testet sin tålmodighet over en lang periode blant annet ved at noen av informantene måtte vente en lang stund på å få permanent oppholdstillatelse.

De fant tilbake til røttene sine, for å finne sin identitet, som kunne bli påvirket av familien i hjemlandet, før de ble klare til å integreres i Norge. Alle informantene forteller om viktigheten av å ha med sin egen identitet inni integreringen i Norge, slik at de kunne nå sitt fulle potensial og føle seg hele som mennesker.

Mange av informantene oppfattet møtet med Norge som tøft på mange måter, fordi det var et annerledes land enn det de kom fra. Det var mange klasse- og kulturforskjeller for alle informantene. Noen kom fra fattigdom og møtte velferdslandet Norge, mens andre kom fra rike familier. Alle opplevde å miste alt under krig, og måtte starte på nytt i Norge. Informantene opplevde diskriminering i hjemlandet, fordi de tilhørte en minoritetsgruppe. De opplevde at de ikke hadde noen valg å bli der hvor de ikke kunne utvikle seg, og skape en fremtid. Det som beskrives av informantene når de har bodd her en stund, er at de ser tilbake på flukten, og etableringen i Norge, der det meste har gått slik de ønsket. De har tatt utdannelse, og begynt å jobbe med det de hadde lyst til. De har et samfunnsengasjement for de unge asylsøkerne som kommer etter dem. Informantene beskrev at det var enten å overleve eller dø i noen av situasjonene de havnet i under flukten. Denne enten - eller tankegangen kan ha vært en viktig drivkraft til å få dem gjennom livet da de kom til Norge.

Jeg har nå presentert analysedataet og samlet det i fem funn. Disse tar jeg med videre i drøftingskapitlet.

5.0 Drøfting

Mitt ønske for studien var å utforske unge asylsøkeres beskrivelser og erfaringer rundt deres resilienshistorier. Forskningsspørsmålene mine var hvordan gode relasjoner kunne ha betydning for informantene i forhold til deres utvikling av resiliens. Hvordan individuelle faktorer kunne ha betydning for deres utvikling, og om det var noe informantene tok med seg fra egen barndom som var en ressurs eller en byrde. Informantene gav meg informasjon knyttet til forskningsspørsmålene og problemstillingen, og de delte sine opplevelser rundt det å komme til Norge. Målet for undersøkelsen skulle være og lede til en bredere forståelse i forhold til unge asylsøkere, og belyse hva som gjorde at de klarte å tilpasse seg sin nye situasjon med den støtten de beskrev som viktig.

Jeg vil videre presentere de fem hovedtemaene som ble omtalt i forrige kapittel. Temaene har utkrystallisert seg gjennom materialet fra informantene, og mine punktueringer og tolkninger. Temaene omhandler de drømmene informantene hadde om livet i frihet og alt de tapte på veien. Allikevel beholdt de håpet ved å ha noe som de trodde sterkt på. Jeg vil presentere og drøfte funnene i lys av relevant teori og annen forskning.

*Visa mig vegen, och gør mig villig att vandra den.
Vådligt er att dröja, och farligt att gå vidare.
Så uppfyll då min längtan, och visa mig vegen.*

Den heliga Birgitta på 1300-tallet (gjengitt etter Lindstrøm, 2005:1).

5.1 Drømmen om livet

Jeg tør påstå at de fleste mennesker i verden ønsker det beste for barna sine. Det at noen unge mennesker må reise fra sitt land, sin familie og sine nettverk, forteller hvor mye som står på spill. Når disse ungdommene tilsynelatende må velge å legge ut på en flukt med livet som innsats, for å realisere drømmen om et bedre liv, er ofte situasjonen der de bor så tøff at de umulig kan se for seg et godt liv ved å bli værende. Historier fra andre i hjemlandet som har lagt ut på en vellykket flukt til Europa, bidrar til troen på at det er mulig å gjennomføre.

Watters (2008) gir eksempel på hvordan man kan bruke systemteorien til Castles og Miller for å forstå bakgrunnen til hva som gjør at en flykter til vestlige land som har vært involvert i militære aksjoner i landet de flykter fra.

Siden Norge er med i NATO, kan man tenke at noen flyktninger ser en mulighet ved for eksempel å komme hit. Ungdommenes flukt må ses i en bredere sammenheng med en langvarig ustabilitet i landene de flykter fra, og manglende utdanningsmuligheter, og mangel på sosial sikkerhet og velferd. Watters peker på at de unges situasjon også må ses i lys av et mikronivå som omfatter bakgrunnen for at de kommer til Europa, hvor de hadde tenkt å reise, hvem som finansierer reisen, og om de har familie og venner i Europa.

Her kan også kart og terreng trekkes inn, hvor kartet kan være at vi tror vi forstår hva som gjør at unge asylsøkere må forlate hjemlandet, mens terrenget kan være helt annerledes for hver enkelt ungdom (Jensen 2011).

Informantene i undersøkelsen forteller om tilfeldigheter som førte dem til Norge, og de forteller om skjebnen som en aktør i deres situasjon.

En informant forteller at han og moren hadde planlagt at han skulle reise til et europeisk land, slik at han kunne få et godt liv. I Europa kunne han få mulighet til å gå på skole og jobbe, og han kunne få en trygg fremtid. Han tenkte at her kunne han stifte familie og ha en sosial sikkerhet rundt seg og familien.

Øien (2010) påpeker i sitt forskningsprosjekt om de unge asylsøkernes flukt ofte er en kombinasjon av flere faktorer. Hun hevder at flukten skjer på bakgrunn av ytre faktorer, som krig, fattigdom, mangel på arbeid, konflikter i sosiale nettverk og familie, men også et ønske om et tryggere liv, og muligheten til et bedre liv i Europa (ibid). Hun bekrefter dermed Castles og Millers systemteoretiske modell som en forutsetning for å forstå migrasjon. Det er i samsvar med hva informantene i min studie beskriver om deres flukt. Informantene forteller at de går gjennom en identitetskrise etter at de kom til Norge som kan handle om hvordan man kan finne tilhørighet i begge kulturer uten å miste seg selv. Det støttes gjennom resiliensfaktorene tilhørighet, fellesskap og nære relasjoner, som Waaktaar og Christie (2000) nevner i sine forsøk på å opparbeide resiliens gjennom kreative gruppeprosesser.

Mine informanter forteller om prosesser relatert til integrering hvor kontakt med etniske, kulturelle og religiøse grupper får betydning før de kan integrere sin egen identitet i Norge. Det sammenfaller med hva Werner og Smith (2001) påpekte i sin longitudinelle

studie fra Kauai hvor barnas tilknytning til religiøse foreninger bidro positivt til barnas utvikling.

En av mine informanter forteller om viktigheten ved det å ikke bli ekstrem eller fundamentalistisk, for det er en også en vei man kan gå om man ikke finner tilhørighet i Norge. Informanten beskriver at det å finne sin egen identitet, er en prosess som man må bruke tid på.

5.1.1 Identitet, tilhørighet og utenforskap

Utenforskap presenteres ofte som en del av et årsaksbilde i radikaliseringsprosesser (utveier.no 5.3.16). Spesielt gjelder det unge nordmenn med bakgrunn fra andre land og kulturer. For å kunne drive et tilfredsstillende forebyggingsarbeid, er det viktig å ha forståelse for tilhørighets- og identitetsspørsmål hos unge asylsøkere.

Utenforskap er en bred betegnelse, som i den sammenheng brukes for å beskrive manglende tilhørighet til og ekskludering fra storsamfunnet. Når det gjelder fundamentalisme og rekruttering av ungdommer med kulturell minoritetsbakgrunn, knyttes utenforskap ofte til det å forvalte en annen kultur, etnisitet eller religion enn majoriteten. Utenforskap gjelder ikke bare kulturelle fenomener, men også andre sårbarhetsfaktorer som familiekonflikter, mobbing, omsorgssvikt, fysisk og psykisk helse eller sosioøkonomiske forhold.

Informantene i studien har vist resiliens i det at de har utviklet tilhørighet i Norge både blant egne etniske grupper og religion, og blant nordmenn etterhvert som de er blitt integrert i Norge.

En informant forklarer det ved at han forteller at alle mennesker søker det som er felles. Da kan man samarbeide og ha forståelse for ulikhetene. Det gir en ro, og man unngår konflikter. Han mener at man kan forandre kultur ved å integrere det beste fra de kulturene man tilhører. Perry (RVTS 2016) mener at veien til helhet går gjennom relasjon, og at traumet skaper isolasjon. Det viser at fellesskapsfølelsen er nøkkelen til integrering slik Bateson også indikerer når han sier ”*The whole of our thinking about what we are and other people are, has to be restructured*”. Han ville lære noe av dem som hadde andre perspektiver enn det han selv hadde.

Det bringer meg videre inn på det som kalles tilhørighetsparadokset.

5.1.2 Tilhørighetsparadokset

Tilhørighetsparadokset innebærer en tilhørighet til samfunnet som både er innenfor og utenfor samtidig. Man blir både ”oss” og ”dem”, og røttene er i språk, mennesker og holdninger. Det kan innebære kulturelle feilsteg enten i egen kultur eller den norske kulturen (krysskultur.no 28.4.16).

Det støttes av sosialkonstruktivismen hvor vi skaper vår egen virkelighet.

Informantene mine har ulike virkeligheter og diskurser fra hjemlandet, samtidig som de må passe inn her i Norge. Identitetskriser oppstår og ”identitetspuslespillet” blir vanskelig å legge. Det kan føre til ”Mowgli-komplekset”-hvem er jeg i kaoset? Mowgli sier til Bagheera: *”Du er panter, hva er jeg? Jeg kan dyrenes språk, men ikke menneskenes språk. Jeg hører ikke til noe sted, hvem er jeg?”* (ibid).

Bagheera: ”Alle er vi noe, vi må bare forstå hva det er, akseptere det og være det hundre prosent. Vi må være ærlige og sterke, Mowgli, det handler om selvspekt” (ibid).

Det beskriver hvordan informantene kan oppleve å føle seg annerledes enn majoriteten i det samfunnet de lever i. Resiliensfaktorene Bagheera beskriver, handler om å få identiteten sin på plass i eksil gjennom god selvfølelse og det ”indre senteret for kontroll” (Waaktaar & Christie 2000).

Informantene i min studie har en oppvekst som kjennetegnes av en påvirkning fra og dermed internaliseringen av flere verdisett og verdisyn, fordi de vokser opp i forskjellige kulturer. Hverdagen deres preges ofte av pendling mellom motsetningsfulle referanserammer, fordi motsetningene i kulturene er så forskjellige at de både må ta i bruk forståelsesrammer fra hjemlandet og fra Norge. De opererer med ulike kommunikasjonsformer, normer, høflighetskoder, moralitetsprinsipper, atferdsregler og forventninger (Utveier.no 4.4.16). For unge asylsøkere som vokser opp med slike premisser, blir det normen, og deres respektive ”virkeligheter” oppleves som like viktig slik man tenker i et sosialkonstruktivistisk perspektiv. De kan føle sterk tilhørighet til flere steder, tankesett og plasser. Det blir en jakt etter brikker i en ”både- og identitet” som forsøker å finne sin plass i puslespillet gjennom å forene sine verdier og ved å fortelle sin historie.

Berger og Luckman (1966) er opptatt av hvordan samhandling i samfunnet skaper en felles virkelighet gjennom tre prosesser. Først internaliserer informantene ubevisst samfunnets struktur og forventning, for så å eksternalisere en ny virkelighet i Norge. Den

siste prosessen går gjennom objektivisering, som endrer de sosialt skapte strukturene til størrelser som tas for gitt, og dermed sies å bli objektive. Kritikken av perspektivet går ut på at det blir for relativistisk, hvor alt oppfattes som sosiale konstruksjoner i motsetning til objektive realiteter (ibid). Den avviser ikke eksistensen av reelle objekter, men er opptatt av betydningen av hva slags mening som tillegges slike. Det blir litt som å gå noe tilbake til det mekanistiske perspektivet i den positivistiske vitenskapsforståelsen som jeg ikke lenger kan stå inne for.

Informantene i min studie sier at det kan være vanskelig å finne sin identitet og tilhørighet i Norge blant nordmenn. De opplever å justere identiteten etter hvem de er sammen med, og det gjør identitetskonseptet lite håndfast. De kan bruke tid på å søke etter identitet lengre enn ungdom på sin egen alder. De søker heller til egen etnisitet, enten det er sin egen folkegruppe eller det er blant mennesker med lik religion. Etter hvert finner de sin egen identitet, og kan føle seg mer hel og på plass i seg selv. Det er tøft uten sin familie, men de lager seg et nytt nettverk her med nye venner. Etterhvert blir ikke kultur og religion de eneste faktorene for å lage nettverk, men de finner likheter med andre mennesker i Norge som deler verdier og andre fellesfaktorer med. Det er i tråd med hva Waaktaar & Christie (2000) brukte som resiliensfaktorer fra resiliensforskningen når det kom til tilhørighet og nære relasjoner. Det går igjen hos alle informantene, og kan også finnes som resiliensfaktorer hos unge asylsøkere generelt (Eide 2012).

Noen føler seg ikke hjemme noen steder, mens andre føler seg hjemme uansett hvor de er. Andre igjen fremhever tilhørighet til den plassen de ikke oppholder seg. Når de er i Norge kan de føle seg som fremmede, og når de er i foreldrenes opprinnelsesland eller egne tidligere hjemland, så anser de seg som norske. En av informantene beskriver at han ikke følte seg hjemme blant nordmenn, men søkte heller tilhørighet hos sin egen folkegruppe der han fant trygghet. Her balanserer informanten mellom traumeperspektivet og resiliensperspektivet. På den ene siden reagerer han relasjonelt med ensomhet, tilbaketrekning, tap og brudd blant nordmenn. På den andre siden finner han tilhørighet, fellesskap og nære relasjoner hos egen folkegruppe (Waaktaar & Christie 2000). Her ligger utfordringen som mange informanter kan oppleve, og balansegangen blir her å finne de resiliensprosessene som gjør at de kan ha et godt liv i Norge.

Det er mange ressurser assosiert med flerkulturell ungdom, som språk- og observasjonsferdigheter, samt kognitiv og sosial fleksibilitet, men disse ungdommene kan også forbindes med en del utfordringer. Det gjelder unge som opplever å måtte nedtone sider ved sin identitet for å få innpass i sine respektive miljøer.

Samtlige av informantene i min studie forteller at de liker å lære nye ting, og at ved å få en større oversikt i Norge, føler de seg mest norske. Integreringen går gradvis, og når informantene ser tilbake, har mye forandret seg, ettersom de har blitt mer integrert i Norge.

Fagfolk rundt unge asylsøkere kan problematisere deres lojalitet og tilhørighet. Det skjer både direkte og indirekte. På den ene siden kan familien i hjemlandet eller innvandrer miljø kreve bekreftelse på identifikasjon gjennom deres livssyn og levesett. På den andre siden forventer lærere og studievenner at informantene forvalter og lever etter norske prinsipper. Det kan føre til en tvetydighet rundt identiteten til informantene, til migrasjonsstress og usikkerhet (Eide 2005). For informantene kan dermed paradoksene i tilværelsen føre til dilemmaer og identitetskriser (Utveier.no 6.4.16). Hvem er de? Hvor er de hjemme? Hva mener de er rett og galt? Må de ta parti? Får de lov til å vise identifikasjon med begge sider? Har de selv definisjonsmakt over egen identitet? Hvilket språk får de best uttrykt sine følelser og tanker på, og har de anledning til å utvikle morsmålet og bruke det? Ofte mangles det arenaer hvor de kan utforske og bearbeide sine tanker og utfordringer på slike spørsmål, og mange savner en bekreftelse på sitt flersidige utgangspunkt. For noen oppleves det som vanskelig å forvalte flere tilhørigheter uten støtte. Da omfavnes og forsterkes lettere noen sider ved identiteten, mens andre tilhørighetspunkter forkastes (RVTS 2016).

Bateson var opptatt av at vi ikke tenker egne tanker, men vår kulturs tanker. Når informantene har et ben i hver kultur, blir de naturlig nok påvirket av begge kulturer, og kunsten blir å få det beste ut av hver kultur, som en av mine informanter beskriver. Han opplevde at det er mulig å forandre kultur, og bruke det man trenger fra hver av kulturene, og resten kan man la være å forholde seg til. Informantene prøver å skape sammenheng og søke forståelse i det de opplever i konteksten de forholder seg til i Norge (Antonovsky 1993a). Bateson utfordret gjennom sin epistemologi kommunikasjonsteorien som omhandler hvordan vi tenker og lærer på en ny måte. Når informantene får informasjon om Norge, forandres konstruksjonene deres om virkeligheten, og de opplever "*en forskjell som utgjør en forskjell*" i møtet med nytt land og ny kultur (Bateson 2005).

5.1.3 Å forvalte annerledeshet

En av mine informanter beskrev noe som ytterligere kan befeste utenforskap og gi utslag for en anti-norsk identitet hos unge asylsøkere, og det er opplevelsen av ulike former for diskriminering. Endel av mine informanter opplever eksplisitt og synlig rasisme i form av krenkende kommentarer eller implisitt å ikke høre til blant majoriteten basert på hudfarge, etnisitet eller religion. Noen må bruke lengre tid på å få jobb på grunn av sitt navn og sin bakgrunn. Diskriminering foregår også gjennom usynliggjøring.

Informantene etterlyser flere synlige rollemodeller, i media, reklame, politikk, i historiebøkene og i viktige samfunnsroller. Ikke alle føler seg godt nok inkludert.

I kjølevannet kan det bli mer naturlig for de unge asylsøkerne å søke tilhørighet i miljøer som legitimerer og bekrefter deres egne erfaringer. De kan lettere bli forført av fellesskap. Annerledesgjøring øker på denne måten polarisering, og bekrefter narrativet oss mot dem, og gjør det lettere å dehumanisere hverandre.

Det er også noe Bateson nevnte i forhold til relasjoner i ”Ecology of mind” filmen (2011), da han snakker om tankefeilene vi mennesker går i. Vi skaper grenser når vi ser noe annet. Det blir ”*en forskjell som gjør en forskjell*” for å beskrive relasjonen mellom oss. Han snakket om at ”*A man’s walking is never in balance, but always connecting for imbalance*”. Vi lærer noe hele tiden fra de som er annerledes enn oss selv. Selv om forandring virker skummelt, virker det å stå på stedet hvil, mer skremmende (ibid).

Informantene har valgt en resilient vei. Ved å bruke sin historie gjennom å forstå erfaringene med at det meste ordnet seg på veien. Det gir dem en indikator på at det vil gå bra med dem fremover i Norge også.

5.1.4 Transnasjonale nettverk

Et viktig moment i mine informanters identitetsprosess er migrasjon, og det å leve et familieliv på tvers av landegrenser. Transnasjonale nettverk er med på å understøtte en tilknytning til andre steder (Eide 2012). Familiemedlemmers oppmerksomhet vies gjerne levd liv, mennesker og plasser andre steder. Informantene gir beskrivelser av savn, sorg og tapsfølelse. Både gode og triste hendelser kan trigge følelsen av lengsel, og behovet for å være tilstede hos dem man har reist fra. Mine informanter lever med samvittighetsplager for at de reiste, eller for at de lever et trygt liv dersom familien ikke gjør det. I kjølevannet av dette, kjennes ofte en plikt og et press om å lykkes, om å gi tilbake og følge opp forpliktelser til familien.

Migrasjonsstress er en del av hverdagen til mange av informantene. Tap av status, rolleforandring i familien, språk og fysiske og psykiske reaksjoner, preger dem på ulike måter. Noen er preget av traumatiserte fluktårsaker eller erfaringer underveis, samt det å etablere seg i Norge med de utfordringene det innebar. Ikke alle informantene fikk tatt avskjed på egne premisser, og informantene bærer på mye sorg.

Informantene i studien vokste opp med narrativer og opplevelser fra hjemlandet, samt fra flukten og tiden i Norge.

De forteller om brutale virkeligheter langt unna den norske hverdagen. De selv eller andre kjente kan ha følt fattigdom, konflikt, krig på kroppen.

Hendelser i verden er ikke noe som skjer langt unna, men noe som gjelder deres egne. Mange har tilgang til andre nyhetskilder enn de norske, og får dermed innsikt i andre forklaringsmodeller som skaper deres sosiale virkelighet sett i et sosialkonstruktivistisk lys.

Med det utgangspunktet, kan en maktesløshet over at norske myndigheter ikke forstår, vokse. Samtidig kan behovet etter å bidra, bli sterkere hos informantene. Det er viktig å forstå at krigen ikke oppleves som fremmed, men personlig i transnasjonale liv slik informantene beskriver (Eide 2012).

I en artikkel om resiliens blant barnemigranter peker Rousseau (1998 m. fl.) på verdien av reising og læring som uttrykkes i somaliske verdier. Hennes hypotese er at slike kulturelle normer og praksiser forbereder unge somaliske asylsøkere til et liv som migranter og viser hvordan nettverk kan opprettholdes over avstander. Det sier hun er en basis for den motstandsdyktigheten de har i eksil. Det kan være nødvendig å rette søkelyset mot andre sider av eksiltilværelsen som er problematisk for deres tilpasning. Migranternes motstandsdyktighet må forstås ut fra både deres medbrakte kulturelle forutsetninger, og forholdene i mottakerlandene (ibid:633).

Hun indikerer at praksisen med å sende gutter ut betraktes som ”godt foreldreskap”. Selv om en slik atskillelse oppleves som traumatisk for begge parter, forstås den ikke som et tap, men som en støtte og som nye muligheter. Forfatterens argument er at den bedømmelsen sosiale praksiser gis i et sosialt miljø, påvirker medlemmenes resiliens mot traumer, og evnen til å takle dem. Når reisen fortolkes som en mulighet, er det en støtte til barnas evne til å takle vanskelige betingelser. Teorien er interessant i denne sammenhengen, og peker på behovet for mer forskning om barnemigranter som

problematiserer de ensidige ideer, om bakgrunnen for barnemigrasjon og de mestringsstrategier barna utvikler. ”Barnets beste” ses her i et kulturelt perspektiv og er konstruert etter diskursene der vi bor (Engebrigtsen 2002).

Rousseaus artikkel sammenfaller med min studie i forhold til at de fleste av informantene mine var storebrødre som reiste fra familien.

En av informantene forklarte det som at han var en forlengelse av sin far, som var ansvarlig for familiens ve og vel. Siden faren løste det som var vanskelig for familien, måtte informanten dele på byrden av disse vanskelighetene. Han måtte se opp til faren siden han var storebror, og delte ansvaret for familien. Hvis faren tok ansvar, kunne ikke han rote seg bort i tull. Ved å reise, tok han ansvar ved å bidra økonomisk til familien ved å jobbe i eksillandet.

Spørsmålet om hvordan kulturelle forståelser av barnemigrasjon kan påvirke barnets egen opplevelse og evne til å takle ensomhet, motstand og traumer i eksil, bør være en viktig problemstilling i framtidig forskning (Eide 2012).

5.1.5 Tilgang til ressurser og utfordre holdninger

Informantene studien besitter mange ressurser, i kraft av sine erfaringer og sin oppvekst.

De har ferdigheter om det å romme motsetninger som vi som samfunn behøver.

Dermed har de også kroppsliggjort erfaringene og perspektivene som trengs for å utfordre et ekstremistisk tankegods. Det er viktig å bevisstgjøre disse resiliensprosessene. Vi kan utfordre holdninger, lytte til dem, stille spørsmål og videreutvikle deres resilienspotensialer.

Informantene har utviklet et språk for sine ressurser og utfordringer. De beskriver at de trenger å møtes med anerkjennelse og respekt av sine betydningsfulle andre. Informantene sier at samfunnet må hjelpe dem med å bygge bro mellom sine verdener og sortere inntrykk, slik at de opplever myndiggjøring og tryggere tilhørighet.

Den ene informanten i min studie forklarer dette tydelig. Han sier at det er viktig at vi ikke bare fokuserer ensidig på integrering, men vi må også ivareta ressursene ungdommene har i seg. Vi må få fram styrkene de har i seg fra tidligere livserfaringer.

Han snakker om at de unge asylsøkerne bør føle seg som løver, og ikke ha dårlig selvfølelse. God selvfølelse er en av de relevante resiliensfaktorene som vi finner igjen i resiliensforskningen (Waaktaar & Christie 2000). Vi må hjelpe dem med å se sitt eget

selvbilde sier han. Tenk hva de har oppnådd for å komme hit. Det de trenger ifølge han, er å gi dem det de mangler, nemlig tilgang til hvem dem er.

Slik jeg ser det, sitter informantene med egne løsninger som de trenger hjelp til å forløse, for at de skal ha gode resiliensprosesser i Norge.

5.1.6 Resiliensfaktorer

Resiliensfaktoren som slår ut i alle resiliensstudier, omhandler effekten av langvarige belastninger og traumer i oppveksten (Borge 2010). Det gjelder også for mine informanter. De som klarer seg best, er de som har hatt minst en betydningsfull voksen som har brydd seg om dem og fulgt dem kontinuerlig gjennom belastningene de har vært gjennom. Denne personen har ofte ikke kunnet gjøre så mye med selve belastningene, men personen har holdt en kontakt som har vært positiv og stabil over tid, selv om informanten har flyttet på seg. Det kan være et eldre søsken, en miljøarbeider, en sjef eller en fotballtrener. Mange av informantene forteller at foreldrene har skapt en gjenklang i dem som høres i alt de gjør. Det blir et slags indre kompass som veileder og støtter dem i utfordrende situasjoner. Andre har søsken som enten har flyktet med dem, eller som har vært forbilder i form av motet de viser.

Informantene beskriver at de måtte stole på seg selv og vise en selvstendighet og viljestyrke som har fått dem til å klare å komme seg gjennom en flukt fra det kjente og kjære i hjemlandet, og til å integreres i Norge. Det samstemmer med resiliensfaktoren ”indre senter for kontroll” (Waaktaar & Christie 2000) som slår ut i de fleste studier i resiliensforskningen.

Mestringsstrategier viser både til informantenes evne til å handle innenfor gitte rammebetingelser, og til hva slags oppfatninger, motivasjon og kompetanse disse har i forhold til sin livssituasjon. Begrepet som er anvendelig i denne sammenhengen er opplevd sammenheng (sense of coherence) som forutsetter at en situasjon erfarer både som forståelig, meningsfull og mulig å påvirke (Antonovsky 1987). Mestring antas å henge sammen med en slik opplevelse av meningsfull handling innenfor gitte betingelser. Resiliensbegrepet viser til informantenes motstandskraft, evnen til å hente seg inn og mestre vanskeligheter (Rutter 2000). Det gjelder beskyttelsesfaktorer som informantene innehar som det å kunne planlegge framtiden, få støtte fra viktige personer, evne til selvstendighet og til å skape en framtid. Resiliens viser både til individuelle faktorer,

kvaliteten ved relasjoner og til de sosiale omgivelsene rundt informantene. Her trekker jeg paralleller til systemteorien der ulike komponenter kontinuerlig er i interaksjon og påvirker hverandre.

Informantene mine beskriver en viss kronologisk rekkefølge på det de har opplevd. Ved at de måtte forlate sitt hjemland til fordel for en akutt flukt som har vært planlagt, men som ingen visste når skulle bli reell og inntreffe, til det å komme til Norge.

En sentral ide innen narrativ praksis, er at vi lager og forteller historier for å skape mening til alt som skjer i livene våre. Vi forteller historier for å gjøre verden mer begripelig for oss selv og for andre mennesker. Bruner hevder at vi lager historier for å forklare det som bryter med det han kaller det kanoniske (2002). Det kanoniske er det som er så selvfølgelig at vi stort sett ikke tenker over det. Det kan for eksempel være det å vokse opp med egen biologisk familie. Informantene kom fra et annet land, og det bryter med det vi ser på som vanlig oppvekstforhold i Norge, og derfor kreves en forklaring. Forklaringen kommer oftest som en narrativ (Jansen 2013).

5.2 Frihetens pris med livet som innsats

Da jeg så utover de sørlandske svaberg ved hytta, oppdaget jeg måker på vill jakt etter fisk. En tanke slo ned i meg. Jeg har fra jeg var liten lurt på fenomenet med måker som hyler slik at andre måker forstår at her er det mat, i stedet for å spise all maten selv. Mulig det er for å jage de andre vekk, men det tiltrekker andre måker. Det ble som en slags metafor for meg på hvordan unge mennesker migrerer. Sendes det et menneske fra en familie som etter hvert skal brødfø familien i hjemlandet, overleve og føre familien videre et trygt sted? Det strides med Engebrihtsens syn hvor hun skriver at barnet skal være mottaker av omsorg i Norge, ikke omsorgsgiver (2002). Her trer også våre motforestillinger inn om at ”barnets beste” er at barn bør vokse opp hos sin familie. Som beskrevet tidligere så er ”barnets beste” kulturbetinget utfra diskursene i samfunnet man lever i, og jeg er sikker på at foreldrene nettopp tenker på barnets beste når de sender sine håpefulle ut på flukt. Dette for at de skal få et bedre liv i et samfunn som tar vare på menneskerettighetene til barna deres.

En av informantene beskrev at det er viktig at de overlevde, slik at de kan fortelle verdenssamfunnet om situasjonen i hjemlandet. Han forteller at han står opp for underprivilegerte folk i hjemlandet, og er en marginal stemme for de stemmeløse. Han

jobber for å forandre situasjonen i hjemlandet, som han beskriver som et ”Forjettet land” ved å skrive artikler. Med den virksomheten føler han at han blir satt pris på.

I linje med dette mener informantene at de har et engasjement for enslige mindreårige som er i den situasjonen de selv har vært i, og de jobber engasjert med å bidra til at ungdommer skal bli resiliente og klare seg best mulig i Norge. Jeg er sikker på at deres arbeid blir nødvendig i den tiden vi lever i. Hjerneforskere mener å kunne bevise at omsorgen vi fikk som barn har forbindelse med utvikling av empati, som gjør oss i stand til å sette oss inn i andre menneskers opplevelser (Førde 2014). Alle informantene med unntak av en, forteller at kjærligheten de fikk fra mor da de var små, gav dem mot til å flykte med livet som innsats. Det er kjernen i det som jeg finner som en av de viktigste grunnpilarene i resiliensforskningen (ibid). Selv om det står svært lite om kjærligheten i vitenskapen, er det kjærligheten informantene trekker fram som et kompass for at de har klart å komme seg gjennom det som skulle bli frihetens pris.

Jeg ble tipset av Mekonen om å ta kontakt med en som hadde vært flyktning selv, Nicole Rafiki (april 2016) gjennom Rbup. Hun snakker om hvilken ressurs det kan ligge i det å ha vært utsatt for krig. Det å måtte ofre alt ved å flykte, og andre traumatiske hendelser i forhold til det å forstå seg på andre mennesker, når man er bevisst egne styrker. Hun mener at mennesker som har levd i ulike kulturer, kan ha med seg en flersidighet, og en evne til å jobbe ekstremt hardt som kan komme eksillandet til gode. Det gjøres ved å gi dem muligheter til å ta i bruk ressursene sine, fremfor å ensidig definere dem som unge asylsøkere. Myndighetene kan bidra til definisjonsmakt gjennom media, ved å ”fryse fast” bilder av traumatiserte unge asylsøkere som en ensidig kilde til utgifter i mottakerlandet. Det blir viktig med dialog og nysgjerrighet fra samfunnets side, slik at unge asylsøkere har mulighet til å komme ut av de ”frosne bildene” og utvikle sitt fulle potensial (Førde 2014).

Informantene i undersøkelsen beskriver også en selvstendighet og evner på forskjellige områder som fikk dem fremover.

Det kan se ut som at de opplevde å ikke ha noe valg når kampen for tilværelsen ble for tøff for å holde ut i hjemlandet.

Det at de risikerte livet som innsats i mange av situasjonene de opplevde, kan vise mot og viljestyrke hos unge mennesker i ekstreme situasjoner slik vi ser det i resiliensforskningen (Jansen 2013).

To typer fenomener er involvert; det ene er overraskende god fungering hos ungdommer som har opplevd krig, flukt og overlevelse i et nytt land (Eide 2012). De har klart å opprettholde god fungering på tross av stressende livshendelser, og det andre er at de har gjenhentet en fungering etter alvorlige traumer som krig og politisk vold. Det støttes av doktorgraden til Øverland (2012), der et av funnene hennes viser at hjelpeapparatet er for opptatt av traumene til de kambodsjanske krigsflyktingene, i stedet for å mobilisere mestringssevnen og motstandskraften de har med seg i bagasjen til Norge.

Funnene hennes viser at fagfolk ikke trenger å være redde for å åpne "Pandoras boks" ved å spørre om de kan fortelle om sin livshistorie. De har overlevd fysisk og psykisk, og kan etter en tid ha stort behov for å fortelle sin narrativ. Konteksten rundt dem er avgjørende for hvilke narrativer som kan skapes og fortelles, og dermed bidrar til en helhetlig forståelse av hvem de er.

Filosofen Kierkegaard snakker om valg, og han sier at vi må våge å velge (Harris & Lagerstrøm 2009). I motsetning til dette, beskriver informantene at de hadde en opplevelse av å ikke ha noe valg i beslutningen om at de måtte flykte. De måtte stole på familiens avgjørelse om at nå var tiden inne for å flykte. Allikevel kommer det noe "tynne historier" fra informantene om at de selv også drømte om frihet og demokrati på grunn av tilstanden i hjemlandet, og at de ikke så noen framtid der (Kohli 2007). Flukten inntraff plutselig for de fleste av informantene, og de ble overrasket, og noen trodde ikke på at de skulle rømme. De yngste informantene så på den dagen de skulle flykte som noe spennende, da de aldri hadde vært utenfor landet. Da den reelle virkeligheten innhentet dem, fikk de sjokk og ville reise tilbake, noe som ikke var mulig for familien eller dem selv. De måtte bare stole på seg selv og støtte seg på egen viljestyrke.

Mange bar på drømmer de ville realisere i Europa. En av informantene hadde en noe "enten-eller" tankegang som fikk han fremover. Han ville bli kunstner, eller så kunne det være det samme. Han kom seg gjennom kunsthøgskolen, og det fikk han til å bli en berømt kunstner i Norge. Som Kierkegaard beskriver så er det "*ved å velge at hver og en av oss i vår dypeste eksistens er fri*" (Harris & Lagerstrøm 2009).

Sterk viljestyrke beskrives av informantene som en iboende styrke for å få dem fremover. Informantene har til felles at de lærte norsk raskt, fordi de var ivrige etter å fortsette på skolen. Skolen framheves ikke bare som en betydningsfull arena for læring for informantene, men også som en salutogen arena – en arena som fremmer deres mentale

helse og velvære (Eide 2012). For å kunne klare seg bra, til tross for kriser og påkjenninger, er det ifølge Antonovsky (1987) avgjørende at en person opplever at tilværelsen ”*henger sammen*” (sense of coherence) og at livet har mening. Å øke menneskers forståelse av situasjonen de er i ved å vise til sammenhenger, bidrar til håndterbarhet, noe som vil fremme deres psykiske helse og deres mestring av tilværelsen. For informantene som har opplevd mange oppbrudd, er det av betydning å oppleve sammenheng i både den ytre og den indre verden, så vel som å tilhøre et sosialt fellesskap (ibid). En salutogen tilnærming innebærer at man i arbeidet med unge asylsøkere forsøker å tilrettelegge for både mentale og sosiale strukturer som kan bidra til å skape tilhørighet i den nye livssituasjonen deres. Deltakelse i skolen hjelper informantene til å bygge opp kompetansen og forståelsen som angår vesentlige sider ved både tilværelsen i dag og i fremtiden i Norge. Å høre med i ulike sosiale fellesskap i skolen og utenfor, samt å ha et formål i livet, bidrar til en utvikling av informantenes mestringsevne. Informanten som ville bli kunstner stiller spørsmål til myndighetene om Norge har stort nok hjelpeapparat til å klare å hjelpe flyktingene på en adekvat og rettferdig måte, eller om det er tilfældigheter som råder? Han ventet 12 år på statsborgerskap, fordi han ble en del av MUF- gruppen som fikk midlertidig oppholdstillatelse uten familiegjenforening. En slik limbotilstand gjør noe med deg som menneske.

5.3 Alt jeg hadde, er tapt

Informanten som snakket om angstanfall som dukket opp på dagtid, hvor bare trøst fra kjæresten eller gode venner kunne roe han ned når lyd- og lysinntrykkene ble for sterke, beskrev tydelig hva traumene gjorde med han (Perry RVTS 2016). Han opplevde tre kriger, komplisert fluktrute og ekstrem lang ventetid på oppholdstillatelse. Han ble hjerteoperert, og hans søken etter opplevelse av mening og sammenheng relatert til dette, handlet om at det var usikkert om operasjonen kom av opplevelser, eller om han fikk angst av å ha hjerteproblemer. Det er et eksempel på sirkulære forklaringer i systemteorien.

Ifølge artikkelen til Jensen, Fjermestad, Granly og Wilhelmsen (2015) indikerer funnene deres at de enslige mindreårige asylsøkerne har opplevd mange andre traumatiske livshendelser i tillegg til krigsrelaterte traumer. De fant ut at det som var det mest stressende for barna, var når det var drastiske endringer i familien, når de ble separert fra familien mot sin vilje, og når noen de brydde seg om døde.

Det som skiller denne studien fra min studie, er at barna i studien er yngre enn seksten år når de ble intervjuet, og de er intervjuet rett etter at de kom til Norge. Jeg argumenterer for at disse barna er mer sårbare ved ankomsttidspunktet enn mine informanter som har fått sjansen til å etablere seg i Norge, og kan se tilbake på livet etter at det hadde gått minimum fem år.

Barna i artikkelen hadde opplevd vold og misbruk utenom de krigsrelaterte opplevelsene. Artikkelen påpeker debatten om at de som er utsatt for krigskonflikter, har fått oppmerksomhet i forhold til risikofaktorene for problemer med andre traumatiske hendelser.

Det som slår meg i denne studien er at mangelen på en systemisk forståelse blir så tydelig, hvor fokus i størst grad er å lete etter årsaksforklaringer. Jeg tror en systemisk forståelse kunne hjulpet barna bedre, slik at helheten rundt barna ble mer vektlagt. Videre i studien fortelles det om en fremvoksende resiliens hos barna, hvor en tredjedel av barna sier at stressorene ikke påvirker dem i dagliglivet. Forskerne er overrasket over at noen av barna klarer seg bemerkelsesverdig bra. De sier at over tid vil barna klare seg bedre. Barna blir intervjuet på asylmottak hvor de venter på oppholdstillatelse, hvor de er usikre rundt deres framtid. De fant at de fleste av barna hadde PTSD (post traumatic stress disorder), og at de måtte understreke et behov for å undersøke resiliens og positive coping strategier som Bath (2016) beskrev tidligere.

Tristhet er en normalrespons på tap og separasjon fra familien, og det sammenfaller også med mine informanters opplevelser og beskrivelser.

Det som forundret meg i uttalelsene til mine informanter, var at de var mer bekymret for familien, enn seg selv her i Norge. Mange ville ikke fortelle familien at de selv slet, og/eller var ensomme, for de tenkte at det ville bli en ekstra byrde for familien.

Det illustrerer deres kollektivistiske tankegang hvor familien står sterkest og foran dem selv som enkeltindivid. Diskursen kan være at man ikke forteller om det som er vanskelig i frykt for å skape unødig bekymring (Eide 2012).

Mine informanter beskriver at de savner familien sin halvparten av tiden, selv om de har fått det trygt i Norge etter at oppholdstillatelsen ble et faktum. Det kan være vanskelig å føle seg hel uten sin familie i samme land.

Noen av informantene finner trøst i å se at andre unge asylsøkere har klart å komme seg gjennom liknende opplevelser som dem. Det gir dem styrke til å gå gjennom smerten som savnet skaper. Det har en overføringsverdi å se at det det går bra med ungdommer som står i liknende situasjoner som dem.

Informantene forteller om at det ikke går an å rømme fra sorg, men at det er en livslang prosess.

Det som går igjen hos alle informantene, er at de holder seg aktive på dagen for å ikke tenke for mye på hjemlandet, men på natta henter marerittene dem inn slik som forskningen også viser. I artikkelen *"Ingen her vet at jeg ikke tør sove"* av Ingebrigtsen (mfl. 2004) så drøftes nettopp hva det er som gjør at mange av de unge asylsøkerne sørger i stillhet om natta. Hennes funn gjør rede for at ungdommene sliter med språkproblemer, mangel på trygghetsfølelse og redsel for å forstyrre andre. Det er ikke det informantene forteller i mine funn. De beskriver at det som fører til mest søvnløshet og mareritt, er tapet av familien, sorgen etter det de hadde i hjemlandet, og de vanskelige opplevelsene de har hatt på livsveien. Samtidig har mine informanter funnet trøst i mennesker rundt seg som bryr seg om dem over en lang tidsperiode.

Å lengte hjem etter foreldre og søsken eller andre kjære, er et generelt aspekt ved eksiltilværelsen (Eide 2012). I eksilsamfunn i Vesten er det trekket med på å utgjøre det mange betegner som diaspora. Diasporasamfunn er definert ved medlemmenes kollektive og individuelle identifisering med og lengsel etter sitt hjemland og til fortiden.

Hjemlengsel er ikke bare en individuell smerte. Det kan og forstås som et uttrykk for tilhørighet, som en identifisering med dem man har reist fra, og som en konstant påminnelse om ens opprinnelse og kilden til ens kollektive «fremmedhet» (Gonnet I: Munch & Laugtog 1998). Hjemlengsel betyr ikke nødvendigvis et ønske om å reise hjem, iallfall ikke for godt, det viser erfaringer med tvungen retur til hjemlandet og med transmigrasjon som hittil er forsket på (Clifford 1994, Guarnizo 1997).

Forestillinger om at barn generelt har det best i hjemlandet hos foreldrene, og anbefalinger om å arbeide for hjemsendelse av asylbarn er basert på et ideal, og et sett av premisser om at barn skal vokse opp med foreldre og familie i sitt hjemland og i trygge omgivelser. Ut fra dette idealet kan barnemigrasjon betraktes som unaturlig. Dette har jeg beskrevet tidligere, i forhold til "barnets beste" diskursen, som er ulik i forskjellige samfunn.

Til tross for at mine informanter opplevde at alt var tapt en periode etter at de kom til Norge, så har de klart seg og trosset motstanden de opplevde, og gått videre i livet her i Norge. De har fått venner og kollegaer som gjør livet lettere, og alle informantene holder kontakten med familien. Det er et eksempel på at det er mulig for unge asylsøkere å gå videre med livet til tross for alt de har opplevd i hjemlandet, på flukten og i Norge. Selv om spesielt en informant forteller åpent om angstanfall, har han funnet metoder som gjør at han klarer å roe seg. Det å kartlegge hva og hvem som kan hjelpe, er resiliens i praksis.

5.4 Klassereisen med håpet som billett

Alle informantene forteller at de opplevde et kultursjokk da de kom til Norge. Det ble for alle veldig annerledes enn hva de var vant til i hjemlandet, det kan støttes av sosialkonstruksjonismen. Det opplevdes som et kulturkrasj på de fleste områder. For noen ble det uvant å gå inn i rollen som asylsøker, hvor de måtte starte med alt på nytt, da de kom fra en familie med velstand før krigen brøt ut i hjemlandet. Det at de måtte vaske og lage mat i Norge, ble for den ene informanten en stor endring i hvordan han var vant til å ha det. Han konsentrerte bare om skolen i hjemlandet, og han beskrev at han i den første tiden i Norge følte seg helt utenfor samfunnet.

For andre informanter ble det en motsatt klassereise da de var vant til fattigdom, og det å tjene opp penger og skaffe seg materielle ting, ble betydningsfullt.

Noen av informantene syntes det var vanskelig å bli likt og akseptert i Norge, fordi alt var forskjellig fra det samfunnet de kom fra (Bateson 2005). En informant forteller at han måtte late som han ikke var så smart, fordi han opplevde at mentaliteten og fighterinstinktet hans ikke passet inn her.

Det ble også for enkelt på voksenopplæringa for noen av informantene, da de hadde mange års skolegang fra hjemlandet. Den ene informanten beskriver at de måtte lære det det samme i et og et halvt år, og at det var vanskelig å finne inspirasjon til å lære norsk da de så lite progresjon i undervisningen. Det ble en utfordring at de med mye skolegang ble plassert med dem som var analfabeter.

I en artikkelen "*Det er ikke kidsa det er noe galt med*" (forskning.no 31.3.16) sto det at ungdommen fikk bedre resultat ved å gå på vanlige skoler med jevnaldrende istedenfor et senter for voksenopplæring. Ved å studere sammen med norske jevnaldrende, engasjerer ungdommene seg mer i skolen, og opplever et ansvar for egen skolegang. Det tyder på at ungdommene opplever at det å gå på skole med andre ungdommer er positivt for

læringsmiljøet. Elevene i studien svarer at det er det akademiske innholdet i skolen som er mest motiverende for å lære nye ting. Den gruppen elever må gjennomføre en sprint, for det krever utdanningssystemet. Hvis de er over 16 år, plasseres de på voksenopplæringa og må kanskje ta igjen 10 års skolegang på ett år. Så har de fem år på å ta videregående skole. Jeg tror flere hadde klart seg bedre om de fikk mulighet til å løpe maraton i stedet for å sprinte. Skolesystemet må endres for å møte disse ungdommenes behov.

Det kan jeg bekrefte fra egen arbeidsplass i møtet med ungdommene som forteller at det ikke er motiverende å gå på skole med voksne fra forskjellige land. Da lærer man ikke godt norsk er ungdommenes utsagn.

Informanten jeg beskrev ovenfor holdt ut og gjennomførte utdannelsen, da foreldrene hans hadde lært han at skole var viktig for framtiden. Han har nå tatt en bachelor i sosialt arbeid og vurderer master. Den tålmodigheten gjenspeiler mye av styrken jeg finner hos informantene mine. De jobber hardt for å nå målene sine, og de når målene en etter en. Det er resiliensprosesser hvor ungdommene navigerer mot et salutogent liv for seg selv (Førde 2014).

To av mine yngste informanter som nå er lærlinger i yrkesfag, forteller at de synes det er stort å jobbe med nordmenn, og være en av gutta på jobb. De forteller om et godt samhold, hvor sjefen ser dem og gir dem adekvate arbeidsoppgaver. Disse to syntes det er vanskeligst å bo alene. De var redde for å føle seg ensomme når de flyttet for seg selv, men det har gått seg til, og på dagtid føler de seg trygge. Det er ikke vanlig å flytte ut før man gifter seg i deres kultur, så det å flytte ut av omsorgsboligen var nok et nytt kultursjokk for dem. De kom også fra fattigdom, og synes det var en stor og forunderlig klassereise å komme til Norge.

Som vi ser så går klassereisene begge veier, både fra velstand før krig og fra fattigdom til en materiell verden.

Kultursjokkene kan være like store og mangeartede uansett hvilken klassereise du måtte foreta deg.

Ingen av informantene hadde pass og reisedokumenter som gjorde reisen legal, derfor ble håpet deres billett. Det er her utfordringen lå, i forhold til at de ikke kunne oppholde seg i det landet de bodde, på grunn av krig, eller fordi de allerede befant seg i et eksilland. Der ble de diskriminert ved at de ikke kunne eie eller tjene særlig med penger, fordi de var flyktninger i landet de bodde i.

Det var umulig for informantene å få tak i gyldige dokumenter som kunne gjøre flukten mindre risikabel. Derfor måtte de legge ut på en flukt, og satse på at håpet skulle gi dem en forandring til et bedre liv. En informant beskriver at håpløshet kvelte folk i hjemlandet, og fastlåste dem på et sted, mens håpet om frihet gav dem forandring. Håpet førte dem på en ferd mot nord, hvor ingenting var sikkert, men hvor alt kunne bli mulig.

5.5 Troens kraft

Informantene i min studie forteller om at Gud var en stor styrke på veien, og at flukten faktisk ble beskrevet som magisk og imponerende for en informant.

Mine informanter ble på en måte ufrivillige pilgrim�er, som på grunn av sin livssituasjon måtte forlate det stedet de kom fra, hvor målet var en lengsel etter et tryggere liv (Lindstrøm 2005).

Mennesker med ulike motiver legger ut på en vandring. Allikevel er det en påstand med modifikasjoner, siden jeg tror at mange av informantene ikke følte seg som pilgrim�er. I de store verdensreligionene har vi nettopp pilgrim�er som vandrer til hellige steder for å få en dypere religiøs forståelse. Selv om de ikke vandrer til et hellig sted, kan de ut fra hva informantene forteller, vandre ut i verden med en følelse av en tilstedeværende Gud som er med dem på veien. Det kan som en av informantene nevner, oppleves som om Gud tilsynelatende løste alt på hans vei.

Når du er en frivillig pilgrim�er har du ikke lagt ut på en pilgrim�reise fordi du måtte legge ut på en flukt, men fordi du ønsker en åndelig utvikling og bevegelse. De ufrivillige pilgrim�ene opplever at de finner en støtte, trøst og hjelp på flukten de måtte gjennom. Det blir en stor nyanseforskjell i det å være en frivillig og en ufrivillig pilgrim�er.

Religion er en av de store motstandsressursene hos mine informanter. Det å ha en Gud som har støttet dem gjennom hele deres livsvei, har hatt stor verdi. Det er også en av motstandsressursene som Øverland (2012) finner i sin studie. Det er derimot ikke alle informantene mine som beskriver at Gud fulgte dem på veien. Noen la sitt liv i skjebnens hender, og håpet på at skjebnen skulle føre dem dit hvor livet kunne bli best. En informant beskriver at han risikerte livet flere ganger på flukten, og at han stolte på at skjebnen måtte redde han fra døden. Han beskriver at han ikke hadde noe valg i forhold til å gå den veien som var bestemt på forhånd. Mange informanter legger skjebneforklaringer på det som har skjedd med dem, og finner mye trøst i at skjebnen har ført dem trygt frem. Det

sammenfaller også med det Werner og Smith (2001) fant i sin longitudinelle studie på Kauai hvor familiene til disse barna hadde en religiøs tro som gav mening og stabilitet i hjemmene deres.

En informant beskrev mennesket som kraft i seg selv. Han fortalte om at det var opp til han å bestemme hva han kunne oppnå her i livet, og at bare hardt arbeid kunne føre han frem dit han ønsket. Han ble som nevnt en betydningsfull kunstner i Norge, og han får uttrykket seg godt gjennom kunstprosjekter om mennesker uavhengig av språk, etnisitet og religion. Han fungerer som en brobygger mellom kulturer og ønsker et mangfoldig samfunn.

5.6 Oppsummering av drøfting

I dette kapitlet har jeg drøftet funnene som jeg fant gjennom analysen av mitt datamateriale. Funnene viser forskjellige sider av det å komme fra et annet land gjennom en fluktrute, for så å etablere seg i Norge med de utfordringene det medførte.

6.0 Avsluttende refleksjoner

”Jag har aldri glømt hvem jag var. Jag har bara låtit det sova. Kanske hadde jag inget val, bara viljan finnas kvar”. – «Gabriellas song».

I arbeidet med prosjektet, tok jeg utgangspunkt i de historiene og erfaringene de fem informantene i min studie har formidlet. Vi reflekterte sammen om de temaene som utkrystalliserte seg som funn.

Jeg vil nå presentere hvilke implikasjoner de fem funnene kan føre til. Jeg presenterer også mulige styrker og svakheter i studien og min selvrefleksivitet.

Til slutt foreslår jeg temaer til videre forskning før jeg avslutter min masteroppgave.

Jeg har i denne studien vært opptatt av å finne ut noe om hvordan unge asylsøkere beskriver hvordan de har klart seg gjennom livet. Informantene har kommet med mange narrativer om hvordan de la ut på en reise hvor Norge ble endestasjon. Det er mange grunner til at de kom til Norge. Mitt største funn handlet om den resiliente drivkraften til hvordan drømmen om livet førte dem av sted. Fra vanskelige samfunnsforhold, til et land der det var mulig å starte på nytt. Det er mange valg disse unge menneskene har tatt på sin vei, og mange muligheter hvor mye kunne gått galt. Informantene klarte til tross for mye motstand, å gå den veien som skulle bli mest hensiktsmessig for dem. De fant tilhørighet og gode relasjoner i Norge både blant egen etnisk gruppe og egen religion, men også blant nordmenn. Informantene hadde med seg gode erfaringer gjennom tilhørighet og relasjon til familien i hjemlandet, og alle hadde fortsatt kontakt med dem via telefon og sosiale medier. Noen kunne også reise tilbake hjemlandet på besøk.

Det er en viss kronologisk rekkefølge på det informantene opplever gjennom identitetskriser i Norge, og det å føle at de ikke passer inn i samfunnet de lever i. Informantene prøver å leve så godt de kan i Norge, og Baths (2016) grunnpilarer om trygghet, signifikante andre og tilhørighet er noe alle informantene nevner som viktige i forhold til sine resilienshistorier.

Opplevelsen av at de måtte stole på seg selv og vise en enorm selvstendighet og viljestyrke, har fått dem til å klare å komme seg helskinnet i gjennom hendelser man ikke kunne tro var mulige for så unge mennesker. Deres heroiske viljestyrke og tro på at de skal overleve med livet som innsats, har imponert meg. Jeg er glad for at jeg har fått dele

disse resilienshistoriene med informantene, og lært mye om hvem vi som fagpersoner forholder oss til i møte med disse erfarne menneskene.

Slik jeg ser det, sitter informantene med egne løsninger på hva som skal til for at de skal ha gode resiliensprosesser i Norge.

Kunsten for oss fagpersoner som skal hjelpe dem fram i livet, blir å løfte fram ressursene de har med seg fra hjemlandet, og bruke dem her i Norge. Som en informant sa om at de unge asylsøkerne burde føle seg som løver utfra alt de har vært gjennom og overlevd. Det er disse ressursene vi må hente frem, og hjelpe dem til å få tilgang på styrkene deres.

Det finnes ingen objektiv sannhet på hvordan de unge asylsøkerne kan klare seg godt i Norge, da mitt vitenskapsteoretiske ståsted aldri kan finne et objektivt ståsted å studere fenomenet fra. Imidlertid har jeg foretatt mange refleksjoner rundt fenomenet resiliens i denne konteksten, som kan bidra til nyanser av kunnskap inn i dette feltet.

Å fordype meg i kvalitativ metode har vært en lærerik og utfordrende prosess. Det har vært berikende å bli mer bevisst hvilke teorier jeg har med meg i de ulike feltene jeg har jobbet med i denne studien. Hva jeg styres av i forhold til egen kultur, og hvilke historier jeg tar med meg i møtet med disse unge menneskene.

Det sosialkonstruktivistiske perspektivet jeg anvender i studien, kan virke ekskluderende, men det er ikke ment til å være et enten- eller, men et både-og-perspektiv.

Funnene kan virke begrensede, fordi jeg har et forholdsvis lite utvalg, og fordi mine forskningsspørsmål ikke representerer alle informantene. Det er på grunn av oppgavens omfang, og de variablene jeg fikk ut av informasjonen. En annen begrensning ved studien er at informantene ikke har hatt mulighet til å kommentere mine resultater. Jeg valgte å ikke gjøre det på grunn av kapasitet, reisevei og tid. Faren kan være at informantene kan føle seg misforstått, fordi jeg ikke har med deres nyanserende og korrigerende kommentarer. Allikevel har jeg etter beste evne, forsøkt å tilstrebe at informantenes stemmer skal fremstå så autentisk som mulig.

Jeg har blitt berørt på mange plan ved å skrive denne masteroppgaven. Jeg har blitt bevisst mitt språk, uttrykk og forforståelse jeg selv møter ungdommene jeg jobber med. Jeg har blitt mer observant i forhold til mine egne kjepphester, og blitt mer bevisst min rolle som forsker versus det å være terapeut.

Denne studien kan ha frembrakt nye forskningsspørsmål som kan være interessante å utdype nærmere. Jeg opplever at det finnes mange mulige prosjekter å forske videre på. For eksempel hvordan vi som fagpersoner kan møte ungdommene på en mer systemisk måte, og ikke bare ta i bruk traumebevisst omsorg som den eneste måten å jobbe med disse ungdommene på. Jeg tenker at her kan man finne viktige framtidige forskningsspørsmål slik Ketil Eide også nevnte. Jeg tenker også på det å leve et familieliv gjennom transnasjonale nettverk er noe fremtidige forskere kan forske mer på. Hvordan det er for ungdommene å leve i Norge med familien i hjemlandet.

Vi må løfte de marginale stemmene til disse unge menneskene, slik at de kan være med på å påvirke ny praksis i både barnevern, flyktningfag og det systemteoretiske feltet. Med denne helhetlige fagforståelsen, kan vi hjelpe ungdommene på en mer autentisk måte. Det kommer hver enkelt ungdom til gode i forhold til det å mestre livet i Norge på den måten ungdommen selv definerer som tilfredsstillende.

”Tiden er over. Tiden blir knust. Tiden forandret alt. Ikke vær redd. Hvis livet var lett, hadde aldri livets begynnelse begynt med gråt”.

-Ali (voksen ungdom som ser tilbake på hele prosessen 2016).

Litteraturliste:

Almkvist, K. & Broberg, AG (1999). *Mental health and social adjustment in young refugee 3 ½ years after their arrival in Sweden*. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry. 1999 Jun; 38(6): 723-30.

Anderson, H. (2003): *Samtale, sprog og terapi. Et postmoderne perspektiv*. København: Hans Reitzels forlag.

Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health. How people manage stress and stay well*. San Francisco: Jossey-Bass.

Antonovsky, A. (1993a). *The Structure and Properties of the Sense of Coherence Scale*. *Social Science and Medicine*, s: 36: 725-733.

Bateson, G. (1984): *Ånd og natur- En nødvendig enhet*. Charlottenlund: Rosinante.

Bateson, G. (2005): *Mentale systemers økologi: skridt i en udvikling*. 2.Utgave. København: Akademisk forlag.

Bateson, N. (2011) *Ecology of mind*. Jazzmind (DVD).

Berger, P.L. & Luckmann, T. (1966) *The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Achor Books.

Borge, A. I. H. (2010). *Resiliens*. 2. utgave. Gyldendal Akademisk.

Bruner, J. (2002) *Making stories*. Cambridge Massachusetts: Harvard University Press.

Castles, S. & Miller, M.J (2009). *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. 4. utgave. London: Palgrave MacMillan.

Clifford, J. (1994). *Diasporas*. *Cultural Anthropology*, s: 9(3): 302–338.

- Dybdahl, R. Christie, H.J. (2006). *Psykososialt arbeid med barn og familier som er asylsøkere og flyktninger i Norge. Tidsskrift for norsk psykologforening. Vol 43, Nr. 12.*
- Eide, K.(2005). *Tvetydige barn: om barnemigranter i et historisk komparativt perspektiv. (Doktorgrad). Universitet i Bergen, Bergen.*
- Eide, K. & Broch, T. (2010). *Enslige mindreårige flyktninger. Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer. RBUP*
- Eide, K., (2012). *Barn på flukt: psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger. Oslo: Gyldendal.*
- Engebrigtsen, A. (2002). *Forlatte barn, ankerbarn, betrodde barn... Et transnasjonalt perspektiv på enslige, mindreårige asylsøkere. Norsk institutt forskning om oppvekst, velferd og aldring. NOVA Rapport 7/02.*
- Fangen, K. (2010): *Deltagende observasjon. Bergen: Fagbokforlaget.*
- Førde, S. (2014). *Tapt barndom, eller...? Barns navigering fra krenkelser og traumer mot psykisk styrke. Fagbokforlaget.*
- Gergen, J. (1985): *The social constructionist movement in modern psychology. American Psychologist, 40, 255-275.*
- Gergen, K.J. & Gergen, M.M (1986). *Narrative Form and the Construction of Psychological Science. I T.R. Sarbin (red.), Narrative Psychology. The storied nature of human conduct. New York: Praeger Publishers.*
- Gergen, K.J. (1991): *The saturated self. New York: Basic Books.*
- Gergen, K.J. (1997): *Virkelighet og relationer. København: Dansk Psykologisk Forlag.*
- Grøholt, B. & Sommerschild, H.T (1998) *Mestring som mulighet i møte med barn, ungdom og foreldre. Universitetsforlaget.*

Guarnizo, L.E. (1997). *The Emergence of a Transnational Social Formation and The Mirage of Return Migration Among Dominican Transmigrants. Identities, s:4(2): 281–322.*

Gustavsson, L.H, & Lindberg, T (2016). *Møta barn på flykt. Håndbok Unicef.*

Harris, T. & Lagerstrøm, A. (2009). *Konsten att leva innerligt.* Cappelen Damm AS.

Hauge, O.H. (1966) *Dropar i austvind* (diktsamling).

Hauser, S.T., Allen, L.P & Golden, E. (2006). *Out of the woods. Tales of resilient teens.* Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.

Holmgren, A. (2015). *Traumer.* Oslo. Diakonhjemmet Høgskole (Leksjon) Hentet 31.januar. 2015 med godkjenning fra forfatteren.

Homme, I. (2015) *Masterkonsert i rytmisk musikk.* Kick Scene Universitetet i Agder 17.juni 2015, Kristiansand.

Hårtveit, H. & Jensen, P. (1999): *Familien-pluss en. Innføring i familieterapi.* Oslo: Universitetsforlaget.

Ingebrigtsen, K. Berger, T., & Thorsen, L. (2004). *Ingen vet at jeg ikke tør sove. Rapport med tilråding om tilsynsmodell for enslige mindreårige Asylsøkere.* Oslo: Redd Barna. Rapport nr.30/04.

Jansen, A. (2013). *Narrative kraftfelt- Psykologisk utvikling hos barn og unge i et narrativt perspektiv.* Universitetsforlaget.

Jensen, K., Fjermestad, K., Granly, L. & Wilhelmsen, N. (2015). *Stressful life experiences and mental health problems among unaccompanied asylum-seeking children.* University of Oslo.

Jensen, P. (2009). *Ansikt til ansikt.* Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Jensen, P. & Ulleberg, I. (2011). *Mellom ordene. Kommunikasjon i profesjonell praksis*. Oslo akademisk forlag AS.
- Johannessen, E.(2007). *Mye er forskjellig-men bare utenpå? Om barn, barneoppdragelse og utdanning i en mangfoldig verden*. SEBU FORLAG.
- Johansson, P. (1996). *Miljøterapeutiske tekniker i ett salutogenetisk perspektiv*. Fokus på familien, s:24: 212-221.
- Johnsen, A., & Torsteinsson, V. (2012). *Lærebok i Familieterapi*. Universitetsforlaget.
- Kohli, R. K.S. (2007). *Working with Unaccompanied Asylum Seeking Children*. Palgrave Macmillan.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. 2.utgave. Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kvelling, Ø. (2011). *Barn i risiko. Skadelige omsorgssituasjoner*. Gyldendal Akademisk.
- Langdridge, D. (2006). *Psykologisk forskningsmetode: en innføring i kvalitative og kvantitative tilnærminger*. Trondheim: Tapir akademisk forslag.
- Lindstrøm, H-E. (2005). *Pilgrimsliv. En håndbok for vandrere*. Verbum forlag.
- Lock, A., Strong, T. (2014). *Sosialkonstruksjonisme- teorier og tradisjoner*. Fagbokforlaget.
- Luthar, S.S., Cicchetti, D. & Becker, B. (2000). *The Construct of Resilience: A Critical Evaluation and Guidelines for Future Work*. *Child Development*, S: 71 (3), 543-562.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Munch.M. og Laugtog K. (1998): *Veien videre. Flukt, eksil og tilbakevending i et barne- og ungdomsperspektiv*. Oslo:Flyktning- og innvandreretaten, Temahefte nr. 2.

Nilssen, V.L. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.

Nygren, P. (1995) *Profesjonelt barnevern som barneomsorg-fra teori til verktøy*. Ad Notam Gyldendal.

Redd Barna Norge Region Sør. *Inspirasjonsseminar "Barn på flukt"* 16.februar 2016, Skiens Fritidspark Kf. Avd. Sportell.

Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse: kvalitative metoder i samfunnsfag*. Oslo: Universitetsforlaget.

Rousseau,C.S.S.,Taher, M., Gagne, M,M.-J og Bibeau, G. (1998). *Resilience in unaccompanied minors from the north of Somalia. Psychoanalytic Review, 85 (4): 615-637.*

Rutter, M. (2000). *Resilience Reconsidered.: Conceptual Considerations, Empirical findings, and Policy Implications. I: Shonkoff. J.P. and Meisels, S.J. (red.) Handbook of Early Childhood Intervention. Second edition (s: 651-683)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse*. 4.utgave.Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Tjora, A. (2011). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 1.utg. Oslo. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Ulleberg, I. (2012). *Kommunikasjon og veiledning*. Universitetsforlaget.

Varvin, S. (2008). *Flyktning- pasienten*. Universitetsforlaget.

Waaktaar, T. & Christie, H. (2000). *Styrk sterke sider. Håndbok i resiliencegrupper for barn med psykososiale belastninger*. Kommuneforlaget.

Watters, C. (2008). *Refugee children. Towards the next horizon*. London: Routledge

Werner, E. E. & Smith, R.S. (1992). *Overcoming the odds. High-risk children from birth to adulthood*. Ithaca, New York: Cornell University Press.

Werner, E.E., & Smith, R.S. (2001) *Journeys from childhood to midlife: Risk, resilience and recovery*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Willig, K. (2008). *Introducing Qualitative research in Psychology*. England: Open University Press.

Øfsti, A.K.S. (2008). *Some call it love: Exploring Norwegian systemic couple therapists' discourses of love, intimacy and sexuality*. (Doctorate of Systemic Psychotherapy awarded by the University of East London in conjunction with the Tavistock Clinic).

Øfsti, A. (2010). *Parterapi*. Universitetsforlaget.

Øverland, G. (2012) *Culture and survival. The continuity of cultural practices among cambodian refugees in Norway*. (Doktorgrad). Universitetet i Agder.

Nettsider

Aalandslid, V., & Enes, A.W. (2012). *Enslige mindreårige flyktninger i arbeid og utdanning*. (Hentet fra www.ssb.no 16.9.15).

Bath, Perry, B. & Steinkopf, H. (2016). *Når uro er et tegn på trygghet*. RVTS.no (Lesedato 4.4.16).

Eide, K., Broch, T. (2010). *Enslige mindreårige flyktninger: kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. S: 118 Hentet fra www.r-bup.no. (Lesedato:15.9.15).

www.forskning.no/ *Det er ikke kidsa det er noe galt med.* (Lesedato 11.4.16).

www.krysskultur.no (Lesedato 28.4.2016).

Maslow, A. (1943). *Maslows behovspyramide.* (wikipedia.org. Lesedato 5.4.16).

Oppedal, B., Jensen, L., & Seglem, K.B. (2009). *Avhengig og selvstendig: enslige mindreårige flyktningers stemmer i tall og tale.* Hentet fra www.fhi.no. (Lesedato 13.9.15).

Paulsen, V., Thorshaug, K., & Berg, B. (2014). *Møter mellom innvandrere og barnevernet: kunnskapsstatus.* Hentet fra www.samforsk.no. (Lesedato 13.9.15).

Pliassova, E. (2012). *Mellom to verdener: en kvalitativ studie av seks enslige mindreårige flyktninger ett år etter bosetting.* UIO, Oslo. Hentet fra www.uio.no. (Lesedato 13.9.2015).

<http://sor.rvts.no/no/nyhetsarkiv/Howard+Bath+vil+normalisering.9UFRDYOZ.ips#VuuaKfC55eW> (Lesedato 2.4.16).

www.stemmerettsambassadører.no. (Lesedato 12.11.15).

www.Traumebevisst.no/kompetanseutvikling/0007.html. (Lesedato 10.02.2015).

<http://utveier.no/hvorfor-ble-det-akkurat-ham/utenforskning-tilhorighet-og-identitet/> (Lesedato 5.3.16).

Wernesjø, U. (2011). *Unaccompanied asylum-seeking children: whose perspective?, s 13.* Hentet fra <http://chd.sagepub.com/content/19/4/495.full.pdf+html>. (Lesedato 15.9.15).

Øien, C. (2010). *Underveis: en studie av enslige mindreårige asylsøkere. 2010: s. 20, 96 : ill Fafo-rapport, 20.* Oslo: Fafo. Hentet fra www.fafo.no. (Lesedato 15.9.15).

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Siv Merete Myra Institutt for sosialt arbeid og familierapi Diakonhjemmet Høgskole AS
Postboks 184 Vinderen 0319 OSLO

Vår dato: 30.06.2015 Vår ref: 43584 / 3 / AGL Deres dato: Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 27.05.2015. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 28.06.2015. Meldingen gjelder prosjektet:

43584

Behandlingsansvarlig Daglig ansvarlig Student

Hvilke resiliensfaktorer mener enslige mindreårige flyktninger er av betydning for deres nåværende fungering?

Diakonhjemmet Høgskole AS, ved institusjonens øverste leder Siv Merete Myra Cathrine Bakken

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.05.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07

Formidles gjennom de ansatte i NN omsorgsboliger for enslige mindreårige asylsøkere.

Kjære...

Dette er en invitasjon til å bli med på et spennende forskningsprosjekt.

Jeg ønsker å invitere ungdommer som har en bakgrunn som unge asylsøkere som tilsynelatende ser ut til å klare seg godt i hverdagen selv om de har opplevd utfordrende opplevelser i hjemlandet, på flukt eller i Norge.

De forespørres til å delta i et forskningsprosjekt på masternivå hvor jeg ønsker å forske på resiliensprosesser knyttet til disse ungdommene, for å kunne få en bredere forståelse av unge asylsøkeres egne beskrivelser og erfaringer .

Jeg jobber selv i en omsorgsbolig for enslige mindreårige flyktninger, men vil intervju unge asylsøkere i andre kommuner, for å ha en avstand til mine informanter.

Jeg er interessert i å finne ut mer om hva de tenker har hjulpet dem gjennom livet så langt på godt og vondt.

Hvordan de har klart å komme seg gjennom utfordrende livshendelser gjennom deres prosess til Norge.

Datamaterialet jeg samler inn vil bli anonymisert. Jeg vil ikke referere til navn eller land i min studie. Alt materiale vil bli behandlet konfidensielt, og i henhold til gjeldende retningslinjer.

Deltagelsen er frivillig og man kan når som helst trekke seg uten å oppgi grunn, og alt man har sagt blir da slettet.

Vi kan gjerne møtes for å drøfte spørsmål om forskningsprosjektet.

Ønsker du å være med i forskningsprosjektet mitt, kan du kontakte:

Cathrine Bakken
Gravabakken 16
3940 Porsgrunn

TLF: 40223742

E-post: tittentei78@hotmail.com

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Humler kan også fly.”

Hvilke resiliensfaktorer mener enslige mindreårige asylsøkere er av betydning for deres nåværende fungering?

Bakgrunn og formål

Formålet med studien er at vi som jobber med enslige mindreårige asylsøkere skal vite mer om hva ungdommene selv mener er viktige grunner for hvordan de har klart seg så langt.

Grunnen til at jeg kaller prosjektet ”Humler kan også fly”, er fordi at humler skal ut fra tyngdeloven ikke kunne fly med så tung kropp og så små vinger. Allikevel klarer de nettopp å fly. Det syns jeg er et vakkert bilde på enslig ungdom som kommer til Norge uten omsorgspersoner, også klarer de likevel å leve et godt liv i et nytt land langt fra sin opprinnelse.

Jeg har satt opp disse forskningsspørsmålene:

- * Hvordan kan gode relasjoner ha betydning for informantene i forhold til deres utvikling av motstandskraft?
- * Hvordan kan individuelle egenskaper ha betydning for informantene i forhold til deres utvikling av motstandskraft?
- * Har informantene noe med seg fra egen barndom som er en ressurs eller en byrde?

Prosjektet er et masterprosjekt og behandlingsansvarlig institusjon er Diakonhjemmet.

Jeg kommer til å spørre informanter som har bakgrunn som unge asylsøkere som har klart seg bra i Norge etter at de har flyttet ut av omsorgsboligen.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Jeg kommer til å intervju unge asylsøkere som kommer til Norge uten omsorgspersoner, og som har fylt atten år. Enslige mindreårige asylsøkere kalles de, selv om de har fylt atten år, i mangel på en bedre betegnelse. Jeg ser for meg at intervjuet vil vare en til to timer.

Jeg har laget forskningsspørsmålene ovenfor, og så har jeg laget en intervjuguide med noen føringer som legger rammen for intervjuene.

Jeg vil bruke diktafon for å ta opp intervjuene, slik at jeg kan skrive dem inn på data etterpå.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt.

Det er bare jeg som forsker som vil behandle personopplysningene, før jeg anonymiserer dem i masteroppgaven. Veileder gjennom Diakonhjemmet høgskole vil hjelpe meg med arbeidet.

Det vil ikke være mulig å kjenne igjen deltagerne i studiet.

Prosjektet skal avsluttes mai 2016.

Da skal jeg slette opptakene og materiale på egen PC.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Cathrine Bakken, prosjektets leder. Siv Merete Myra er veileder fra Diakonhjemmet Høgskole.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

INTERVJUGUIDE

Informasjon

Først vil jeg si litt om temaet for samtalen, gjenta formålet som nevnt i informasjonsskrivet. Jeg vil presisere hva frivillighet, taushetsplikt og anonymisering innebærer. Jeg vil innhente tillatelse til å benytte digital opptaker, og spørre om vedkommende har noen spørsmål.

Deretter vil den digitale opptakeren bli satt på.

Innledende spørsmål

Hvor gammel er du nå?

Hvor kommer du fra?

Nøkkelspørsmål

(Kontekstualisere for å gjøre informanten trygg på at jeg kjenner til situasjonen).

Flukt

Mitt mål er å lære. Vil du fortelle om ditt liv?

Jeg vil høre om din bakgrunn, og om hvordan du klarte å legge ut på flukt?

Hva gjorde du den dagen?

Hva gjorde at du kom deg hit?

(Må ned i det vanskelige).

(Initiativet ligger i handlingene).

Hvordan og hvorfor klarte du det?

Hvordan var den dagen du la ut på flukt?

Hvordan overlevde du og kom deg igjennom?

Hvordan synes du det var vanskelig?

Hva spiste dere?

Norge

Kan du fortelle om din situasjon siden du kom til Norge?

Kan du beskrive deg selv i dag?

Noen forskjeller fra ett år siden?

Resiliens

Hva har vært det viktigste endringene i din situasjon?

Hvordan har du klart deg så bra?

Hvor finner du styrke?

Hvilken verdier i deg guider deg til å bestemme hva du gjør?

Prossesser

Har noen relasjoner hatt betydning for deg i forhold til hva som har utviklet deg som menneske?

Er det noe i deg som gjør at du har klart deg godt?

Er det noe fra egen barndom du kan fortelle om?

Hvis du prøver å forklare hvordan livet ble sånn det ble, hvordan vil du gjøre det?

Hva gjør deg glad? Hva får deg til å føle deg dårlig? Hva gjør du da?

Framtid

Hvilken ønsker har du for fremtiden?

Beskriv hvordan du kan nå målene?

Hvilken deler av historien vil du fortelle dine barn?

Hva ville dine besteforeldre /foreldre ha sagt?

Lærepotensialer for hjelperne

Vil du gi noen råd til de som jobber med dere om hvordan vi kan støtte ungdom i samme situasjon som deg?

(Hvis du vil trygge informanten kan du spørre om fakta)

Gode forskerstrategier

Oppfølging på følelser.

(Fortell om da du...)

Hvilken situasjon var du i da?

Alle førstegangssituasjonene er gull verdt!)

Er det ok at jeg spør? Du trenger ikke svare.

Hvem har lært deg dette?

Få fram følelser?

Kontekst, relasjon.

Til slutt

Har jeg forstått riktig?

Er det noe du tenker på som jeg ikke har spurt om?

Hvordan opplevde du dette intervjuet?

Til slutt vil jeg takke for samtalen, og spørre om det er mulig å ta kontakt igjen hvis det er noe som er uklart. Informere om at informanten når som helst kan ta kontakt hvis vedkommende ønsker å trekke seg fra studien eller har spørsmål.

Transkripsjon
Intervju med ...

C: Mitt mål er å lære. Kan du fortelle om ditt liv og hvordan du kom til Norge? Hva var grunnene til at du reiste?

L: Jeg kom egentlig som asylsøker, for 19 år siden. Jeg var student på universitetet i (...) Det var en turbulent periode. Den kalde krigen var over, og det var mye forventning til at demokratiet skulle komme til landet, frihet, ytringsfrihet og alt, men den drømmen ble knust fordi Marxismen ble erstattet med klanpolitikk og etnisme. Etnisitet betyr mye for politikken. Frihet, ytringsfrihet betyr mye, og det er naturlig for studenter å opprøre mot et slikt system som deler befolkningen inn i klaner, og vi hadde sett mye kaos i nabolandet. Det var klanpolitikk, etnisk politikk, og jeg gjorde motstand. En slikt politikk er ødeleggende, det er ingen land som profiterer på etnisk politikk og folkemord. Så jeg var en av de overlevende, jeg mistet mange studenter i denne kampen for demokrati og menneskerettigheter. Så jeg var heldigvis en av de overlevende. De første som yter motstand i slike situasjoner er intellektuelle og universitets studenter, for det er ikke bønder som viser motstand først, ikke sant, det er "change agents" vettu,. Så det er egentlig grunnen til at jeg måtte forlate landet så fort, for å redde livet mitt og komme til et nytt land.

C: Så dere var mange som reiste, men bare noen kom videre?

L: Exactly. Det er ikke så lett å komme til Norge.

C: Hvor lang tid brukte du på reisen?

L: Hm, hva kan jeg si? Heldigvis kommer jeg fra en mektig familie, så det hjelper. Vi fikk all vår støtte til å rømme, det er litt vanskelig å snakke om.

C: Du bestemmer selv hva du vil snakke om, men jeg er litt nysgjerrig på akkurat den dagen du reiste, hva var det du tenkte da, husker du det?

L: Hm, den første umiddelbare tanken er å komme til et trygt sted. Jeg var godt opplyst, selv om jeg ikke visste detaljene på hvor jeg skulle dra. Det mest avgjørende er å rømme til et trygt vestlig land. Den andre tanken var å komme opp i en situasjon, etter at jeg kom inn til et annet nytt sted hvis jeg kom opp i et problem, jeg har et stort nettverk som kan hjelpe meg. Jeg har mange onkler i Amerika som er godt etablert der som var mot det kommunistiske regime for 40 år siden. Som har overlevd rød terror. Det finnes heldigvis folk i familien, det er nesten 40 år siden, det er nesten ti prosent av min familie er i eksil. Jeg kom fra elite familie, de var så samfunnsengasjerte, et enlightened folk, mine onkler mange ble drept av kommunistregime rundt 30-40 år siden, men noen har overlevd, så siden da har eksil har blitt en del av meg og min families historie. Det er ingen her i Europa.

C: Og da lurer jeg litt på når du forteller, at mange av dine onkler er i Amerika, hva er det som gjorde at du kom til Europa da?

L: Hm, når du flykter, det er ikke ditt ønske som styrer. Når du får tak i en del papirer som får deg til Europa, hvis jeg hadde et reisedokument som hadde et amerikansk visum, så hadde jeg havnet i Amerika. Det er skjebne greia i den altså. Jeg kjenner mange asylsøkere og flyktninger, så det kommer an på hva du får der og da i dine hender.

C: Jeg tenker at initiativene ligger i handlingene. Hva er det som gjorde at du klarte deg og hvorfor?

L: Det er den hjelpen og støtten man får fra familien. Det kommer an på, for en person som lever i et avsidesliggende område, er det ikke like lett, som for en

som har nettverk rundt seg som har tilknytning til sentrale personer som man kan bestikke eller hvor man kan bruke en del innflytelsesrike personer som kan få deg vekk. Jeg er så heldig å ha en sånn familie som er så sterk.

C: Det er kanskje noe du har i deg selv også, siden du kommer fra en familie som er så sterk?

L: Hadde jeg ikke vært fra den familien, hadde alt vært helt annerledes.

Kanskje jeg måtte gått i 20 dager til fjells i ulendt terreng. Heldigvis var det ikke slik for meg.

C: Tror du det har vært noe i deg som person også som har gjort at du kom deg igjennom?

L: Det var en periode jeg hadde en stor konflikt med familien, Så den første forsoninga jeg hadde med familien min var da jeg møtte dem i Asia, for fire - fem år siden for første gang. Jeg hadde ikke sett dem på femten år. Så det var et veldig følelsesladet møte, fordi jeg har skapt mye, mye problem for familien. Så jeg har åpnet meg ift hva jeg har gjort, så de har blandet seg inn når jeg trengte beskyttelse, så for familien så er jeg blitt sett på som en bråkmaker. Jeg skapte mye turbulens, så mine foreldre var ikke så glad for de har tapt mange i familien under det kommunistiske regime, så de hadde ikke det i tankene at sine egne barn igjen skulle engasjere seg i politisk aktivitet. En av mine onkler ble henrettet mens de hørte på søndags underholdnings radio. Det kom bare plutselig en mann som er banditt, og han er antifred under kommunistisk regime. De hørte det på radio uten å si noe avskjed eller noen ting, ikke noe fengselsstraff eller noen ting. De har gått gjennom så mye, også kommer deres eget barn i den situasjonen. Jeg har gjort mange ting, men jeg har gjort det for landet. Jeg kom fra en patriotisk familie, så da måtte de hjelpe meg. Så jeg måtte være ydmyk for å be om hjelp.

C: Så du var det eneste barnet deres som reiste?

L: Ja, men vettu, jeg har skapt masse problem. Så vettu, en av mine brødre måtte også flykte på grunn av meg, og han hadde ikke noen ting å gjøre med saken. Det er jeg som har gjort alt, så han måtte rømme til et annet sted. Han havnet i Han hadde ikke noe politiske greier, men alt var mitt (latter). Mamma var rasende pga meg. Hun hadde mye å bære på.

C: Hvordan har du takla den byrden i Norge?

L: Det er en av de tingene som er det vanskeligste, jeg har opplevd, den overlevelsesstrategien, og i tillegg de turbulente tidene jeg har skapt for familien. Hvor mange problemer jeg har skapt for broren min og mora mi. Det er mange personer som ble rammet i familien pga meg. Ting som jeg har gjort skjult.

C: Men hadde du gjort det igjen, når du tenker tilbake på hele situasjonen?

L: Ja, med det første jeg hadde gjort det, for jeg var ikke blandet i hele saken. Min bror måtte flykte, så det var faktisk senere han oppdaget at jeg var innblandet i saken. Jeg har mine hender i det. Så det er den siste, altså det er jeg som står bak alle disse greiene. (Latter). Så det var tøft.

C: Men etter at du møtte familien i Asia, fikk du letta litt på skyldfølelsen?

L: Jeg tror de også har opparbeidet forståelse i tiden, og jeg var så heldig også. Den tiden da vi møttes i Asia det var en turbulent tid, masse demonstrasjoner, og folk gikk ut og skiftet regjering og sånn og sånn så de så på og det var ingen som ble henrettet! Og demonstrasjonene var ganske rolige og helt annerledes enn det vi var vant til. Da sa de til meg : Nå skjønnte vi hva du har kjempet for! Det er et slikt samfunn vi trenger å ha! Ikke et som skyter studenter eller demonstranter på åpen gate! De skjønnte det egentlig ut fra den asiatiske måten å reagere på. Vi så

det demokratiet, og de er godt utdannede personer, så det tok ikke lang tid før de skjønnte at hvor lenge skal de leve under et diktator regime? Jeg hadde bare den ambisjonen at jeg måtte oppføre meg slik at vi skulle få et bedre samfunn i framtiden! Så de skjønnte meg veldig godt. Den situasjonen i Asia har gitt meg et kjempe godt utgangspunkt til å diskutere rundt hva jeg vet at jeg har skapt mye, men det må skje noe.

C: Var det tilfeldig at dere var i Asia og at situasjonen ble sånn den ble eller?

L: Det var bedre at de kom til Asia enn Norge eller sånn, fordi etterretningstjenesten har all informasjon de trenger om meg.

Før jeg kom til Norge, så har jeg gått gjennom en del prosesser. I den anledning så har familien min blitt kontaktet av politiet. Og det var en etterretning som følger meg herfra gjennom hele veien så jeg er en av dem som har rapportert til PST om disse flyktningsspionene. Med samme mengde som et diktaturisk regime er disse flyktningsespionene som sporer. Av og til når du forandrer ditt navn, de vet hvem du er, før den norske politistasjonen vet hvem du er.

C: Kan du trekke paralleller til IS som kommer med flyktingene i dag?

L: Helt sikkert. Det er helt åpenbart, man trenger ikke å diskutere, det er 1+1. Vi kommer til å ha mer millitanter og spioner ja. Jeg har allerede erfaring med IS fra Afrika og Asia, det er mange som følger oss som er politisk aktive.

C: Har PST ansikter på noen av disse, eller er mange helt ukjente?

L: Det er så vanskelig, men det eneste jeg vet, er at de vet.

C: Hva er det som har vært de viktigste endringene i din situasjon?

L: Jeg vet ikke hvor vi kan starte, fordi vi har forskjellige roller. Jeg er her, jeg er en ektefelle, jeg er en mann, og det er mange ting som er forandret i mitt liv. Det er kjempeviktig at man overlever, fordi man må ha en sjanse, man må ha noen ting som man kjemper for i sitt liv, så fortsatt er mine tanker, fordi jeg har et promised land, og forandre situasjonen i hjemlandet, og stå for de underpriviligerte folk som er voiceless eller stemmeløse i ..., så jeg driver mye av arbeidet herfra for her er det ingen som dreper meg. Så alle mine artikler som jeg skriver, er ting som jeg setter stor pris på, det er fordi jeg lever!

C: Det skaper vel en mening i ditt liv, en payback til hjemlandet på en måte.

L: Exactly! Sorg er ikke en ting man kan rømme fra. Det går i bølgebane. Det er en livslang prosess. Hvordan du takler det og hvordan du mestrer det er avgjørende fra en person til en annen, men ærlig talt det er mye sorg. Det er der også om natta og når jeg våkner, jeg kjenner at mine puter er våte, når jeg ikke klarer å gråte når jeg er levende, i våken tilstand, fordi jeg er så busy, opptatt med mange ting, men det skjer også mye gråt mens jeg sover. Så jeg har mange av disse erfaringene.

C: Jeg tenker på sorg som bølger, som øker og avtar i styrke, som kanskje aldri går over, men som blir en livslang prosess.

L: Exactly. Særlig når du har mye tap i livet. For eksempel kona mi har mista sin mor, hun har ikke fått sjansen til å reise tilbake til ... å delta i begravelsen så det kan være et stort tap, mer enn det.

C: Har du funnet noen måter å takle denne sorgen?

L: Vi har gått gjennom masse motgang i livet, så etter hvert det gjør deg sterkere og sterkere, så det blir litt vanskelig for meg å ta på alvor når folk presenterer et problem, i mitt utgangspunkt er det ikke et problem, det er luksus. Tøffe livssituasjoner forandrer hele livsperspektivet! Så jeg er ikke en god rådgiver/veileder for personer som presenterer små problemer, det er bare små

ting. Det skjer mye forandringer i perspektiver, og man verdsetter små ting som man har. Du kommer til å lære underveis. Det er ikke lureri.

C: Hvor finner du styrke?

L: Jeg er en veldig spirituell person, jeg har mye religiøsitet inni meg så mye av styrken kommer fra skriften, fra bibelen. For det betyr så mye, men jeg ser ikke historiene som ligger der som bare historier, det er bare en bekreftelse av hva enkelte av oss opplever i livet. Hvordan man tolker vandringen i ørkenen i Moses sin historie. Det kan være en ren historie for noen, men for meg finner jeg assosiasjoner til mitt liv. Det er ikke bare en historie, men jeg er midt i den. Det er masse krefter man får fra skriften, de historiene som gjør deg sterkere. Eksil er ikke noe som skjer bare i vår generasjon, hele menneskets historie er preget av eksil. Vi kan starte med Abraham som er den store figuren som var flyktning, og Jacop var flyktning, Jesus var flykting, hva er det det forteller meg for mitt liv? Hva slags betydning har det for mitt liv når jeg hører om Yosef som var utstøtt av sine egne brødre, det er sånne ting som gir meg styrke. Jeg reflekterer over disse historiene, og føler ikke at jeg blir jaget ut av fremmede makter, det er mine egne brødre! Så Yosef sin historie har mye å si for meg også. Vi savner folk som er av samme nasjonalitet som snakker samme språk, som har jaget oss ut mange millioner som gjør oss til flyktninger i eksil. Så det er mange paralleller man kan trekke, men livet går vider fore eksempel for Yosef. Han ble guvernør for hundre faraoer, ikke sant, det var ikke menneskerettighetserklæring, eller Genevekonvensjonen, menneskerettigheter, enda klarte folk seg på den tiden i eksil! Så hvis alle disse figurene som Daniel som hadde blomstret i Babylon, så da var det også mulig å klare seg i eksil! Så hvorfor ikke jeg? I den moderne tid.

C: Du er veldig god på å se de store perspektivene, og det finner man jo mye styrke i.

L: Exactly.

C: Så det er kanskje det som guider deg fremover ift verdier osv.?

L: Det er håpløshet som kveler folk. Som stagnerer og fastlåser folk på et sted. Så lenge du ser håp, det er en del ting du kan forandre. En innsats. Sånn er livet, det er det du trenger.

C: Hva gjør deg glad?

L: Hva gjør meg glad? Det er så vanskelig fordi det er flere ting. Først og fremst å realisere min drøm å overvinne de situasjonene som jeg konfronterer. For meg å komme til Norge, å lære et språk på et år, og mens jeg studerer norsk, de sa du har ikke mulighet, til å komme inni Voksenopplæringa i ... før du har studert norsk i to år. Da kan du ta studiekompetanse sa de. Jeg sa nei, så jeg har klaget til fylkesmannen, så de sa hvis ikke vi lar han være, han slutter. Mens jeg tok norsk, jeg tok fem fag samtidig. Så jeg greide alt på et år!

C: Alt dette var på norsk? Imponerende!

L: Ja, og jeg hadde også veldig fine karakterer. Jeg fikk fem, så det var mange norske studenter som ble forvirra, hvordan kan han som misforstår mange ting få fem i litteratur? Jeg har en litteratursans, jeg skriver dikt og tolker ulike sjangere. Da vi lærte Knut Hamsun og Bjørn Stjerne Bjørnson, disse gamle klassisk litteratur, jeg klarte det helt utmerket! Bedre enn norske, så de ble så overrasket! Så det er en del av nysgjerrighetsdrivkraften ikke sant? Når du går inn i et nytt samfunn du investerer så mye mer enn de vanlige innfødte. Jeg skrev mange politiske dikt som fikk mange til å gå til studentoppgjør, så det er en av de ting som jeg har tapt når jeg kom til Norge. Det er en sorg for meg da jeg ble en helt nullperson, nullinnflytelse. For eksempel hvis jeg sitter en kveld og skriver

et politisk dikt, det kommer masse demonstrasjoner, det blir en bombe. Så etter at jeg kom hit, har jeg lurt på hvem er jeg, ikke sant, jeg har ingen innflytelse over mitt liv. Jeg har tapt alt. Jeg har ikke innflytelse på saken i UDI, hvor jeg skal bo eller hva jeg skal gjøre. Og den skjulte makten som ligger i mine ferdigheter i de tingene jeg skriver, så alt blir borte, alt gikk tapt. Det skaper mye identitetskrise.

C: Det må ha vært en avmaktsfølelse. Har du kommet deg litt opp fra den igjen, og fått litt påvirkning igjen?

L: Ja, ikke sant, heldigvis jeg fikk oppholdstillatelse, så jeg fikk inngang og innpass i det etiopiske miljøet her som er også veldig politisk engasjert. Så jeg fortsatte med det jeg har, og jeg fikk gjenopprettet muligheten og den gamle innflytelsen jeg hadde. Så det er en kjempeviktig overlevelse for meg. At jeg fikk den statusen tilbake. Det er veldig vanskelig å få en status i Norge, for det er ingen som kjenner hvem jeg er og sånn, så bekræftelsen kommer fra hjemlandsmiljøet ikke sant. Fra innvandrer miljøet.

C: Visste de hvem du var før?

L: Ja, ja, de som hører mitt navn, en som skriver, har dannet et helt annet bilde, fortsatt jeg blir invitert til London og Usa og sånt og vi tenkte du er en fryktelig mann som er høy med kraftig stemme og kraftig kropp, for de har dannet et inntrykk fra det de leser og hører. Så det krasjer (Latter) så det er mange som kommer som nye flyktninger, og de sier; så han er her! De begynner å snakke om tings om jeg ikke snakker om meg selv. Ofte du sier ikke at du har vært sånn og sånn, men da kommer andre som snakker om meg (latter).

C: Hvilke ønsker har du for framtida?

L: Jeg har hele tiden framtidsperspektiv. Jeg tenkte på utdanning å bestrebe å få jobb. Gått gjennom mange turbulente tider ikke sant, inkludering er en annen kamp. Så nå er jeg trygg, ikke sant, så nå har jeg jobb og etablert familie og sånn. Så det er mer nå, det er familielivet. Særlig når jeg har andre utfordringer i familielivet som jeg må jobbe med. Det er en lang kamp igjen, så det er en annen ting som jeg må jobbe med.

C: Kjenner du på en glede ift. en mestring ift alle de kampene du har gått gjennom i livet?

L: Veldig, veldig. Å vinne er utrolig masse? Av og til er jeg lei, og er ferdig med denne kampen, så hele tiden, jeg har fortsatt mange uuttalte kamper. Men en ting har jeg lært, en erfaring, en styrke for den andre erfaring, den andre motgang som du møter. Det gir styrke gjennom hele veien. Av og til føler jeg at jeg er invinsible, at jeg er en som ikke blir beseiret. Jo jeg kan falle ned og gråte innimellom, men jeg våkner opp og går tilbake som en tiger. Så det har jeg opplevd flere ganger så jeg har den tigermentalitet i hodet. Jeg har en David innstilling.

C: Da ble jeg veldig nysgjerrig på hvordan du har fått det?

L: Fordi jeg har drept mange kjemper, David drepte bare en! Det kommer flere kjemper, når du har beseiret en, blir du sterkere til å bekjempe den neste. Så du blir ikke en person som blir lett rystet.

C: Har du alltid vært sånn?

L: Ja, jeg mener, det er bare erfaringen som gjør det, men jeg tror jeg må gå tilbake til min oppvekst. Hvordan jeg har blitt oppdratt har mye å si for den styrken jeg har., fordi jeg vokste opp i en veldig patriotisk familie. Min bestefar var en av krigsheltene under 2.verdenskrig, krigen med Han er en veldig veldig kjent figur, han har gjort masse, jeg har lært mye i min barndom ift det å

være modig, så alle disse tingene jeg suget inn i min barndom. Jeg tror det har mye å si. Du er oppdratt til å være en av de champions. Det betyr mye for det psychological make up. I et tradisjonelt tradisjonistisk samfunn, den klanen, den blodlinjen du har, det har mye å si. Å være i blodlinja til David og Moses det er en innstilling de skaper i din barndom, et bilde av tribe of champions. Det har mye å si.

C: Tror du foreldrene dine er stolte av deg når de ser helheten og ser alt som har skjedd?

L: Jeg tror de var veldig stolt av meg i barndommen, for jeg var en veldig flink student og jeg har mange talenter. Foreldrene mine skrøt veldig av meg, og det er et veldig konkurransesamfunn. Det er ikke som i Norge hvor vi bestreber å være lik. Der bestreber man å være the best of the best. Vi har seks universiteter og mange millioner som ønsker å gå på universitet, så hvem er det som går på universitet? Da må du være best of the best! Så når du vokser opp i et slikt konkurransesamfunn, du har en helt annen innstilling. Det er faktisk litt tøft å komme til et samfunn som Norge hvor man setter pris på Janteloven og sånn, det krasjer med den mentaliteten jeg har med meg hjemmefra. Jeg er programmert som en fighter, og ikke være konforme, for å være the best of the best, så det krasjer.

C: Er det noe du har blitt integrert på, eller syns du fortsatt det er en utfordring?

L: Nei, etterhvert jeg har begynt å tilpasse meg, for den fighter instinktet som jeg har, det funker ikke her. Så for å bli akseptert og bli likt av andre, så når du er smart på en del områder, du bare later som du ikke er smart.

C: Er det noe som du har overført til egne barn, det tigerinstinktet.

L: Du vet, min situasjon er helt annerledes. En drøm var jo at jeg skulle ha klart en masse ting, men som situasjonen ikke tillater.

C: Du forteller om mye tilpasning, i mange ulike situasjoner, og også der ligger det mye styrke og utfordringer. Du har klart mange små ting som har vært veldig vanskelige.

L: Det er programmeringen og innstillingen. Det er en del av deg selv. Du har konkurrert i ditt liv, hele tiden, så kommer du i et nytt samfunn, og du prøver å dempe og tilpasse deg. Da jeg var student også jeg skilte meg ut fra resten av studentene. Når de andre gikk ut for å spise pizza, de lurte på hvor er jeg, og jeg var hjemme og studerte. Når man har pensum for eksempel, jeg har oppdaget i senere tid, at man trenger ikke vite alt. Da jeg hadde pensum på 3500 sider, jeg leser ikke alt det, men jeg spiser det. Jeg fordøyer det, jeg lager mine egne notater, jeg følte det at jeg må bli ferdig med alt som er i pensum, ikke bare overfladisk lesing. Den studie kulturelle forskjellen er at jeg må kunne alt. Så hvis det er en bok jeg ikke har lest, jeg måtte lese den, for den kunne være interessant. Det er en grunnleggende forskjell.

C: Da tror jeg at jeg må ha en afrikansk studieidentitet (Latter).

Ville du gitt noen råd til de som jobber med ungdom ift den situasjonen du har beskrevet nå. Hvordan kan vi hjelpe mest mulig?

L: Så det beste ting du må få fram er de ressursene du finner i meg. For eksempel er det ingen som har spurt meg om hva som gir meg styrke.

Hva slags person var du før du kom?

Hele tiden den integreringstanken vi har er å lære på nytt de som kommer her. Vi ivaretar ikke de ressursene de har i seg. Det som gir deg styrke. Man bruker ikke det aktivt. Nå har jeg fortalt deg om min barndom og min oppvekst, og de innstillingene foreldrene og besteforeldrene har gitt meg. Det har jo en positiv

påvirkning når jeg bruker det i en annen sammenheng. Det er mange ungdommer som ikke får mulighet til å få fram alle disse små muligheter og styrkene fra sitt tidligere liv. Så man blir så opptatt av å lære dem språk, men alle disse små tingene som har den løve image, det er egentlig det som mangler!!!

Tenk hvor mange grenser de har kryssa, hvor mange turbulente tider de har gått gjennom, så de burde følt seg som en løve i stedet for å ha dårlig selvfølelse, utfra det de har opplevd i livet. Ikke se på dem som ressurssvake og det negative som vi ser. Vi har ikke hjulpet dem til å se sitt eget selv bilde med alt det som du har oppnådd for å komme hit. Du har gått gjennom ild og vann. Du er en løve, ikke en stakkars hund. Du er ikke en liten person. Det var en gang jeg var helt tom og følte meg helt betydningsløs, så det er helt naturlig at disse ungdommene føler akkurat det samme og de lever slik at de kommer til å prege hele det framtidsperspektivet de har på det å bo i Norge. Vi trenger noen som hjelper til med å gjenopprette de gamle styrkene og bruker dem på en positiv måte.

C: Hente fram de tynne historiene og gjøre dem tykke.

L: Exactly!

C: Få fram hele det menneske som har klart alt det de har klart!

L: Hva var det foreldrene dine pleide å betegne deg? Det finnes forskjellige metaforer og våre foreldre bruker noen av de metaforene for å belyse hvem vi er! En enkel måte å si det for eksempel er når en afghansk gutt forteller at foreldrene mine pleide å gi meg ros på denne måten. Når noe er bra, de pleide å si at jeg er en løve. Du må bekrefte det, man må gi dem hva de mangler. Mange barn og ungdom de blir ikke bekreftet på en positiv måte, fordi vi har ikke tilgang til deres tidligere liv. Du må få fram at du er One of a kind!

C: Samle alle trådene fra begynnelsen, nåtid og fremtid slik at de får en mening i alt som har skjedd. Så det ikke bare blir nå og framover.

L: Hvis et barn har gått gjennom ørkenen i Afrika i 11 dager, og kommer til et nytt land. Hvor mange norske barn vil klare å gå til fots samme etappe?

C: Er det noe som jeg ikke har spurt om som du tenker på?

L: Det er jo så mange ting jeg kunne snakke om, for livet er jo ikke så begrenset. Det spørsmålet om hva gjør meg glad, da svarte jeg bare fra en vinkel.

Liker å bidra og hjelpe de som er i en vanskelig situasjon, jeg har et hjerte som brenner for funksjonshemmede barn. Jeg og kona har bestemt å bruke noen prosenter av vår inntekt for å gi til de som ikke har noen mulighet i hjemlandet. Det er veldig meningsfullt. Hvis jeg ikke hadde autistiske barn, jeg hadde investert mer til funksjonshemmede barn i hjemlandet. Motgang gjør deg til sympatisør. Jeg tolker motgangen til at jeg skal bruke det til å bruke mine krefter på å hjelpe andre.

C: Hvordan opplevde du dette intervjuet?

L: Det var kjempefint. Jeg har sagt en del ting som jeg aldri har sagt til noen. Det er en del ting som jeg åpner meg for første gang. Det er en tillit.

C: Tusen takk og takk for intervjuet.